

NART

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ

ISSN: 1302-2539

Kafkasya'da Ağustoslar
Daima Sıcak Geçer...

Turizm - Otel Rezervasyonu - Vize - Kargo - Havacılık - Komple Uçak Kiralaması

UÇUŞ NOKTALARI

**KRASNODAR, NALCHIK, MINVODY, MAHACKALE,
VLADIKAVKAZ, GROZNY, STAVROPOL, SOCHI, ROSTOV,
TRIPOLI, BENĞHAZI, SHARJAH, DUBAI**

Tüm noktalar için vize temin edilir

kasya dışındaki noktalara bilet, vize ve kargo satışlarımız için ilgili ofisimizle irtibat kurunuz

☎ 0212 444 6 675 MRK

Merkez ve
Satış Ofisi:

İstanbul Dünya Ticaret Merkezi
EGS Business Park Blokları Çarşı Bloğu
No:23 34149, Yeşilköy İstanbul / Türkiye
Tel : +90 212 444 6 675
Fax: +90 212 465 53 66
merkur@merkurgroup.com.tr

Şube
Aksaray:

M.Kemal Paşa Cad.
Bulvar Pasajı No: 37 Kat:3 D:52
Aksaray İstanbul - Türkiye
Tel : +90 212 632 86 72
Fax: +90 212 632 90 57
bilet@merkurgroup.com.tr

Atatürk
Havalimanı:

Atatürk H.Limanı Dış Hatlar Terminali
Gidiş katı IDL3919
Yeşilköy İstanbul - Türkiye
Tel : +90 212 465 49 65
Fax: +90 212 465 49 59
occ@merkurgroup.com.tr

Sabiha Gökçen
Havalimanı:

Sabiha Gökçen H. Limanı
Yeni Terminal DL1207
Kurtköy İstanbul - Türkiye
Tel : +90 216 588 88 00
Fax: +90 216 588 88 01
occ@merkurgroup.com.tr

www.merkurgroup.com.tr

NART
KİMLİK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ ISSN: 1302-2539

ISSN 1302 - 2539
Temmuz - Ağustos 2011
Sayı: 80

Yerel süreli yayındır. İki ayda bir yayınlanır

YAYIN SAHİBİ
Kafkas Dernekleri Federasyonu adına
CIHAN CANDEMİR

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Cumhur Bal

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Filiz Kaplan

YAYIN KURULU
Adnan Özveri, Behice Bağ, Erol Aydın,
Erol Taymaz, Hakan Eken, Kansu Dinçer,
Murat Canlı, Özdemir Özbay, Ö. Aytok Kirmel,
Ömür Enes, Serap Kul, Beğ Gügeç.

DANIŞMA KURULU
Cahit Aslan, Çetin Öner, Murat Paşşu

EMEĞİ GEÇENLER
Özgür Çetinkaya

GRAFİK TASARIM - KAPAK
Filiz Kaplan

ABONE ve HALKLA İLİŞKİLER
Albina Nisa Özbolat

BASKI YERİ ve TARİHİ
Ayrıntı Basım Yayıncılık Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti. İvedik
Org. Sanayi Bölgesi 28. Cad. 770. Sok. No: 105
Tel: (0312) 394 55 90-91-92 Ostim-ANKARA
Baskı Tarihi: 15.09.2011

ABONELİK İÇİN
Ziraat Bank. Emek Ankara Şb.
TL hesabı IBAN no:
TR 02- 0001-0007-6535-5861-4850- 01
Dolar hesabı IBAN no:
TR 72- 0001-0007-6535-5861-4850- 02
Euro hesabı IBAN no:
TR 45- 0001-0007-6535-5861-4850- 03

Posta çeki hesap no. 1911687

ABONELİK KOŞULLARI
Yurt içi yıllık: 45 TL
Avrupa yıllık: 45 EURO
ABD yıllık: 60 USD

YAYIN İDARE ADRESİ
Şenyuva Mahallesi, Meriç Sokak, No: 44
Beştepe / ANKARA
Tel: +90(312) 223 51 59
Faks: +90(312) 212 52 40
nartdergisi@kafkasfederasyonu.org
www.kafkasfederasyonu.org

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına
aittir. Dergide yer alan yazı ve fotoğrafların her hakkı
saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla yayımlanabilir.

Bu sayı 2.000 adet basılmıştır.

Editörden...

Değerli okurlarımız,

Yeni bir sayımızla daha karşınızdayız.

Temmuz - Ağustos ayları yaz dönemi olmasına rağmen Kafkasya ve diaspora için her yıl olduğu gibi bu yıl da oldukça hareketli geçti. Temmuz ayı birçok derneğimiz için yılsonu etkinliklerini, gösteri ve festivallerini gerçekleştirdikleri bir dönem olurken, ağustos ayı ise geçmişte olduğu gibi 2011 yılında da tüm dünya için yeni ve önemli gelişmelere sahne oldu.

Gürcistan'ın 1992 yılında Abhazyaya saldırısının; 2008 yılında da G. Osetya'ya saldırısının yıl dönümleriydi. Ayrıca, yıllarca bağımsızlık mücadelesi veren bu iki cumhuriyetimiz 26 Ağustos 2008 yılında ilk defa Rusya tarafından tanınmışlardı.

26 Ağustos tarihi Kafkasya'da böyle önemli bir konuyla anılırken, bu tarih, bu yıl önemli bir misyonu daha üstlendi. Abhazyanın ikinci devlet başkanı Bagapş'in ani ölümünün ardından yeni devlet başkanı seçimleri yine 26 Ağustos tarihinde yapıldı. Ve Abhazyaya bu önemli sınavı da başarı ile geçti.

Tüm bu gelişmelerle ilgili önemli değerlendirmeleri bu sayımızda okuyabilirsiniz. Ayrıca Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırısının 3. yıl dönümü nedeniyle bu sayımızın kapağında konuyla ilgili fotoğraflara yer verdik.

Adıgey'de her yıl törenlerle anılan "Anavatanına Dönerler Günü" de 1 Ağustos tarihinde kutlandı. Bütün bunların yanı sıra Müslümanlar için kutsal bir ay olan Ramazan da bu yıl Ağustos ayna denk geldi, "Ramazan Bayramı"nı da "30 Ağustos Zafer Bayramı" gibi ağustos ayının son günlerinde kutladık.

Nart dergisi olarak biz de bu dönemde 80. sayımızı çıkarıyoruz olmanın gururunu yaşıyoruz.

Bu önemli gelişmeleri içinde barındıran ağustos ayı dileyelim bundan sonraki yıllarda tüm dünyada ve Kafkasya'da sevgi ve barış ayı olarak anılsın. Dünyanın hiçbir yerinde acılar ve savaşlar yaşanmasın...

Yeni bir sayıda tekrar buluşmak üzere,

Esen kalın...

Filiz Kaplan

İÇİNDEKİLER

- 3 **Uzman Gözüyle** - Kafkasya'da Ağustoslar Daima Sıcak Geçer
/ Doç. Dr. Mitat Çelikipala
- 7 **Uzman Gözüyle** - Osetya'da Savaş ve Üç Yıl İçindeki Büyük Değişim
/ Patrick Armstrong
- 9 **Federasyon'dan** - Faaliyetler, Gelişmeler
- 15 **Duyuru** - Abhazy Zaferi'nin 18. Yılı Sakarya'da Kutlanacak
- 16 **Başkan'dan** - Temmuz, Ağustos Aylarına Dair Gelişmeler */ Cihan Candemir*
- 21 **Haber** - Abhazy'nın Yeni Devlet Başkanı Ankvab Oldu */ Bağ Behice Özveri*
- 23 **Gezi İzlenim** - Nalçık Yaz Kampı
- 27 **Gezi İzlenim** - Kafkasya'da 10 Gün */ Bülent Örs*
- 30 **Pselhap'e** - Jemheğase/ Çemheğas */ Murat Paşşu*
- 31 **Kültürümüz Geleneğimiz** - Çerkes Ulusal Elbisesi - Kafkasya'da Standart Form ve Stil */ Nafiset Shkhalakho*
- 34 **Röportaj** - Maze: "Biz, Uzunayla'nın Kısa Bir Özeti" */ Filiz Kaplan*
- 41 **Araştırma** - Bask Atasözleri */ Çetav Nart Atalay*
- 44 **Diaspora Hikayesi** - Habatır (Derin Aclar Dilsizdir) */ Tsey Yılmaz Dönmez*
- 50 **Kitap** - Sürgün - Çerkes Kaması
- 52 **Haber** - Demeklerimizden Etkinlikler...
- 58 **Çocuk** - Gezi "Maykop'u Geziyoruz" */ Neğoy Zara*
Masal "Tilki İle Kurtlar" */ Derleyen: Karmokue Hamid*
Boyama

Kafkasya'da Ağustoslar Daima Sıcak Geçer

Doç. Dr. MITAT ÇELİKPALA

Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler
Bölümü

Ağustos ayı Kafkasya'da her daim sıcak geçiyor. 1992'den bu güne hareketliliğin artmadığı, sadece bölgesel değil aynı zamanda küresel gelişmeleri de etkisi altına alan bir takım olayların yaşanmadığı bir Ağustos ayı neredeyse yok gibi. 2011 Ağustos'u da, 26 Ağustos'ta yapılacak olan Abhazya Cumhurbaşkanlığı seçimleri nedeniyle yine hareketli geçiyor. Seçimlerin Abhazya'dan başlayarak tüm Kafkasya'ya barış, huzur ve dengeli bir gelecek getirmesi en temel beklentimiz. Tüm bu hareketliliğin genel bir değerlendirmesi yapıldığında, Kafkasya'daki taşların tam anlamıyla yerine oturmadığı sürece, hareketliliğin, değişik düzeylerde çatışmaları da bünyesinde barındırır bir biçimde devam edeceğini söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya'ya yönelik geleneksel tavrında bir değişikliğin olmaması, Dağlık Karabağ meselesinde çözüm çabalarının nerdeyse tükenmiş olması, Ermenistan yönetiminin takındığı olumsuz ve uzlaşmaz tavır ile bölgede enerji başta olmak üzere çeşitli konularda yaşanan rekabet, istikrarsızlığı besleyen ana başlıklar arasında dikkati çekiyor. Tarafların tamamının değişik adlar altında ve büyük güçlerin ve uluslararası örgütlerin gözetiminde görüşmelerde bulunmaları, 20 yıldır devam eden ve hiç kimseyi olumlu bir noktaya taşımayan bıktırıcı gerginliğin yeni nesillerde yaklaşım farklılığına neden olması ise bir nebze de olsa çözümlere ulaşılması adına umutların uyanmasına yol açıyor.

Ağustos ve Kafkasya denilince ilk akla gelen, belki de tazeliği nedeniyle 2008 Rus-Gürcü savaşı ve bunun Kafkasya üzerinde yarattığı etkiler oluyor. Gürcü birliklerinin 7-8 Ağustos gecesi "istikrar ve düzeni hâkim kılmak ve Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmek" amacıyla, Güney Osetya'ya yönelik kapsamlı bir askeri operasyona kalkışması, Rusya ile Gürcistan arasında var olan anlaşmazlığı hızla çatışmaya dönüştürmüştü. Bölgesel ve küresel dengeleri doğrudan etkileyen ve ilgili tüm unsurları pozisyonlarını gözden geçirmeye zorlayan bu gelişme, Rusya Federasyonu'nun Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımasıyla, geri dönülmesi mümkün olmayan yeni bir alan açmış oldu. Aradan geçen üç yıllık sürece bakıldığında, Abhazya ve Güney Osetya'nın bir yandan güvenlik ve kalıcılıklarını

Gürcistan'ın Güney Osetya'ya Saldırısı

Rusya 'Abhazya ve G.Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıdı

garanti altına almaya çalışırken diğer yandan da demokratik, çoğulcu ve uluslararası topluma katkı sağlayabilecek bağımsız devlet yapılanmaları oluşturmaya çalıştıkları görülmekte. Ağustos 2008, bu açıdan bakıldığında, Kafkasya'da olması gereken yol veren ve yeni bağımsız devletlerin varlığını meşrulaştıran bir sürecin başlangıcı oldu. Savaşın hızla ve korkutucu bir biçimde tüm Kafkasya'ya yayılmasından korkulurken, biraz da küresel krizin ve ABD'de başkan değişiminin etkisiyle 2009 başında bu güne varlığını devam ettiren yeni statüko tesis edilmiş oldu.

2009'dan bu güne bölge ve gelişmeler değerlendirildiğinde birkaç nokta dikkati çekiyor. 2004-2008 döneminde dünyada demokratikleşmenin şampiyonluğunu ele geçiren Gürcistan'ın her geçen gün artan bir biçimde otoriter bir yapıya dönüştüğü görülüyor. Saakaşvili yönetiminin attığı adımlar ve uygulamalarla, demokrasi ve muhalefet kavramları Gürcistan siyasetinden adım adım siliniyor. Bunun yanında Batı dünyasının, karşı

karşıya kalınan ekonomik kriz sonrası, daha önce bol keseden yapılan yardımları kesmesiyle ekonomik sıkıntıların da baş gösterdiği görülüyor. Bugün siyasi yalnızlık ve ekonomik sıkıntılar sonucunda daha bir içine kapalı, toplumsal moralin çöküntüye uğradığı bir Gürcistan'la karşı karşıyayız. Gürcistan'da yaşamlarını sürdüren diğer etnik gruplarla merkezi otorite arasında yaşanan gerginlikler, Rusya'nın Gürcistan'a yönelik son dönemde gittikçe belirginleşen ilgisiz tavrı, NATO ve AB süreçlerinde yaşanan hayal kırıklıkları ise daha düşük profilli bir Gürcistan yaratmış durumda. Toplumun genelinin, açıkça söylenemese de, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını isteksizce de olsa kabullendiği görülüyor. Bu çerçevede, Gürcü yönetiminin yeni siyasi yaklaşımını, "tarihe" ve tarihten çıkartılması gereken derslere vurgu yapılarak, Kuzey Kafkasya halklarıyla işbirliğine gidilmesi ve Rusya'ya karşı yeni bir cephe oluşturulması çerçevesinde şekillendirmeye çalıştığı görülüyor. Gürcü parlamentosunda, geçtiğimiz 20 Mayıs'ta alınan Çerkes Soykırımını tanıma kararı, tüm diaspora ile ilişki kurma ve Abhazya'nın adını anmadan Rusya'yı ötekileştirme girişimleri Ağustos 2008'in Gürcistan siyasetinde yarattığı en somut etkiler. Gürcistan'ın bu girişimlerinde Amerikalı ve Kafkasyalı Rusya karşıtlarından bir nebze de olsa destek aldığı ve alan açmaya çalıştığı belirtilebilir. Bu girişimlerin beklenen /istenilen desteği bulmaması ise nedense, Gürcü karar alıcıları şaşırtıyor. Rusya'nın ise üstü örtülü bir biçimde bu politikayı dengelemeye ve ilişkilerde eksik halka durumundaki diaspora örgütlenmeleriyle önceki dönemden daha farklı seviyede ilişkiler tesis etmeye çalıştığı görülüyor. Tek başına bu durum bile aslında, Kafkasya'da açıktan olmasa da bir kaynamanın yaşandığına işaret ediyor. Ağustos 2008'in yarattığı bu hareketlilik, sessizce ilerleyen bir dönüşümü karşımıza çıkartacak gibi duruyor. Bu dönüşümün Kafkasya halklarını nereye götüreceği konusunda düşünmek ve çalışmak Kafkasya'nın ve diasporanın geleceğini şekillendirmek adına büyük önem arz ediyor.

Bu girişimlere sahne olan yeni statüko bize, Gürcistan'dan farklı olarak, aslında diğer ve daha eski bir Ağustos'u hatırlatıyor: Ağustos 1992. Gürcü kuvvetlerinin Ağustos 1992 başında başlattıkları ve Abhazya'nın işgaliyle sonuçlanan saldırı, Kafkasya'da 1993'ten 2008'e dek devam eden

farklı bir fiili durum yaratmıştı. Abhazya'yı neredeyse 16 yıllık bir baskı ve esaret düzenine mahkûm eden bu saldırı, çok sayıda cana ve mala mâl olmuş, geri dönülmesi mümkün olmayan bir süreci başlatmıştı. Bu saldırının yarattığı olumsuz sonuçtan ders çıkartılmaması, her geçen gün artan saldırgan ve yıkıcı söylem, Saakaşvili iktidarıyla birlikte yeniden ve yeniden, Ağustos 1992'yi ve takip eden 14 aylık kanlı savaşı hatırlara getirmekteydi. Bu sürecin Abhazya'yı 2004-2005'e kadar kapalı ve baskı altında bir yaşama mahkûm ettiği hatırlanmalıdır. 2004-2008 sürecinin Abhazya'yı bu karmaşadan çıkartan, dünyaya açan ve bağımsızlık zemininin hazırlandığı bir dönem olarak hatırlanacak. Bu dönemin aslında savaş, abluka ve hatta bağımsızlığın uluslararası kabulü sonrası dönemden daha zorlu olduğu iddia edilebilir. Bu geçiş döneminin ABD'de neo-con'ların sertlik yanlısı ve Rusya düşmanı politikalarının izlendiği, AB'nin yavaş yavaş düşen bir profille Kafkasya'yı da içine alan yakın çevresine yönelik etkisiz politikalar üretmeye çalıştığı bir döneme denk geldiği hatırlanırsa, bahse konu olan zorluk, bir derece daha iyi anlaşılabilir. Bu dönem aynı zamanda Putin yönetimindeki Rusya'nın toparlanarak, Yeltsin'li günleri unuttuğu ve küresel rekabete giriştiği bir döneme denk gelmektedir. Bu karşılıklı çekişmenin içine hapsolan Abhaz yönetiminin akılcı ve başarılı bir yönetim sergilediği görülmektedir. Süreç iyi yönetilmiştir.

Bu dönem, aynı zamanda diasporanın, özellikle Türkiye'deki diasporanın hareketlendiği, farklı ve etkin bir süreçle hem kendi kimliğini ve varlığını yeniden tanımlamaya çalıştığı hem de Kafkasya ile doğrudan ve etkin bir ilişkiler ağını yarattığı dönemdir. Abhazya ve Abhaz meselesi, diaspora örgütlenmelerine etrafında bir araya gelinebilecek ve harekete geçilebilecek sağlam bir siyasi konu ve araç olarak şekil vermiştir. Abhazya merkezli olarak kristalize olan ayrımlar, dağılan ve birleşen örgütlenmeler, Abhazya'yı merkeze alan ve uluslararasılaştıran somut politika uygulamaları bu dönemin canlı bir biçimde geçmesine neden oldu. Bu sürecin bugün için sadece diaspora-Abhazya ilişkilerine değil diaspora Kuzey Kafkasya, Abhazlık, Adıgellik, Çerkeslik vb.üzerinden yürüyen kimlik ve siyasallaşma süreçlerine de kinci ve sert etkileri söz konusudur. Geleceğin diasporanın kimlik ve siyasallaşma politikaları açısından da daha bir

bilinçli, daha bir örgütlü ve daha bir etkin yapıya kavuştuğu görülmektedir. Ağustos 2008'in sonuçlarının bu çerçevede ve daha bir etrafıca ele alınması, diasporanın rolünün ve geleceğinin değerlendirilmesi Kafkasya'nın da geleceğinin anlaşılması adına önemli ve gereklidir.

Bu çerçevede birkaç cümleyle Türkiye'deki dönüşüme de dikkat çekmek gerekiyor. Türkiye'nin Ağustos 2008 sonrasında, bu döneme kadar izlediği statükocu yaklaşımının kökten sarsıldığı görülmekte. Gürcistan merkezli ve Azerbaycan öncelikli olarak şekillendirilen Türkiye'nin ekonomi-politiği Ağustos 2008'le birlikte sarsılmıştır. Türk karar alıcıların, Ağustos 2008'in yarattığı değişimlerin baskısı/etkisi altında Kafkasya İstikrar Platformu,

1992 Abhazya Gürcistan Savaşı

Abhazya'nın bağımsızlığının Rusya tarafından tanınmasından sonra diasporada yapılan kutlamadan bir görünüm

Ermenistan Açılımı gibi anlık girişimlerle yalpaladığı görülmektedir. Genel Kafkasya politikasında daha akılcı ve dengeli bir süreç için somut adımların ancak 2009 sonlarından itibaren atıldığı görülmektedir. Bu tarihe kadar toprak bütünlüğü ve enerji merkezli olarak şekillenen Türkiye'nin Kafkasya politikasında, her ne kadar ana eksen değişmese de birtakım farklı adımların atılmaya başlandığına şahit olunmakta. Türkiye için bir tür Kuzey Kafkasya politikası şekillendirme, Abhazyaya ile dolaylı da olsa görüşmelere başlama, ticari ve ekonomik ilişkilerle kapı açma ve Gürcistan'ı akılselime davet, olumlu adımlar olarak görülüyor. Türkiye'nin yakın geleceğin yeni Kafkasyasında çıkarlarını yeniden ve yeniden tanımlaması gerekiyor. Türkiye'nin politikalarının şekillendirilmesinde ve zorlanmasında, kendi konum ve rolünü akılcı bir biçimde tanımlamak şartıyla diasporaya daha çok rol düşecek gibi. Rusya ile imzalanan vize anlaşmasının özellikle Kuzey Kafkasya'ya yansımaları, diasporanın elde ettiği yeni manevra alanının ana vatanda ne gibi değişiklikler yaratacağı gibi konular örgütlü ve planlı bir biçimde etraflıca değerlendirilmeli ve yol haritaları çıkartılmalı. Zaman tahmin edildiğinden daha hızlı ilerliyor.

Ağustos 2011 ise Abhazyaya seçimleri nedeniyle yine sıcak ve hareketli geçiyor. 26 Ağustos'ta yapılacak olan seçimlerde üç aday yarışıyor: şu anda vekâleten Devlet Başkanlığı görevini yürüten Aleksandr Ankvab, Başbakan Sergey Şamba ve muhalefet lideri olarak görülen Raul Hacimba. Abhazyaya'nın 2. Cumhurbaşkanı Sergey Bagapş'ın Mayıs ayındaki ani ve beklenmedik vefatı her ne kadar büyük bir üzüntü yaratmış olsa da arkasında bıraktığı demokratik, serbest ve şeffaf seçimler yapabilen, iktidar mücadeleleriyle kendinden önceki Kafkasya örneklerine benzer bir olumsuz sürece sürüklenmeyen bağımsız Abhazyaya, herkes için bir umut ışığı saçıyor. Seçim kampanyalarının yapıldığı süreçte sıklıkla karşımıza çıkan, Rusya'nın Abhazyaya'daki etkisi/varlığı, hangi adayın Rus yanlısı ya da Rusya'nın adamı olduğu benzeri değerlendirmeleri çok da ciddiye almamak gerekiyor. Rusya'nın önceki seçimlerde yaşananlardan gerekli dersleri çıkarttığı ve tüm adaylara eşit bir mesafede pozisyon aldığı görülüyor. Abhazyaya konusunda Batılı politikaların etkisizliği ve tek taraflılığının yarattığı Rus etkisi bir gerçeklik olmakla birlikte, Abhazyaya'da iktidarı alacak olan yeni liderin Abhazyaya

Abhazyaya Devlet Başkanlığı Seçimlerinde Adaylar: Raul Hacimba, Sergey Şamba, Aleksandr Ankvab

Abhazyaya Devlet Başkanlığı Seçimlerinde Oy sayımı

öncelikli ve diğer adaylar ile grupların tamamını kucaklayacak bir tarz sergileyeceği, adayların açıklamalarından ve kampanyaların yürütülüş tarzından görülebiliyor. Yapılan açıklamalara bakıldığında adayların tamamının bağımsızlık, demokrasi, eşitlik, uluslararası toplumun bir parçası olma gibi konularla karşılıklı saygıya sürekli vurgu yaptıkları görülüyor. Bu Abhazyaya'nın ve tüm Kafkasyaya'nın geleceği açısından sevindirici ve umut dolu bir gelişme. İstikrarlı bir Abhazyaya, istikrarsızlığın hâkim olduğu bir Kafkasyaya'da uluslararası tanımayı da beraberinde getirecek siyasi adımların atılabildiği, birlik ve beraberliğin hâkim olduğu bir model olarak dikkati çekecektir. Liderlerin tamamının kişisel çıkarlarını öne çıkartarak tımkakla kazanarak elde edilmiş bağımsızlığı yıkıma uğratacak bir tavır içinde olmamaları büyük bir önem arz ediyor. Bu bakış açısıyla takip eden dönemin 1994-2004 dönemi kadar zorlu olmayacağı belirtilebilir. Diğer yandan, rehavete kapılacak bir durum da yok. Yapılacak daha çok iş var ve daha ciddi ve planlı çalışmak gerekiyor. Kafkasyaya'da Ağustosların daima sıcak geçtiğini hiçbir zaman akıldan çıkarmamak gerek.

Huzurlu ve mutlu bir Ağustos dileğiyle.

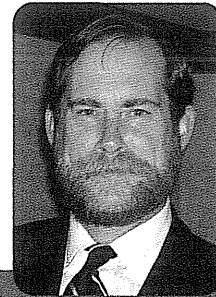
Osetya'da Savaş ve Üç Yıl İçindeki Büyük Değişim

8 Ağustos 2011 tarihi itibarıyla Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırısından bu güne tam 3 yıl geçti. Gürcistan'a ve Cumhurbaşkanı Saakaşvili'ye savaşın başladığı günden bu güne Batının bakışı büyük ölçüde değişti. Bu konuda Batılı yazarların yazdıkları bir anlamda itiraf niteliğinde ve ibret verici. Bu çerçevede Patrick Armstrong adlı uzmanın kısa ama öz yazısı oldukça ilgi çekici. Yazının tercümesini siz değerli okuyucularımız ile paylaşıyoruz.

Üç yıl önce "şimdi hepimiz Gürcüyüz" diyorduk; Batılı medya doğruluğunu hiç sorgulamadan Tiflis'in propogandalarnı aktarıyordu. Rusya karşıtı liderler alelacele Tiflis'i ziyaret ettiler; birlikte moral baskı yaparak Rusya'nın askeri hareketini önlemeye çalıştılar. ABD elçiliği "boru hatlarının Rus saldırısı tarafından tehdit edildiği" bilgisini, Tiflis yönetiminin bildirdiği şekilde aynen Washington'a aktardı. Güya demokrasi tehdit ediliyordu. Bütün bu abartılı iddiaların en güzel örneklerinden birisi de 2009 yılından akıllarda kalan şu oldu: Rusya'nın Gürcistan'a yeni bir saldırı planladığına yönelik olarak, "Şayet Avrupa devletleri ve Amerika hızlı bir şekilde şahin yaklaşımını dış politika kararları almaz ve Gürcü silahlı kuvvetlerini güçlendirmez ise Avrupa Rus Çarlığı'nın bir eyaleti haline gelecektir." ifadeleriyle bir iddia ortaya atılmış, ancak iddia sahibi yazar Moskova'nın 2008 yılında istilayı neden tamamlamadığını açıklamamıştı.

Üç yıl sonra durum oldukça farklıdır. Der Spiegel'in (olaylara belirli bir şüpheyle yaklaşan az sayıdaki Batılı medya organından biri olarak), "Saakaşvili hepimize yalan söyledi" ifadeleri, derin

PATRICK ARMSTRONG

Kings College, Londra Üniversitesi

Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili

Gürcistan'ın Güney Osetya'da yaptığı tahribattan görüntüler

bir yankı uyandırmıştır. Aynı kuruluş, daha önce "war of the worlds=dünyaların savaşı" dizisi ile savaşın başlangıcı hakkında değişen hikayeleri, sahte silahlı saldırı ve askeri darbe raporlarını su yüzüne çıkartmıştı. Gürcistan'da parçalı ve tutarsız olsa bile bir muhalefet mevcuttur. Saakaşvili iktidarda kalabilmek için Gürcistan Anayasası'nın yeniden düzenlemektedir. NATO üyeliği yolu kapalıdır. Gürcistan'ın ekonomisi zayıflamaktadır ve uzun süredir ekonomiye destek olan dış yardımların çoğunu yitirmiştir. Hatta, en son yayınlanan zayıf AB raporu dahi savaşı Rusların başlattığına dair Saakaşvili'nin iddialarını desteklememektedir. Gürcistan muhtemelen Güney Osetya ve Abhazya'yı ebediyen kaybetmiştir. Saakaşvili, "Rus tehdidi"ni canlı tutmak için çabalamaktadır, ancak yaptığı son casus tutuklamalarının da gösterdiği gibi yurtiçinde ve yurtdışında itibarını kaybetmemiştir.

Öte yandan, Rusya, bugün çok farklı bir statüye sahiptir. Halihazırda "dolaylı yollardan"da olsa birçok Avrupalı güç Rusya'ya kur yapmaktadır. NATO, Rus ikmal yollarına ihtiyacı olduğunu görmüştür. Rusya finansal krizden sağlıklı bir şekilde çıkmıştır ve benim başka yerlerde de ileri sürdüğüm gibi, Batı'nın Rusya'ya bakışında "üçüncü dönem" başlamaktadır. Ben savaşın başlamasıyla birlikte Saakaşvili'nin, güvenilir, dürüst ve demokratiklik olduğuna dair efsanenin aşınmaya başladığına inanıyorum. Ve bu süreç, insanların Moskova'nın davranış ve niyetleri hakkındaki algılarını yeniden gözden geçirmelerine neden oldu. Birçok insan bunu itiraf etmekten kaçınsa bile, Rusya Güney Osetya savaşında söylediklerinin hepsini tam olarak yerine getirmiştir; boru hatlarını ele geçirmemiş, Gürcistanı işgal ve istilaya teşebbüs etmemiş, veya heyecanlı gözlemcilerin beklediği eylemlerden kaçınmıştır.

Kısacası, Saakaşvili'nin Batı desteğine dayanarak bir darbe ile Güney Osetya'yı (ve daha sonra Abhazya'yı) topraklarına katma girişimi geri tepmiştir. O ve onun mutsuz ülkesi için üç yıl sonra durum daha kötü ve karanlık, ancak Rusya daha iyi durumdadır.

Patrick Armstrong Kings College, Londra Üniversitesi, İngiltere'de 1976 yılında doktorasını tamamladı ve 1977 yılında Kanada hükümeti için bir savunma uzmanı olarak çalışmaya başladı. Böylece 22 yıllık SSCB ve 1984'ten itibaren Rusya uzmanlık dönemi başladı. 1993 ila 1996 yılları arasında Moskova'da Kanada Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı oldu.

KAFFED "Farklılıklarımızla Var Olmak İstiyoruz" Projemiz Kabul Edildi

Geçen yıl 5 Temmuz 2010 tarihinde, 'Sivil Toplum Örgütleri Arasında Diyalogun Geliştirilmesi Hibe Programı'na Laz Kültür Derneği ile ortak olarak verdiğimiz "Farklılıklarımızla Var Olmak İstiyoruz" isimli projemiz kabul edilmiştir.

Toplam Bütçesi 47.807,60 EUR olan projeye AB'nin katkısı 39.680,31 EUR olacaktır.

Proje Amacı:

Türkiye'de kültürel farklılıkların korunması ve yaşatılmasına, toplumdaki ayrımcılığın önlenmesine, önyargıların ve ihtilafların çözümüne yönelik olarak kültürel haklar alanında faaliyet gösteren Kafkas Dernekleri Federasyonu ile Laz Kültür Derneği arasında diyalog başlatılarak ortak stratejiler geliştirilmesini sağlamak.

Proje Süresi: 8 ay

Yapılacak Aktiviteler:

Kültürel farklılıkların korunması, yaşatılması ve toplumdaki ayrımcılığın önlenmesine yönelik temel problemlerin tespitinin ve çözüm önerilerinin tartışılacağı Kafkas Dernekleri Federasyonu üyeleri ve Laz Kültür Derneği üyeleri ile arama konferanslarının yapılması.

Kültürel farklılıkların korunması, yaşatılması ve toplumdaki ayrımcılığın önlenmesine yönelik temel problemlerin tespitinin ve çözüm önerilerinin tartışılacağı Kafkas Dernekleri Federasyonu üyeleri, Laz Kültür Derneği üyeleri, Türkiye genelinde örgütlü diğer kültür gruplarının sivil toplum örgütleri temsilcileri, akademisyenler ve konu ile ilgili kamu yetkililerinin katılacağı arama konferansının yapılması.

Konferanslar sonrasında sonuçların paylaşılacağı bilgilendirme toplantısının yapılması.

Kültürel gruplara karşı toplumdaki ayrımcılığın önlenmesine yönelik olarak konferanslardan çıkacak çözüm önerileri doğrultusunda Kafkas Dernekleri Federasyonu üyeleri ve Laz Kültür Derneği üyelerine yönelik savunuculuk eğitimi yapılması.

Çerkes toplumu ile Laz toplumu arasında kültürel diyalogu geliştirmek amacı ile Çerkes müzik ve şarkıları ile Laz müzik ve şarkılarının birlikte seslendirileceği konser yapılması.

Proje sonucunda arama konferanslarında elde edilen verilerin rapor haline getirilerek bastırılması ve ilgili kurumlara yollanması.

I Ağustos Anavatanına Dönerler Günü Kutlu Olsun

Bilindiği üzere Yugoslavya dağıldığında, çıkan iç savaş sırasında Kosova bölgesinde kalan Çerkes kardeşlerimiz çok zor durumda kalmıştı. 1998 yılında, Adıgey Cumhurbaşkanı olan Sayın Aslan Carımov, şimdiki Kültür Bakanı Sayın Gazi Çemişo'yu görevlendirmiş, Rusya Federasyonu'nun sağladığı uçaklar ile 22 aileden oluşan 101 Adıge kardeşimiz Kosova'dan Adıgey'e taşınmıştı.

Daha sonra Kosova'da kalan 23 Adıge daha Maykop'a gelmişti. Döner kardeşlerimiz

için Maykop şehrinin kenarında Mafehable köyü inşa edilmişti. Bu olay, 21 Mayıs 1864 Büyük Çerkes Sürgünü'nden sonra gerçekleşen en büyük kitlesel dönüş olayı olarak tarihteki yerini almıştır. Her yıl, 1 Ağustos tarihi bayram olarak kutlanmakta, geri dönüş için toplumu teşvik etmek amacıyla yaşatılmaktadır. Mafehable köyü ise yeni dönüşçüleri beklemektedir.

Kabardey Balkar Cumhuriyeti Gençlik Bakanlığı'ndan Federasyonumuza Teşekkür

Sayın Cihan Candemir

17 - 28 Temmuz 2011 tarihleri arasında Türkiye'de bulunan genç gruba gösterdiğiniz güler yüzlü ve zengin içerikli kabulünüz için size içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Detaylı hazırlıklarınız ve Adıge aileler ile gençleri özel olarak tanıştırmamızdan ötürü teşekkür ederiz. Bunun gençlerde Türkiye gezisi hakkında olumlu izlenimler bıraktığını belirtmek istiyorum.

Çocuklar Çerkes demeklerinde ve ailelerinde organize ve güler yüzlü bir biçimde karşılanmıştır (ağırlanmıştır). Afşin belediye binasında Fazlı Erdoğan yönetiminde buluşma organize edilmiştir. Çocuklar Göksun'da Adıge Festivalinde görev almışlardır. Ashot Necdet, Jilahej Erdoğan, Şeujen Adnan, Yaşar Nogay, ?üme Şahver, Kuşha Doğan başta olmak üzere çocukları misafir eden bütün ailelere, yüksek düzeyde organize edilmiş kabulleri nedeniyle teşekkür ediyor, bunun kendilerine duyurulmasından minnettar olacağımızı belirtmek isteriz.

Türkiye'de yaşayan tüm Adıgelere başarı ve refah diliyoruz.

Saygılarla

Bakan B. Paştov

KAFFED'den Kabardey Balkar Cumhuriyeti Gençlik Bakanlığı'na Cevap

Sayın Boris Paştov

Kabardey Balkar Cumhuriyeti Gençlik Bakanı

NALÇIK / KBR

Sayın Bakanım,

17-28 Temmuz tarihleri arasında Türkiye'ye davet ettiğimiz gençler için göndermiş olduğunuz nazik teşekkür mektubu için çok teşekkür ederiz. Gençlerimizi memnun edebilmiş, halkımız ile buluşturabilmiş, onları mutlu edebilmiş isek ne mutlu bize.

Teşekkür mektubunuzu web sayfamızda yayınladık ve tüm ilgililere ilettik. Gerek dernek başkanlarımız, gerekse konuk eden ailelerimiz gençleri çok sevmişler ve zor ayrılmışlardır. Dileğimiz bunu her yıl yaparak sürekli hale getirmektir.

Sayın Bakanım,

Bende gecikmeli de olsa başta size ve oraya gönderdiğimiz gençlerimiz ile 24 saat ilgilenen Lera Nanova Hanım Efendiye sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Bu yıl gençlerimizden bize en küçük bir sorun yansımadığı gibi hepsi çok mutlu olarak dönmüşlerdir. Gençlerimizin duygu düşünce ve izlenimleri NART dergimizin çıkacak sayısında yayınlanacaktır.

Tekrar teşekkürlerimi iletiyorum.

Saygılarımla

Cihan Candemir

Genel Başkan

Yardım kampanyası ile Toplanan Para Adıgey'e Ulaştırıldı

Cihan Candemir: Değerli Hemşehrilerim,

Adıgey'de oluşan sel felaketi için topladığımız yardım paraları yerine ulaştırılmıştır. Yardım kampanyası başladığında biraz hayal kırıklığı yaşamış olsak bile, yardım çağrılarımıza toplumumuzun reaksiyon vermiş olduğunu görmek umut vericidir. Bu kampanya, bireylerin küçük ödemeleriyle, çok sayıda katılım olması halinde önemli birikimlerin olabileceğini göstermiştir. Duyarlılık göstererek imkanları ölçüsünde katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum. Bizim birikimleri USD'a çevirme dönemimizde USD paritesinin ani yükselmesi nedeniyle birkaç bin dolarlık kaybımız olsa dahi, yaklaşık 30.000 USD'lık katkı Adıgey için küçümsenmeyecek bir katkı olmuştur. Toplanan paralar Sayın Yaşar Aslankaya tarafından Maykop'a götürülerek bizzat Başbakan Murat Kumpıl nezdinde yardım fonuna teslim edilmiştir. Sayın Yaşar Aslankaya'nın bilgi notu ektedir.

Tüm katılımcılara bir kez daha şükranlarımızı sunuyor, Allah'tan tüm halkları benzer felaketlerden korumasını diliyorum.

Yaşar Aslankaya: Saygıdeğer hemşehrilerimiz,

Bildiğiniz gibi KAFFED Genel Başkanımız sayın Cihan Candemir ile birlikte Abhazya Devlet Başkanı Sayın Bagapş'in cenaze törenine katılmış, tam da o tarihlerde Adıgey Cumhuriyeti'nde sel felaketi olmuş, neyse ki can kaybı olmamıştı. Lakin ciddi derecede maddi kayıp meydana gelmiş, soydaşlarımızın birçoğunun evi hasar görmüş, hatta evleri yıkılanlar olmuştu. Sayın Candemir ile birlikte bölgeyi ziyaret ederek, felaketi yerinde izlemiş ve bize refakat eden Sayın Kültür Bakanımız Çemişo Gazi ile de ziyaret sırasında bir yardım kampanyasının başlatılması gerektiğini konuşmuş idik. Türkiye'ye döndükten sonra Ankara derneğimiz ve Federasyonumuzun başlattığı organizasyonla yardım kampanyası başlatılmıştı. Yaklaşık iki ay boyunca yardım kampanyasına katılan hemşehrilerimizin isimleri sürekli güncellenerek internet sitesinde yayınlanmıştır. Kampanya süresince, her türlü iletişim olanakları da kullanılarak yaklaşık 55 bin hemşehrimize duyuru ulaştırılmıştır.

Kimilerine göre toplanan paranın azımsandığı, hatta komik olduğu gibi kinayeli eleştiriler yapılmış olsa da, şahsen kampanyanın amacına ulaştığını ve toplanan 30,240 dolar paranın da küçümsenmemesi gereken miktar olduğunu düşünüyorum, katılan büyük küçük tüm soydaşlarımıza sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Saygıdeğer hemşehrilerimiz, bu kampanyanın başından beri içinde olmamdan kaynaklı olsa gerek toplanan yardımın bir an evvel yerine ulaştırılması gerektiği ve bunu benim yapmam gerektiği söylendiği andan itibaren memnuniyetle götüreceğimi beyan ettim ve derhal biletimi temin ettim. O sıralarda Adıgey'in müzik ve dans grubu Yıslamey'in Türkiye tumesi bitmiş, Adıgey'e geri dönüyorlardı. Yıslamey'e refakat eden Sayın Kültür Bakanımızla yol boyu sohbet ederek Adıgey'e gittik.

Yolda konuyu detaylı bir şekilde konuşarak, yardımın kime, nasıl iletilmesi gerektiği konusunu görüştük. Hemen ertesi gün Başbakanımız Sayın Murat Kumpıl'dan randevumuzu aldık ve sabah 09.00'da Sayın Kültür Bakanı Çemişo Gazi eşliğinde, çeşitli basın yayın kuruluşlarının da bulunduğu bir ortamda görüşmeye başladık. Yardım kampanya-

sının nasıl başladığını, nasıl sonuçlandığını, Federasyonumuzun ve Ankara demeğimizin birlikte organize ettiği bu kampanyaya, Türkiye'nin her yerinden hatta Avrupa'dan, hatta küçük çocukların ve Çerkes olmayan iş adamlarının bile katıldığını uzun uzun Sayın Başbakan'a anlattım. Ve en çok zarar görmüş 30 aileye biner dolar vermeyi tercih edeceğimizi söyledim.

Sayın Başbakanımız Murat Kumpil öncelikle, bu yardım kampanyasını düzenleyenlere, katılan tüm soydaşlara çok çok teşekkür etti. Ardından Sayın Başbakan, felakette zarar görenlerin her türlü ihtiyaçları için başka ülkelerden de Rusya'dan da gelen tüm yardımların, oluşturulan bir fona aktarıldığını, o fondan zaten yıkılan ve zarar gören evlerin yeniden inşa ve onarımlarının yapıldığını ve parayı fona yatırmamızın daha doğru olacağını söyledi. Bunun üzerine ben de Sayın başkanımı arayarak ne yapmam gerektiğini sordum. Daha sonra da başkanımızın bilgisi dahilinde, oluşturulan fona parayı Sayın Kültür Bakanının şahitliğinde aktardım.

Değerli hemşhçerlerimiz, konuyu bilgilerinize arz ederim.

KAFFED'den Genel Koordinatör Cumhur Bal'a Veda Yemeği

Eşinin üç yıl süre ile Kahire Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği görevine atanması nedeniyle görevinden ayrılan Cumhur Bal'a KAFFED bir veda yemeği düzenledi. Geleneklerimiz çerçevesinde süren yemekte anılar tazelandı ve sıra ile söz alan katılımcılar Cumhur Bal'a bu güne kadar vermiş olduğu hizmetler için teşekkür ettiler.

Cumhur Bal'ı biraz tanıtacak olursak:

Abaza olan Cumhur Bal 1958 Yozgat doğumludur. Okumak üzere Ankara'ya geldiği 1971 yılından itibaren derneklerimizle sürekli ilişkisi olan Cumhur Bal bu güne kadar verilen birçok görevde yer almıştır.

Bunları kısaca sıralayacak olursak:

1992 Ekim - 1993 Nisan Aslan Anı başkanlığında oluşturulan KAFDER müteşebbis heyet üyeliği,

1993 Nisan - 1993 Kasım Aslan Anı başkanlığında oluşturulan KAFDER Kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği,

1993 Kasım - 1994 Hikmet Kandemir başkanlığında oluşturulan I.Dönem KAFDER Yönetim Kurulunda Genel Sekreter,

2002 - 2003 Temmuz Muhittin Ünal başkanlığında oluşturulan son KAFDER Yönetim Kurulunda Genel Sekreter,

2003 Temmuz - 2003 Aralık tarihleri arasında Muhittin Ünal başkanlığında oluşturulan KAFFED Kurucu Yönetim Kurulunda Genel Sekreter,

2003 Aralık - 2005 Aralık Muhittin Ünal başkanlığında oluşturulan I.Dönem KAFFED Yönetim Kurulunda Genel Sekreter,

2005 Aralık - 15 Ağustos 2011 KAFFED Genel Koordinatörü.

Camiamıza, kurumlarımıza uzun yıllar emeği geçmiş olan Cumhur Bal'a teşekkür ediyor bundan sonraki hayatında da başan ve mutluluklar diliyor; kendisinden internet çağını yaşadığımız günümüzde katkı vermeye devam etmesini bekliyoruz.

KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU

Dünya Yerli Halklar Günü Kutlu Olsun

"Hep beraber tüm dünyadaki yerli halkların hikayeleri, kültürleri ve kendine özgü kimliklerini tanıyalım ve kutlayalım. Aynı zamanda, haklarını güçlendirmek ve taleplerini desteklemek için çalışalım."

Ban Ki-moon, BM Genel Sekreteri

2011 Dünya Yerli Halkları Günü Mesajı "YERLİ TASARIMLAR: HİKAYELERİ VE KÜLTÜRLERİ KUTLAMAK, KENDİ GELECEĞİNİ İNŞA ETMEK"

Dünya Yerli Halklar Günü (9 Ağustos) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, 1995-2004 Yerli Halklar On Yılı'nda kutlanmak üzere ilan edilmişti. Dünya Yerli Halklar Günü için 9 Ağustos'un seçilmesinin nedeni, BM İnsan Hakları Komisyonu'na bağlı "Azınlıkları Koruma ve Ayrımcılığı Önleme Alt Komisyonu'nun ilk kez 9 Ağustos 1982'de toplanmasıydı. 2004 yılında BM Genel Kurulu, İkinci Yerli Halklar On Yılı'nı ilan etti ve bu on yılın konusu olarak "Eylem ve Onur"u seçti.

"Yerli Tasarımlar: Hikayeleri ve Kültürleri Kutlamak, Kendi Geleceğini İnşa Etmek", 2012 Dünya Yerli Halklar Günü'nün konusu olarak belirlendi. Bu konu, sanat ve fikri mülkiyet dahil yerli kültürlerin korunması ve yeniden yaşatılması ihtiyacını

da vurguluyor. BM Genel Merkezi'nde 9 Ağustos günü yerli halkların kültürleri üzerine çeşitli etkinlikler düzenlenecek.

Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Bildirgesi 13 Eylül 2007'de BM Genel Kurulu tarafından 144 evet, 4 hayır ve 11 çekimser oy ile kabul edilmiştir. Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve ABD bildirgeye hayır oyu verirken, Azerbaycan, Bangladeş, Bhutan, Burundi, Kolombiya, Gürcistan, Kenya, Nijerya, Rusya Federasyonu, Samoa ve Ukrayna çekimser oy kullanmışlardır. Hayır oyu veren dört ülke de daha sonra bildirgeyi desteklediklerini açıkladılar. Rusya Federasyonu Anayasası, "küçük yerli halklar" için özel haklar içeriyor. Yasal olarak Şapsığ ve Abazin halkları "küçük yerli halk" statüsünde tanınıyor.

Yerli Halkların Hakları Bildirgesi'nin tam metnin buradan indirebilirsiniz:

[http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_Turkish.pdf]

Ankara Çerkes Derneği Eski Başkanı Kemal Cankat Vefat Etti

16.07.2011

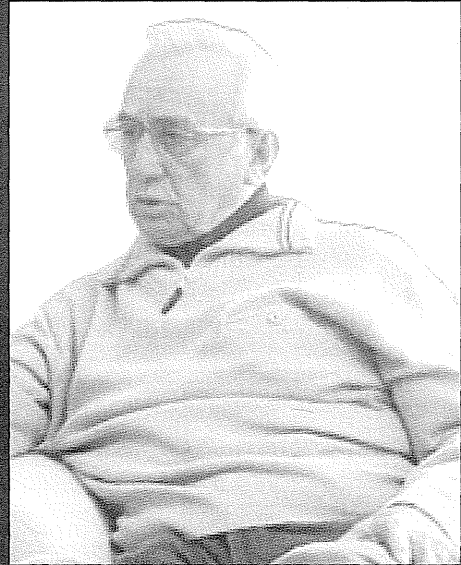
Ömrünü Çerkes toplumuna adanmış değerli bir insanımızı, Ankara Çerkes Derneği eski başkanı, onur kurulu üyesi Kemal Cankat'ı kaybettik.

Cenazesi 17 Temmuz 2011 Pazar günü Balıkesir Ayvalık Merkez Camiinden ikinci namazını müteakiben kaldırılmıştır.

Değerli büyüğümüze Allhtan rahmet, yakınlarına ve sevenlerine sabırlar dileriz.

KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU

● Değerli büyüğümüz Kemal Cankat ile 2006 yılında yaptığımız söyleşiyi Nart Dergimizin 48. sayısından okuyabilirsiniz...

Bir Kültür Emekçisi Negaplev Askerbiy

Bu isim bir çoğumuza yabancı gelmeyebilir. Hatırlamayanlara hatırlatalım. Kendisini 21 Mayıs anma törenlerinde elinde kamerasıyla veya derneklerimizde ÇERKESYA adıyla yaptığı CD'leri tanıtırken görmüş olabilirsiniz. Çok kısıtlı imkanlarıyla Negaplev Askerbiy Çerkes kültürünü tanıttaklar filmler yapmaya çalışıyor. Bu güne kadar 3 film yaptı. Birinci filmi "Sürgün" konulu. İkinci filmi "Adıge Khabze". Bu yıl da "Diaspora Çerkeslerini" anlatan filmini yaptı. Toplumumuz ne yazık ki kendisiyle ilgili olsa dahi bu tip çalışmaları almıyor ve desteklemiyor. Tüm kısıtlı imkanlarına rağmen ve toplumun duyarsızlığına rağmen, Askerbiy 3 filmi büyük özveriyle bitirdi. Askerbiy'in çalışmaları iyi maddi olanaklarla çok daha profesyonel çalışmalar yapabileceğinin kanıtıdır. Negaplev Askerbiy yaptığı çalışmalarla en azından bir teşekkürü hak ediyor. Kendisine Federasyonumuz adına bir teşekkür mesajı gönderilmiştir.

Sayın Askerbiy Negaplev,

Yıllardır Çerkes kültürünün tanıtılması için büyük özveriyle çalışmaktasınız. Çerkes Kültürünü ve tarihte halkımızın yaşadığı trajedileri yeni nesillere anlatmak amacıyla yaptığınız çalışmalar takdirle izliyoruz. Bugüne kadar çıkarttığınız ÇERKESYA adlı 3 CD ile kısıtlı imkanlara rağmen önemli işler yapılabileceğinizi gösterdiniz. Her Çerkes evinde bulunması gereken bu filmlerin toplumumuzda yeterli ilgi görmemesi gerçekten üzücüdür. Yeterince ticari getirisi olmamasına rağmen yılmadan kendi imkanlarınız ve kısıtlı desteklerle yaptığınız çalışmalar için şahsınıza teşekkür ediyoruz. Size destek verenlere de ayrıca toplumumuz adına teşekkür ediyor, bundan sonraki çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Cihan Candemir
Genel Başkan

Suriye'deki Çerkesler Çatışmalara Uzak

Suriye'de meydana gelen iç çatışmalar hepimizi yakından ilgilendiriyor. Televizyonlarda gördüğümüz çatışma sahneleri, ölüm haberleri içimizi acıtıyor. Suriye'de yaşayan çok sayıda Çerkes kardeşimizin durumunu merak ediyoruz ve endişe duyuyoruz.

Suriye Dernek Başkanı Sayın Akram Ishak'ı telefon ile arayarak, Türkiye'de yaşayan kardeşleri adına endişe duygularımızı ilettim ve ne durumda olduklarını sordum. Sayın Başkan'ın verdiği bilgiye göre: "Çatışmaların yaşandığı bölgeler Çerkes köylerinden uzaktır. Bu güne kadar hiçbir Çerkes

kardeşimiz olaylara karışmamıştır, ölmemiştir. Bir kaç tutuklama olmuş ancak onlarda serbest bırakılmıştır. Çerkesler adına merak edecek bir durum yoktur."

Sayın Akram Ishak, Türkiye'den selamlarımız ve iyi temennilerimizden memnun olduklarını ifade ederek, Türkiye'de yaşayan kardeşlerine Suriye Çerkesleri adına selam ve sevgilerini ilettiği. Suriye ile haberleşmelerimiz düzenli sürmektedir.

Durumu kamuoyunun bilgilerine sunuyorum.
Cihan Candemir / Genel Başkan

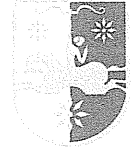
AYAA YRA

BİRLİK - ZAFER - ÖZGÜRLÜK

At Yarışları, Mahalli Danslar, Konser (Türkiye ve Abhazy'a'dan Sanatçılar),
Havai Fişek ve Ateş Balonları Gösterisi

SAKARYA AKBALIK KÖYÜ
1 EKİM 2011 CUMARTESİ 14:00 - 23.00

Abhazy'a özgürlüğünü ve bağımsızlığını kazandıran 30 Eylül 1993 zaferinin 18. yıldönümünü bu yıl diasporada da büyük bir şölenle kutluyoruz. Hem bu zaferi mümkün kılan Abhazy'a'nın ve tüm Kuzey Kafkasya'nın yiğit evlatlarını onurlandırmak için, hem tarihimize ve geleceğimize hep birlikte daha güçlü bir iradeyle sahip çıkmak için, tüm halkımızı bu büyük kutlamaya davet ediyoruz.

KAFFED Abhazy'a Çalışma Grubu - Sakarya Kafkas Derneği - Kocaeli Kafkas Derneği
Düzce Kafkas Derneği - Hendek Kafkas Derneği

PROGRAM

14:00- Tüm illerden gelenlerin Akyazı Akbalık Köyü Şenlik Alanı'nda toplanması - Mahalli danslar
15:00- At yarışları. Her kategoride ilk dört dereceye girenlere kupa ve para ödülleri verilmesi.
15:00 Köylü Atları Koşusu
15:30 Arap Atları Koşusu (B)
16:00 Arap Atları Koşusu (A)
16:30 İngiliz Atları koşusu (Küçük Sürat)

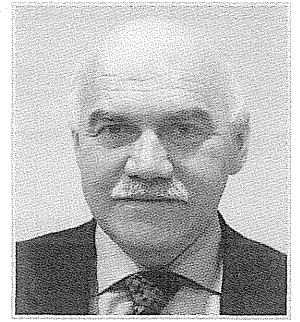
17:00 İngiliz Atları Koşusu (Büyük Sürat)
19:00 - Açılış
19:15 - Diasporadan Abhazy'a savaşına katılmış gazilerimizin takdimi
19:30- Dans ekiplerinin gösterileri. Konserler (Türkiye ve Abhazy'a'dan sanatçılar)
21:00 - Konser
23:00- Havai fişek gösterisi ve kapanış

Temmuz - Ağustos Aylarına Dair Gelişmeler

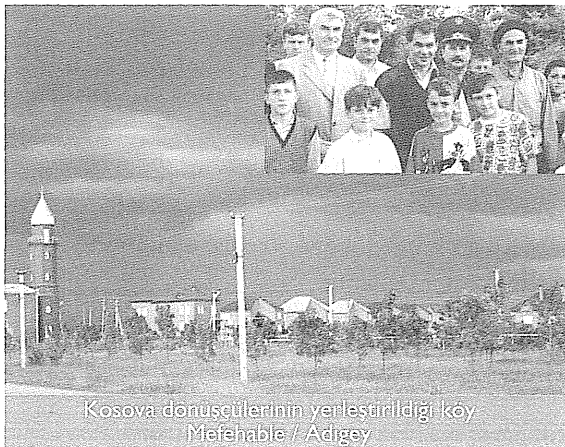
Temmuz - Ağustos ayları tatil dönemidir. Okullar kapanmıştır, çalışanlar da yıllık izinlerini bu aylarda kullanırlar. İnsanlar ailece ya memleketlerine ya da yazlık beldelere göçerler. Genel olarak demeklerin faaliyetleri de tatile girer. Mayıs Haziran aylarındaki haber bolluğu bu aylarda bulunmaz. Tatil dönemi olmasına karşılık aslında ağustos ayı son 20 yılda gerçekleşen çok önemli olayların yıl dönümlerinin yaşandığı aydır. Kronolojik olarak baktığımızda, 1 Ağustos, Kosova'dan dönenlerin adına Adıgey Cumhuriyeti'nde kutlanan "Dönüş Günü"dür. 8 Ağustos, Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırarak başlattığı Gürcistan- Rusya arasındaki savaşın yıldönümüdür. 14 Ağustos günü Abhazya Savaşı'nın Gürcistan istilasıyla başladığı ve önce zaferin kazanıldığı, sonrasında bağımsızlığa giden yolun önünün açıldığı önemli bir gündür. 26 Ağustos günü ise Rusya Federasyonu Abhazya'nın bağımsızlığını tanımış, Abhazya'nın fiili bağımsızlığının önü açılmıştır. Bu önemli günlerin toplumun hafızasında unutulmaması için web

sitemizde yeterince anlatmaya ve duyurmaya çalıştık.

Temmuz-Ağustos aylarındaki tatil sessizliğine karşın KAFFED olarak bizleri önemli görevler beklemektedir. Kafkasya'ya her yıl tatil için gönderdiğimiz çocukların programlarını gerçekleştirmek ve Kafkasya'daki üniversitelere gönderilecek öğrencilerin işlemlerini tamamlamak ile ilgili yoğun çalışmalar her kesin tatil yaptığı bu aylara rastlar. Bu yıl 24 çocuğumuzu Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nin davetlisi olarak başlarındaki hoca ile Nalçık'e gönderdik. Çocuklarımız tatil programlarını tamamlayıp mutlu bir şekilde geri döndüler. Aynı dönemde biz de Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nden gelen 13 çocuğumuzu, başlarındaki öğretmenleriyle birlikte Türkiye'de ağırladık. Misafir ekip büyük bir memnuniyet içinde döndü ve KBC Kültür Bakanı Sayın Boris Paştov teşekkür mektubu ile bizleri onurlandırdı. Bu önemli geziler her yıl sessiz sedasız gerçekleşir. Ancak öğrencilerin toplanması, Kafkasya ile haberleşilmesi, pasaport işlemlerinin takibi, biletlerinin ayarlanması, çocuklarımızın gönderilmesi, oradaki güncel sorunlarının takibi ve dönüşlerinde karşılanarak evlerine salimen ulaştırılması çok özenli bir takibi ve çalışmayı gerektirir. Bu işler sessiz sedasız gerçekleşmekle birlikte çocuklarımız salimen evlerine dönünceye kadar bizim çektiğimiz sıkıntıyı anlatmamız ger-

CİHAN CANDEMİR
KAFFED Genel Başkanı

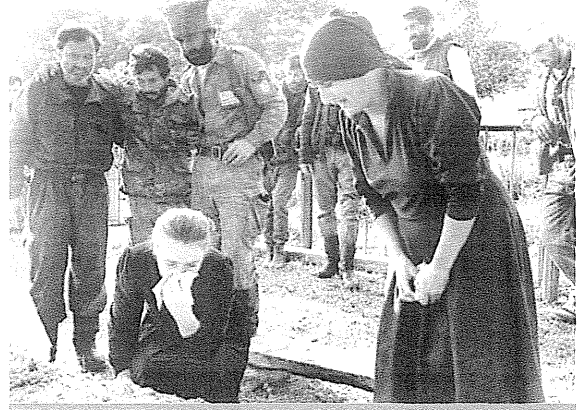

Kosova dönüşçülerinin yerleştirildiği köy
Mefehable / Adıgey

çekten çok zor. Basit bir öğrenci değişimi gibi gözükse de bu program aslında bizlere çok büyük sorumluluk yükler. Çocuklarımızın başına gelecek en ufak bir kazanın hesabını verememenin endişesiyle programın kazasız bitmesi için her gün dua ederek Nalçik ile haberleştiğimizi kimse bilemez. Çocuklarımız evlerine salimen kavuşuncaya kadar bu endişemiz sürer gider. Çok şükür bu yıl da çocuklarımız sağlıklı gidip geldiler, güzellikler dışında olumsuz hiç bir şey yaşanmadı. Bu yıl programların başarıyla gerçekleşmesinde katkıda bulunan her kese sonsuz teşekkür ediyorum.

Bilindiği gibi, yurdumuzda üniversite sınavları her yıl haziran sonunda yapılırdı. Bu yıl sistem gereği temmuz sonuna kadar aşamalarla devam etti. Sınav yöntemi ne olursa olsun her yıl Kafkasya'da okumak isteyen öğrencilerin işlemlerinin tamamlanması ağustos ayında gerçekleşmek zorundadır. Öğrencilerin taleplerinin alınması, okuyabilecek öğrencilerin seçimi, evraklarının tek tek hazırlanması, üniversitelere müracaatlarının yapılarak öğrenci vizelerinin çıkartılması, eylül sonuna üniversiteye başlamaları için işlemlerini tamamlamak sürekli bir mesai gerektirir. Geçen yıla kadar sadece Nalçik'teki KBC Devlet Üniversitesi'nde 10 öğrencilik kontenjanımız bulunmaktaydı ve 2011 yılında değerli Rektörümüzün ve Cumhurbaşkanı Sayın Kanokov'un destekleriyle kontenjanımız 20'ye çıkartılmıştı. Federasyon olarak Rusya Federasyonu'na müracaat ile kontenjanların artırılmasını talep etmiş, Maykop, Krasnodor üniversiteleri için yeni kontenjanlar talep etmiştik. Adıgey Cumhuriyeti'ndeki Khaselemimizin ve üniversite rektörünün de değerli çalışmalarıyla taleplerimize olumlu cevap verildi. Bu yıl Rusya Federasyonu tarafından Çerkes diasporasından gelecek öğrenciler için Adıgey Devlet Üniversitesi'ne 50 kontenjan, Maykop Devlet Teknoloji Üniversitesi'ne 20 kontenjan ve KBC Devlet Üniversitesi'ne (mevcut 50 kontenjana ilaveten) 40 kontenjan verildi ve toplam 90 oldu. Bu kontenjanların en az yarısını Türkiye olarak kullanma hakkına sahibiz. Gerek okuyan gençliğimizin eğitimi açısından, gerekse geri dönüşe çok büyük katkıları olması açısından Kafkasya'ya öğrenci gönderilmesi çok önem verdiğimiz bir çalışmadır. Ancak, sayısız avantajlarına rağmen, öğrenciler açısından bu büyük fırsatı değerlendirmek için çok yoğun tanıtım çalışması yapmak, ayrıca

tek tek velilerle görüşerek Kafkasya'da okumanın avantajlarını ve yararlarını anlatarak, ikna etmek gerekmektedir. Bu yıl üniversitelerdeki kontenjanların artırılması nedeniyle, Kafkasya'dan gelen üniversite temsilcileri ile demeklerimizde çok yoğun bir tanıtım çalışması gerçekleştirdik. Memnuniyetle ifade etmek gerekiyor ki bu çalışmalarımız semeresini vermiştir. Bu gün itibarıyla Kafkasya'daki

14.08.1992 Abhazya'nın Gürcistan Tarafından İşgali

08.08.2008 Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırısı

26.08.2008 Rusya, Abhazya ve G. Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıdı

üniversitelerde okumak için müracaat eden öğrenci sayısı 50 'ye ulaşmıştır. (10 Adıgey Devlet Üniversitesi, 10 Maykop Devlet Teknoloji Üniversitesi, 30 KBC Devlet Üniversitesi). Öğrencilerin gönderilmesi için çalışmalarımız devam etmektedir. Bu yıl öğrenci sayısının katlanarak artması nedeniyle yükümüz çok artmıştır. Buna rağmen edindiğimiz deneyim ile tüm öğrencilerimizin işlemleri sessiz sedasız sürdürülmektedir.

Öğrencilerin tüm işlemlerini bu güne kadar başarıyla yürüten, Federasyonumuzun Genel Koordinatörü Sayın Cumhuri Bal arkadaşımız ağustos ayı sonunda yıllardır sürdürdüğü bu görevinden ayrılmaktadır. Cumhuri Bal eşinin Eğitim Müşaviri olarak atandığı Mısır'da, eşinin görevi süresince yaşamak üzere zorunlu olarak aramızdan ayrılmaktadır. Bu vesile ile 12 Ağustos akşamı kendisine bir veda yemeği düzenledik. Yemek sırasında çok ilginç hatıralar anlatıldı. Anlatılan olayları Federasyonumuzun geçmişi ve bu günü açısından çok önemli bulduğum için burada paylaşmakta yarar görüyorum. Özellikle Federasyonumuzun yapısını ve kimliğini değişik sitelerde tartışan, Federasyonu, yöneticilerini isim vererek suçlayanlara verilebilecek en güzel cevap, yaşanan tarihi anlatmak diye düşünüyorum.

Yemek sırasında Sayın Cevat Bage 1979 yılında yaşanan olayı anlattı. 1970'li yıllar sağ sol çatışmasının en yoğun olduğu, her gün sokaklarda on-

larca insanın vurulduğu tam bir kargaşa dönemidir. Bu karanlık dönemleri yaşı 40 ve altında olanlar bilmezler. Dilerim bir daha o yıllarda bizim yaşadığımız sıkıntıları yeni nesiller yaşamazlar. Bu karanlık dönemi sonlandıran 12 Eylül ihtilali olmuştur. İhtilale kadar Ankara demeğimiz o dönemin ülkücülerinin kuşatması altında çalışmalarına büyük zorluklarla ve mücadele ile devam etmiştir. İhtilal sonrasında ise birçok demek yöneticimiz gözaltına alınmış, işkenceye maruz kalmıştır. Cevat Bage'nin anlatımıyla, 1979 yılında Elbruz folklor ekibimiz Ürdün'den davet almış ve yaklaşık 10 günlük bir seyahat söz konusu olmuştur. Tüm demek gençleri ekiple Ürdün'e gittiği için demek binasını olası saldırılardan korumak için tedbir almak gerekmektedir. Derneği korumak üzere 3 genç görevlendirilir. Bu üç genç arkadaş Cumhuri Bal ile rahmetli Vacit Kılıçarslan ve yine rahmetli Ferit Berzeg olmuştur. İki Abaza biri Ubih olan bu üç genç arkadaş geceleri demek binasında, binanın aydınlatma bacası içine gizledikleri silahlar ile demek binasında 10 gün boyunca nöbet tutmuşlardır. Yemek sırasında derneğin nasıl saldırıya uğradığı, Polis olan bir hemşehrimizin olaya nasıl müdahale edip arkadaşlarımızı kurtardığı anlatıldı.

Bu olaylar bana kendi yaşadıklarımı hatırlattı. Onları da kısaca paylaşmakta yarar görüyorum. Yıl 1970-71'dir. Ankara demek binası yeni satın alınmıştır. Ülkede yine yoklukların olduğu, anarşinin, öğrenci yürüyüşlerinin yoğun olduğu bir dönemdir. Demek binasının borçları ekibimizin gösterilerden kazandığı paralarla ödenmektedir. İlk binamız bodrum üstü iki kattan oluşan bir evdi. Üst katı öğrenci yurdu, orta katı idari kat ve bodrum katı da cumartesi akşamları düğün yapmak için kullandığımız mekânlardı. Binanın çevresi o gün itibarıyla bomboştur. Derneğe Emek 8. Cadde, Pazar durağından yürünerek çamurlu araziye kendi ellerimizle döşediğimiz taş yoldan ulaşıldı. Binanın kalorifer tesisatı yoktu, ısıtma kömür sobalarıyla yapılmaktaydı. Sobaların yakılması bakımı nedeniyle öğrenci arkadaşlarımız büyük sıkıntı çekiyordu. O dönemde Ankara Kuzey Kafkas Kültür Derneği yönetiminde rahmetli Kemal Cankat başkanlığında, Sayın Kazım Berzeg ile 3 genç arkadaş görev almıştık. Ben, Ersin Aşan ve Sururi Öğün. Yönetim kurulumuz 2 Adıge, 1 Ubih, 1 Abaza ve 1 Asetin' den oluşmuştu. O zaman hiçbirimiz diğerinin kökenine bakmazdık.

Adıgeyle Adıge, Ubih ile Ubih, Abaza ile Abaza, Asetin ile Asetindik. Kısacası hepimiz birdik ve Çerkes'tik. O günlerde Sururi arkadaşımız görev yaptığı devlet kurumunun müteahhitine rica ederek dernek binamıza kalorifer tesisatı yaptırmış ve o günkü parayla 80 bin TL borçlanmıştık. Güvençemiz ekibimizin yapacağı gösterilerdi. Ancak, 1971 Mart ayında ülkedeki anarşi nedeniyle askeri sıkıyönetim ilan edildi ve tüm dernek çalışmaları yasaklandı. Geceleri sokağa çıkma yasağı nedeniyle derneğe kimse gelemez oldu. Derneğe sahip çıkmak, geceleri derneği boş bırakmamak, yönetim kurulundaki biri Adıge, biri Abaza, biri Asetin üç kafadar genç üyeye kalmıştı. Ben, Ersin Aşan ve Sururi Öğün geceleri dernek binasındaki koltuklar üzerinde battaniyelere sarınarak uyumak suretiyle dernek binasına bekçilik yapmıştık.

Bu anıları anlatırken dernek tarihinde yaşadığımız sıkıntılı dönemi gençlere aktarmanın yanında kimlik anlayışımızı da yansıtmak istiyorum. Bizler o dönemden başlayarak, Adıge, Abaza, Ubih, Asetin, Çeçen hatta Karaçay ayırımı yapmadan derneklerimize sahip çıktık. Kafkas derneklerinin kuruluşundaki anlayış bu günkü KAFFED anlayışının temelini oluşturmuş, mayası olmuştur. Her ne kadar SSCB'nin dağıldığı 1991 yılından sonra yaşanan savaşlar ve Kafkasya'daki oluşum çerçevesinde belirli bir homojenleşme yaşanmışsa da KAFFED bu birlik ruhunu her zaman taşımıştır. Gerçek olan odur ki KAFFED'in tabanını en az %90 oranında Adıge - Ubih ve Abaza'lar oluşturmaktadır. Onlarla beraber birçok Asetin, Çeçen arkadaşımız da derneklerin çatılan altında bizlerle beraber bulunmaktadır. Türkiye'de yaşayan Adıge ve Abazaların KAFFED bünyesi dışında kalan oranı %10'u geçmez. Bu nedenledir ki KAFFED dernekleri "Çerkes" adını alırken bu geniş tanımlamayı yapmak ihtiyacını hissederler. Çerkes Teavün Cemiyeti'nin kuruluşundan beri diasporada oluşan anlayıştır bu ve Kafkasya'daki anlayıştan farklı olan daha kapsayıcı bir anlayıştır. Beğensek de beğenmesek de diaspora dayanışması olarak Anavatan

dışındaki bu anlayışın nedenlerini iyi kavramak gerekir. 100 yıllık birliktelikle gelişen bir anlayışı kısa sürede değiştirmek, derneklerimizin yapılarını birilerinin isteğine göre homojenleştirmek de mümkün değildir. Aslında 3 yıl önce tartışma konusu olmayan "Çerkes" adı, çok iyi bilinen

nedenlerle tartışılır hale gelmiştir. Benim açımdan bu adı bilimsel olarak tartışmakta hiçbir sakınca yoktur. Toplumsal konsensüs olduğu takdirde belirli bir ismin, kavramın tanımı yapılarak kullanılmasında da hiç bir sakınca yoktur. Ancak bana göre Türkiye'de "Çerkes" kelimesi üzerinde henüz konsensüs sağlanamamıştır.

Benim burada anlatmak istediğim "Çerkes" isminin içeriği değildir. Bu konu daha uzun süre tartışılabilir. Önemli olan tartışmanın usulü ve biçimidir. Ne yazık ki dar anlayışı benimseyen bir grup KAFFED'e ve yöneticilerine yalan yanlış bilgilerle saldırmakta, Federasyon içinde oluşan yönetim disiplinine, kurumsal tasarrufa yönelik gelişmeleri gerçek dışı dedikodu malzemesi yaparak suni bir Adıge-Abaza rekabeti olarak yönlendirmeye çalışmaktadır. Bunu yapanlar bilmedikleri olayları saptırmakta, birilerinin kişisel husumetlerinin ürettiği gerçek dışı dedikoduları topluma empoze etmeye çalışmaktadır. Amacım bu dedikodu üretim merkezlerine cevap vermek de hiç değildir. Benim bu yazımda vurgulamak istediğim şudur: Bu gün derneklerimizde görev yapan insanlar Adıge-Abaza gibi ayırım yapacak insanlar değildir. Geçmişte yaptıkları bilinmelidir. Yılların emekçilerine kimsenin haksızlık yapmaya, hakaret etmeye hakkı yoktur. Amacım haksızlığa karşı tavır koymaktır. Bir diğer önemli amacım ise Türkiye'de yaşadığımız dönemleri somut örnekleriyle açıklayarak, toplumsal empatiye katkı yapmaya çalışmaktır.

Derneklerimizin isimlerinin ne olduğu benim için en önemli husus değildir. Benim açımdan önemli olan, adımız ne olursa olsun, neyi ürettiğimizdir. Hiçbir şey üretmeden isimler ve kavramlar üzerinden kavga etmek ancak akıllı olmayan toplumların benimseyeceği tavidir. Türkiye'deki birliğimize Abhazya'nın da, Kabardey Balkar'ın da, Karaçay Çerkes'in de, Adıgey'in de, Şapsığ'ın da ihtiyacı vardır. Bizim birbirimize ihtiyacımız her şeyin ötesindedir.

Ağustos ayı aynı zamanda Ramazan ayı oldu bu sene. Ramazan'ın bitimi ise Bayram. İnsanların kucaklaştığı, küslerin barıştığı bu bayramın toplumsal barışa vesile olmasını diliyor tüm hemşehrilerimizin Mübarek Bayramını kutluyorum.

GÖKAY

ECZA DEPOSU SAN. VE TİC. A.Ş.

Göktuğ GÜRLER

Yönetim Kurulu Başkanı

Oğuzlar Mahallesi
2. Cadde No:37/A-B
Balgat - ANKARA / TURKEY

Tel: 0 312 287 13 00 pbx
Faks: 0 312 287 02 08
goktuğ.gurler@gokayecza.com.tr

AYDOĞAN ECZA DEPOSU

Emrah Erden

Ayvalı Cad. No: 33/7-8 Etlik ANKARA - Tel: (0312) 323 11 44 (phx) - Faks: (0312) 323 33 54
e-mail: aydoganecza@yahoo.com - 0 541 323 11 44

ABHAZYA'NIN YENİ DEVLET BAŞKANI ANKVAB OLDU

■ BAĞ BEHİCE ÖZVERİ

Abhazyaya yeni Devlet Başkanını seçti. Aleksandr Ankvab 5. dönem Abhazyaya'nın Devlet Başkanlığı görevini yürütecek.

Vladislav Ardzinba ve Sergey Bagapş'tan sonra Abhazyaya'nın 3. Devlet Başkanı olan Aleksandr Ankvab, oyların % 54,86'sını alarak, ikinci tura gerek kalmadan seçimlerin kesin galibi oldu. Seçimlerde ikinci olan Başbakan Sergey Şamba %21,04, Muhalefet lideri Khajimba ise % 19,83 oranında oy aldı.

Geçtiğimiz Mayıs ayında Abhazyaya Devlet Başkanı Sergey Bagapş'ın hayatını kaybetmesinin ardından 26 Ağustos 2011 tarihinde yapılan seçimlerde, Bagapş'tan sonra Devlet Başkanlığı görevini vekaleten yürütmekte olan Devlet Başkan Yardımcısı Aleksandr Ankvab, Başbakanlık görevini yürüten Sergey Şamba ve muhalefet lideri Raul Hajimba Devlet Başkanlığı için aday olmuştu.

Abhazyaya Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Batal Tabagua'nın yaptığı açıklamaya göre 26 Ağustos 2011 sabah saat 08.00 ile akşam saat 20.00 arasında yapılan Devlet Başkanlığı seçimlerinde kayıtlı seçmen sayısı 148.430, oy kullanan seçmen sayısı ise 106.745 kişi olarak gerçekleşti. 27 ayrı ülkeden 120 gözlemcinin yanı sıra bir grup gazeteci ve politikacının da izlediği seçimler sonunda gözlemci heyet temsilcilerinin yaptığı açıklamalara göre, Abhazyalılar hiçbir çatışma, provokasyon ve hoşnutsuzluk olmadan oylarını kullandılar. Daha önce, seçim hazırlıklarının uluslararası normlara uygun şekilde ve yüksek düzeyde ve şeffaf bir ortamda yapıldığını belirten gözlemci temsilciler, seçimlerden sonra da seçimlerin uluslararası normlar düzeyinde ve yürürlükteki yasalara uygun bir biçimde yapıl-

dığını, kendilerinde herhangi bir şüphenin olmadığını açıkladılar. Yaklaşık 100 sandık ziyaret ettiklerini söyleyen Rusya Federasyonu Federal Meclisi Heyeti Başkanı Alexander Pochinok ise, "Seçimler mükemmeldi. Adayların birbirine ölçülü tavırları ve halkın demokratik tavrı çok belirgindi" şeklinde konuştu. Seçim boyunca Abhazyaya'nın değişik seçim bölgelerine giderek oy verme işlemlerini yerinde gözleyen tanınmış Rus siyaset bilimci Maxim Shevchenko da seçimlerin kesinlikle tam bir demokratik ortam içinde yapıldığını, bundan kimsenin kuşkusunun olmaması gerektiğini söyledi.

Abhazyaya Meclis Başkanı Nugzar Aşuba bugün yaptığı açıklamada seçimler için Abhazyaya'ya gelen tüm gözlemci, gazeteci ve ziyaretçilere teşekkür etti ve Abhazyaya halkını kutlayarak, "Abhazyaya halkı demokrasinin gereğini en güzel şekilde yerine getirmiştir. Çünkü seçimlerde kimse kaybetmedi,

dün hepimiz kazandık. Her üç aday da halkımızın en iyi temsilcileriydiler, bunlardan herhangi birini seçerek halkımız tercihini belli etti. Ancak Abhazya'da daha yapılacak çok şey var, ben bütün aday-

ların ve destekçilerinin profesyonellik ilkesi ile Abhazya'ya hizmete devam edeceğine inanıyorum" şeklinde konuştu.

Öte yandan seçimin sona ermesinin ardından açıklama yapan Gürcistan yönetimi Abhazya'da yapılan seçimleri tanımayacağını, uluslararası toplumun da bu seçimleri kabul etmesinin imkansız olduğunu duyurdu.

Abhazya Cumhuriyeti seçim sistemine göre Devlet Başkanlığı seçimleri iki turda yapılıyor. İlk turda % 50'yi geçen aday, ikinci tura gerek kalmadan Devlet Başkanı oluyor. Adaylardan hiç biri ilk turda % 50'yi geçemezse, iki hafta sonra yapılan ikinci tur oylamada en çok oyu alan ilk 2 aday için tekrar sandık başına gidiliyor. Bu seçimin galibi Devlet Başkanı oluyor.

ALEKSANDR ZOLOTİNSKA-İPA ANKVAB

26 Aralık 1952 Gudauta bölgesi Huap köyünde doğdu.

Rostov Hukuk Enstitüsü Sosyal Bilimler Akademisi'ni bitirdi.

Abhazya Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı yaptı.

1981-83 Gürcü Komünist Partisi Merkez Komite Ekonomik Analizler Bölümü Başkan Yardımcısı olarak çalıştı.

1984-1990 Gürcistan İçişleri Bakanlığı Siyasi Birimlerden Sorumlu Bakan Yardımcılığı yaptı.

1990 Abhaz Gürcü çatışmaları başlayınca istifa etti ve Sohum'a döndü.

1991 Abhazya Yüksek Sovyetine seçildi.

1992-93 Abhazya İçişleri Bakanı olarak görev yaptı.

1994 yılında Moskova'ya gitti, siyasi ve ekonomik çalışmaların yanı sıra birçok kitabın ve Abhaz şiir antolojisinin çıkartılmasına katkıda bulundu.

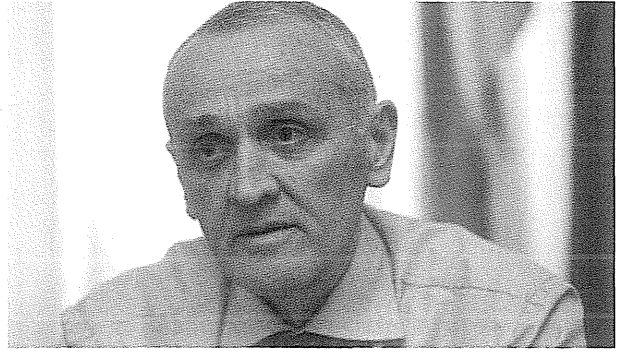
2000 yılında Abhazya'ya döndü "Uyanış" isimli siyasi hareketin liderleri arasında yer aldı.

2005 yılında Başbakanlığa atandı.

2005 - 2010 yılları arasında değişik zamanlarda değişik şekillerde tam 5 ayrı suikastın hedefi oldu, fakat çeşitli yaralarla kurtuldu.

29 Mayıs'ta Devlet Başkanı Sergey Bagapş'in vefatından sonra ise vekaleten Devlet Başkanlığı görevinde bulundu.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nin başkenti Nalçik'te düzenlenen yaz kampına Kafkas Dernekleri Federasyonu bu yıl da 25 çocuk gönderdi. 27 Temmuz - 13 Ağustos 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve çocukların oldukça memnun döndükleri bu çok yönlü kültür tatili ile ilgili bazı izlenimleri sizlerle paylaşıyoruz...

Cevdet SOYCAN
(Rehber Öğretmen):

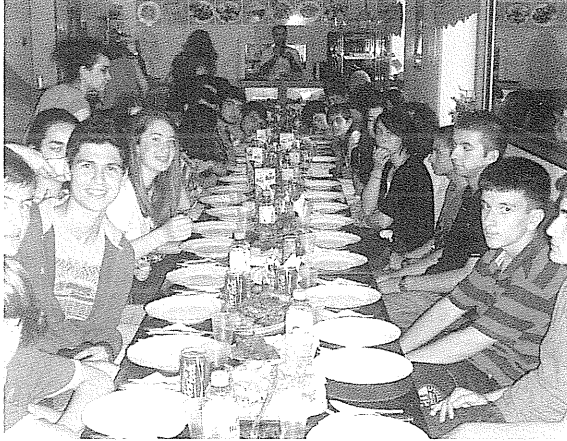
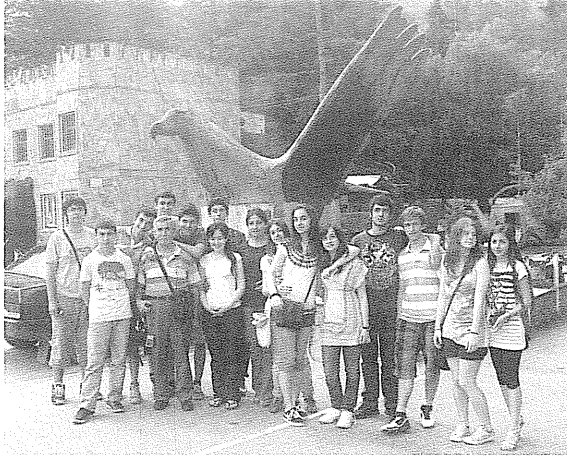
Kafkas Demekleri Federasyonu'nun her yıl düzenlediği Nalçik Yaz Kampı'nda görevlendirildiğim için çok duygulandım. Gurur duydum, sevindim. Gençlikle iyi ve sağlıklı bir iletişim kurup, çok yararlı bir gezi yapılmasını hedefledim.

27 Temmuz 2011 Pazartesi günü saat 09.00'da Sabiha Gökçen Havalimanı'nda hazır bulundum. Geziye katılan gençler telefonla irtibat kurup benimle buluşmaya başladılar. Gençlerle birlikte gelen anne babalar daha heyecanlıydı. Gençler boş gözlerle bakıyor, nereye, niçin gittiklerini kestiremiyor gibiydiler. Ben de saygı duyulur bir karar aldıklarını, bu geziye gitmeye karar vermenin ar-

kasında Adıgelik ruhunun bulunduğunu söyleyip onları kutladıkça doğru bir iş yaptıklarına inançları geldi.

Cumhur Bey'den listeyi aldım. İşlemler bitti. Uğurlayıcılarla vedalaştık. Giden yolcu bölümünde beklemekteyken hepsini tanımaya çalıştım. Uçak yolculuğunda anlatılacak bir şey olmadı. Nalçik Havalimanı'na inildi. Pasaport kontrolünden sonra karşılayanlar valizlerimizi aldılar ve havaalanından çıktık. Elinde çiçeklerle her yaşta insan bizi karşılamaya gelmişler. Gençler düğün yapıyorlardı. Çoğumuz sevinçten dona kaldık. Az bir tanışmadan sonra bizi otobüsle konaklayacağımız yer olan Gruşovaya Rosa dinlenme kampına götürdüler. Kamp orman içi bir yerdirdi. Her türlü ihtiyacımız karşılandı.

Kahvaltıdan sonra 2 saat anadil dersi verildi. Öğlen yemeğinden sonra da kamp dışı geziler yapıldı. Yüzmeye gidildi, Sosruko Tepesi'ne çıkıldı. Anıtlar, parklar gibi önemli yerlere götürüldük. Şehir gezisi yapıldı. Konserler ve eğlenceler yapıldı. Terç ilçesine davet edildik. Perit Demeği'ne davet edildik. Yemekli ve eğlenceliydi. Ayrıca Perit Demeği Başkanı Beycan Bey ve eşi Leyla Hanım kendi restoranlarında bize yemek verdiler. Şegem Şelaleleri gezildi. Mavi Göl'e gidildi. Baksan'dan Alan Bey eşliğinde gençler kampa geldi, düğün yapıldı. 1000 basamaklı merdiveni olan orman

yürüyüşüne çıkıldı. Her akşam kamp binasının arkasındaki diskoda saat 18.30-22.30 arasında eğlenceler düzenlendi. Son 4 günümüzde de Ürdün grubu ile birlikte vakit geçirdik.

13 Ağustos günü saat 09.30'da kamptan ayrıldık. 11.00'de uğurlayanlarla vedalaşarak havaalanına gittik ve Türkiye'ye döndük.

Gezi boyunca bizi bir an bile yalnız bırakmayan Lera Nanova'ya, karşılamada, uğurlamada, ağır-lamada bizi mahcup eden Perit Demeği Başkanı Beycan Bey ve eşi Leyla Hanım'a, Hüsnü Bey'e ve eşi Gupse Hanım'a, Terç'e bizi davet eden Muradin Thamadeye, Müze görevlisi Marina Hanım'a, Kültür Müdire'sine, dil dersi veren Karina ve Zarina kardeşlerimize, Pşınawo Seferbiy abimize, her gün ziyaretimize gelen Cihat Aydemir, Şamil ve Ergun Yıldız'a, Ürdün grubuna ve onların başında bulunan Zahir Bey ve Setenay hanım'a, isimlerini almadığımız tesis görevlilerine, otobüs şöförümüz Habil Bey'e gösterdikleri ilgi ve misafirperverlikten ötürü hepimiz adına sonsuz teşekkür ediyorum.

17 günlük filmi geriye sarıp tekrar tekrar izliyorum. Onları unutamayacağımızı bilsinler. Tekrar görüşmek dileğiyle saadetler diliyorum. Çocuklarını anavatanlarına gönderen anne babaları kutluyor, oraya gitmeyi göze alan gençleri takdir ediyorum.

Hatko Rıza YAVUZ: Biraz endişe biraz heyecanla çıktığım bu seyahatten çok memnun kaldığımı belirtmek istiyorum. Nalçık tarihi konumuyla, doğal güzellikleriyle ve Kabardey Balkar 'a başkentlik yapması nedeniyle harika bir şehir. Atalarımın yaşadığı ve her metrekaresinde ayrı bir hikaye olan topraklara 17 günlük bir tatil için gitmiş olmak bir Adıge genci olarak beni derinden üzdü. Ancak 17 gün o kadar güzel geçti ki nasıl geçtiğini anlamadım bile... Sokakta birileriyle konuştuğunuzda ben Türkiye'de yaşayan Adıge-lerdenim dediğinizde, insanların yüzündeki o sevinci görmeyi isterdim. Kamp sırasında bizimle ilgilenen Perit Khase yetkililerine, Kabardey Balkar Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkilileri Lera, Karina, Zarina'ya ve bu olanakları bize sunan Kafkas Dernekleri Federasyonu'na şahsım adına teşekkür ediyorum.

Kafkasya'da 17 gün kalmama rağmen, dönerken acı ve üzüntü duydum. Büyük soykırım / sürgün'deki atalarımın ruh hallerini düşünmek bana acı verdi.

Nesren BAL (BALA): Gönüm Anayurtta kaldı.

Çerkes olduğumun bilincine, adımın etrafımdaki insanlardan farklı olduğunu algıladığım zaman vardım.

Annem, babam, teyzem zaman zaman Abhazy'ya giderlerdi. Ben gidemezdim ve üzüldüm bu duruma. Sonra bir sabah annem ve babam beni yanlarına çağırıp Nalçik'e bir yaz kampı düzenlendiğini söylediler. Benimde katılmak isteyip istemediğimi sordular. Ben de bu duruma çok sevinip hemen en yakın ekip arkadaşlarıma haber verdim. Onlarda çok sevindiler ve hep beraber bu kampın hayalini kurduk. Ailelerimiz, gerek kalacağımız yer gerekse oradaki yemeklerle ilgili çok büyük beklentilerimiz olmaması gerektiğini söylediler. Biz de fazla düşük standartlarda bir hayal kurduk. Guruşovaya Roşa'ya (Konaklamamız için ayrılan yer) ilk gittiğimizde akşam olduğu için bir şey anlamamıştık. Ama sabah nasıl bir cennette olduğumuzun farkına vardık. Yemekler konusunda da sıkıntı yaşamadık. Yani bizim kurduğumuz hayalin çok üzerinde bir yerdeydik. Artık Nalçik'teydik...

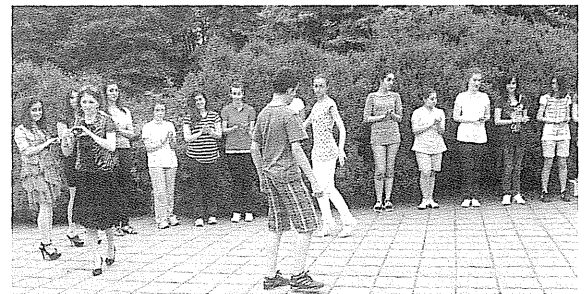
Gittiğimiz her yerin ayrı bir etkileyciliği vardı. Sosruko'nun hikayesi ve oranın tepesine çıkıp şehri seyretmek gibi... Ya da şelalenin altına girip doğal güzelliklerin tadını çıkarmak gibi... Cennet gibi Kafkasyamız varmış... İnsanın anavatanına gidip gezmesi, tanınması muhteşem bir şey. Hele birde harika bir grupla gidiyorsanız. Karşılaştığımız ilk andan itibaren herkesi kendime yakın hissettim. 17 gün içinde epey kaynaştık. Sadece grup arkadaşları değil, bize daha sonra eşlik eden Ürdün'den gelen, Nalçik'te yaşayan arkadaşlarımız

da vardı. Aynı dili konuşmasak da hepsiyle çok iyi anlaştık. Zamanımız çok kısaydı ama çok iyi vakit geçirdik. Bu dostluğumuzun bozulmamasını diliyorum. Birçoğumuz Nalçik'e seneye tekrar gitmek istiyor, hatta bir kısmımız üniversite hayatımızı orada sürdürmek istiyoruz. Bu benimde çok istediğim bir şey. Türkiye uçağına bindiğim anda özlemiştim Nalçik'i...

Bu kampı organize eden Kabardey Balkar Cumhuriyeti'ne ve KAFFED'e teşekkür ediyorum. Bu 17 günlük macerada bize eşlik eden Cevdet Soycan'a, rehberliğimizi üstlenen Lera Nenova'ya, Adıgece dersi veren hatta son gezimizde bize eşlik eden Karina ve Zarina'ya, orada her türlü yardımımıza koşan Gupse teyze, Hüsnü amca ve Beycan amcaya, Leyla Cafe'de bizi ağırlayan Leyla teyzeye çok teşekkür ediyorum. Her şeyden önce beni bu kampa gönderen, harika bir tatil geçirmemi sağlayan anneme ve babama teşekkür ediyorum.

Çok özledim seni Nalçik...

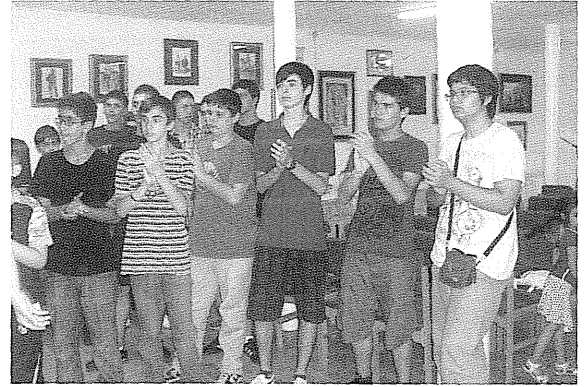
Ataberk KAYHAN: Rüyalann şehri olan Nalçik'e gidip gelmek benim için çok güzel bir anı oldu. Orada çok iyi arkadaşlıklar kurdum, tarih yerleri gördüm, bir rüya gibi geçen o 17 günü hiç unutmuyacağım... Eminim ki diğer arkadaşlarım da beğenmişlerdir. Oradaki her şeyi özleyeceğim.

Şehri, Karina'yı, Zarina'yı, Lera'yı hepsini çok özleyeceğim. Ama birisinin bize çok yardımı oldu oda Cevdet hoca.. Elimden gelse tekrar giderim Nalçık'e tekrar aynı grubun, aynı hocaların, aynı eğlencenin olmasını isterdim.

Mert KAYHAN: Daha 18 gün önce grubumuzla beraber Nalçık'e yeni ayak basmıştık. Kafilde kimse birbirini tanımıyor herkes Cevdet hocamıza sorular yöneltiyordu. Havaalanında bizi karşılayan Adıge gençleriyle düğün yaptıktan sonra otobüsle havaalanından Gruşevaya Roşa Sanatoryumu'na götürülmek üzere yola çıkmıştık, etrafımıza bakınarak gidiyorduk. Anavatanımızı ilk günden tanımaya çalışıyorduk. Biraz modernleşmemiş gibi ama yeşillikleriyle güzellikleriyle havasıyla suyuyla adeta bir cennet gibiydi. Akşam üzeri sanatoryuma vardık ve tüm Dağıstanlılar, Çeçenler, Adıgeler bizi izliyordu. Gözlerindeki ışıltıyı bize olan bakışlarını, hayranlıklarını gördük. Neyse katımıza çıktığımızda 7'şerli guruplar halinde herkes odalarına yerleştirildi ve birbirimizi tanımaya başlamıştık. Valizlerimizi yerleştirdikten sonra akşam yemeğine yemekhaneye gitmiştik ve önümüze koydukları yemekleri pek beğenmemiştik, çünkü damak tadımıza uymuyordu. Cevdet hocamızın yardımıyla o günden sonra artık bizim isteğimiz üzere 3 öğünde de damak tadımıza uyan yemekler gelmeye başlanmıştı. Sabah saat 8'de kalkıyorduk, 8:30'da sabah kahvaltısı, 9:30'da Adıgabze öğrenmeye derse gidiyorduk. 12:00'de dersi bitirdikten sonra 13:30'da öğle yemeği ve 18:30'a kadar gezilip görülecek yerleri geziyorduk. 18:30'da akşam yemeğine yemekhaneye tekrar gidiyorduk. 18:30 gibi sanatoryumun arka bölümünde disko gibi bir eğlence yeri kuruluyordu ve Dağıstanlılar, Çeçenler, Nalçıklı, Ürdünlü kardeşlerimiz ve bizler diskoya inip gece geç saatlere kadar eğleniyorduk. Gitmemizden bir gün önce gösteri yapmıştık, bakan gelmişti bizi izlemeye ve çokta güzel eğlenmiştik. Ürdünlü kardeşlerimizde beraber bu faaliyetler içerisinde olmak çok güzeldi. 17 günü kısaca özetle geçmek istedim. 17 gün dolu dolu güzelliklerle geçti bizim için ama 17. gün sabahı kimse anavatanı Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden ayrılmak istemiyordu. Ürdünlü kardeşlerimiz ve bazı Nalçıklı arkadaşlarımız bizleri otobüse kadar yolcu etti, herkes havalimanına göz yaşlarıyla döndü. Neyse İstanbul'a uçak hareket ettiğinde uçakta yol boyunca benim gibi bazı arkadaşlarım kardeşlerimde ağlıyordu. İstanbul Sabiha Gökçen

havalimanına indiğimizde ailelerimiz bizleri karşıladı ve toplu şekilde fotoğraf çekindik. Artık arkadaşlarımızdan da ayrılık vakti gelmişti, herkes birbirine sımsıkı sarıldı ve ağlayarak, birbirinden helallik isteyerek ayrıldı. Ne kötü, herkes ayrı şehirlerde ama bu dostlukların kurulmuş olması da bambaşka birşey. Kafkas Demekleri Federasyonu'na çok teşekkür ediyorum bu organizasyon için. Her şey çok güzeldi, her şeyi çok beğendik. Hatta ve hatta döndükten sonra kafamda bazı planlar bile çizdim, seneye de tekrar gitmeyi düşünüyorum ve üniversiteyi de orada okuduktan sonra hayatımın geri kalanını anavatanımda sürdürmek istiyorum. Mersin'den selamlar.

Kafkasya'da 10 Gün

■ BÜLENT ÖRS

Derlerki; göç eden birinci kuşak yerleşmeye çalışır, ikinci kuşak unutmaya çalışır, üçüncü kuşak geçmişini bulmaya çalışır.

Salihli'den yedi, İzmir'den bir, sekiz kişilik akraba grubu Kafkasya'ya gitmeye karar verdik. 15 Temmuz'da İstanbul'dan uçağa bindik.

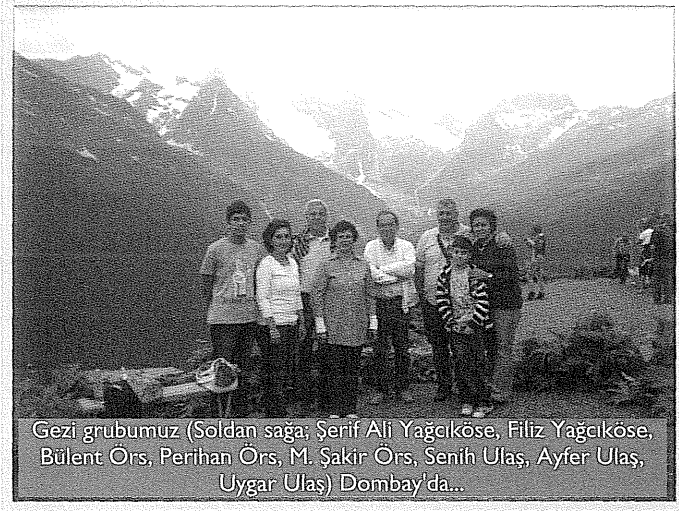
Uçağımız Krasnodar'a indi. Saat 01.30 oldukça heyecanlıyız. Adıgey'in çok yakınındayız. Minibüse bindik Maykop'a doğru yola çıktık, çevreyi görüp algılamaya çalışıyorum ama karanlık, Maykop'a giriyoruz yolları süpüren bayan çöpcüleri görüyorum.

Sabah, kaldığımız evden Maykop otele taşınıyoruz. Sevgili dostlarımız Yıldray Yağan ve eşi Nadir Hanım biz onları aramadan onlar bizi buluyor. Gezi programı yapmaya çalışıyoruz. Amacımız doğal coğrafyanın yanı sıra Adıgey'in sosyo kültürel yapısını orada oturanların gözüyle görmek. Ayrıca Salihli Belediye Başkanımız Sn. Mustafa Uğur Okay'ın dostluk mesajlarını iletmek Salihli'nin amblemini taşıyan plakette anı olarak vermek.

Yemek için Dışeps'e(kafe-lokanta) gittik. İşletmecisi İbrahim Çetav'la tanıştık. Kendisi Türkiye'den gelme emekli asker. Maykop'ta yetkililerle görüşürken yanımızda oldu tercümanlık yaptı, evine götürdü bize ev sahipliği yaptı.

İkinci günümüzde; Lago-Naki bölgesine gittik. Gezimize Emel - Halil Başer çifti ve çok sevdiğimiz çocukları Fehime eşlik etti. Yeşilliğin, suyun, doğal güzelliğin çok olduğu bir bölge, orada sarkıt ve dikitlerden oluşan büyük bir mağarayı gezdik. Dönüşte Hacok kalyonunu gördük, suyun doğayı nasıl şekillendirdiğine tanık olduk.

Üçüncü günümüzde, İbrahim Çetav aracılığı ile Adıgey Cumhuriyeti Dış ilişkiler ve Soydaşlarla ilişkili komite başkanı Asker Şalaho ile görüştük. Öğrendiğimize göre; Adıgey'de Çerkesce yayın yapan

Gezi grubumuz (Soldan sağa; Şerif Ali Yağalköse, Filiz Yağalköse, Bülent Örs, Perihan Örs, M. Şakir Örs, Senih Ulaş, Ayfer Ulaş, Uygur Ulaş) Dombay'da...

iki gazete , günde iki saat Çerkesce yayın yapan TV var. Komitenin temel amacı diasporada yaşayan Çerkeslerle ve yaşadıkları ülkelerle kültürel ilişkileri geliştirmek. Bu düşünceyle diasporadan gençler Adıgey'e geliyor, Adıgey'den gençlerde diasporaya gidiyor. Yine Adıgey'den müzik ve dans grupları diasporada Çerkes nüfusunun yoğun olduğu bölgelere gösteriye gidiyor. Adıgey'de; Çerkesce ve Rusça konuşanların siyasal temsil eşitliğine dayanan yarı başkanlık sistemi var. Parlemlenter sayısı 54, bunlardan 27'si Çerkeslerden oluşuyor. Diğer 27'si daha çok Rusça konuşanların oluşturduğu parlemlenterler. Şalaho'nun odasında Adıgey bayrağı, Rusya Federasyonu bayrağının dışındaki üçüncü bayrak dikkatimizi çekiyor. Bu bayrak ikinci dünya savaşında Berlin'e ilk giren Çerkes birliğinin bayrağı, bayrakla fotoğraf çektiyoruz. Salihli Belediyesi başkanlık danışmanı eşim Perihan Örs, Asker Şalaho'ya Belediye Başkanımız Mustafa Uğur Okay'ın dostluk ve iyi niyet mesajlarını ileterek Salihli belediyesinin amblemi olan plaketi verdi. Kendisine teşekkür edip ayrıyoruz.

Çeşe Tembot Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsü'ne uğrayıp Necdet Hatam'la konuşup Enstitünün çalışmalarına ilgili bilgi alıyoruz.

Öğleden sonra dostumuz Nadir Yağan eşliğinde Maykop'u gezdik. Müzeyi, hediyelik eşya mağazalarını, camiye, parkı, çarşısını her tarafı dolaştık. Şehir planlama olarak mükemmel, binalarını genelde bakımsız bulduk. Binalardan çıkan insanları, özellikle bayanların kıyafetlerini çok şık bulduk.

Dördüncü günümüzde, yine İbrahim Çetav aracılığı ile Belediye Başkan Yardımcısı Yunus Tlehas'ı ziyarete gittik. Belediye başkanı Rus, Başkan yardımcısı Çerkes. Başkan yardımcılarını, Meclis üyelerinin onayıyla Belediye başkanı atıyor. Maykop'un 170.000 nüfusa sahip olduğunu, Çerkes nüfusunun %25 civarında olduğunu öğreniyoruz. 30 belediye meclis üyesi var. Belediyeye eleman alınırken etnik kimliğe bakılmadan ihtiyaca ve kişinin becerisine göre işe alınıyor. Adıgey'de belediyeler sosyal hayatta çok etkin; okullar, güvenliğin bir bölümü, sağlık hizmetleri ağırlıklı belediyeye bağlı. Örneğin; okul müdürünü belediye başkanı atıyor, okul müdürü de öğretmen ve diğer personeli işe alıyor. Belediye gelirleri kent merkezinden elde edilen gelirler ve Rusya Federasyonu'ndan gönderilen paralardan oluşuyor. Salihli Belediyesi başkanlık danışmanı eşim Perihan Örs, Yunus Tlehas'a Belediye Başkanımız Mustafa Uğur Okay'ın dostluk ve iyi niyet mesajlarını ileterek Salihli Belediyesinin amblemi olan plaketi verdi. Fotoğraf çekilip kendisine teşekkür edip ayrılıyor.

Öğleden sonra, Adıgey Üniversitesi Ekonomi bölümü Dekanı Parleментар Anzavur Çeşe'yi, İbrahim Çetav'la birlikte ziyarete gidiyoruz. Amacımız eğitim konusunda bilgilenmek. Hem özel hem devletin kreş ve anaokulları var. Buralarda ailenin isteğine göre anadilde eğitim veriliyor. Temel eğitimde dil Rusça, haftada 1 ders Çerkesçe eğitimi veriliyor. Bunun az olduğu konusunda herkes hemfikir. Dördüncü sınıfa kadar sınıf öğretmeni sonra branş öğretmenleri derse girmeye başlıyor. 7 ve 8. sınıftan itibaren branşlaşma başlıyor. Temel eğitimin süresi 11 yıl. Üniversiteye gitmek isteyenler merkezi sınava giriyor. Ancak merkezi yerleştirme yok. Öğrenciler puanlarına göre üniversitelere müracaat ediyor. Bu yıl Rusya Eğitim Bakanlığı, diasporadaki yurttaşlar için Adıgey'de 70 kişilik kontenjan verdi. 50 kişilik kontenjanın Adıgey Devlet Üniversitesi'nde, 20 kişilik kontenjanın Maykop Devlet Teknik Üniversitesi'nde olduğunu öğrendik. Anzavur Çeşe'ye Salihli belediyesinin amblemini taktim edip vedalaşıp ayrılıyor.

Akşamüstü sevgili dostum, arkadaşım 31 yıldır görüşmediğimiz Nihat Bidenuq ile görüşüyoruz. Hayatının en mutlu günlerinden birini yaşıyorum.

Kafkasya'ya gelirken düşüncemiz Adıgey'den sonra, Abhazy'a gitmekti. Abhazy'a gitmekten vize ve zaman problemi nedeniyle vazgeçtik. Yıldırım Yağan ve Mehmet Bereko'nun önerisiyle önce Kaçaçay-Çerkes daha sonra kıyı boyu Şapsığ'a gitmeye karar verdik.

Maykop'tan minübüse bindik Karaçay-Çerkes'e doğru yola çıktık. Hedef Dombay. Yolumuz yaklaşık 360 km, 7 saatte ulaşmayı düşünüyoruz. Yolda kahvaltı yapacak yer bulmakta sıkıntı çekiyoruz. Çünkü; kafe, market türü yerler saat 10:00'dan önce açılmıyor. Yol üzerinde harika manzaralar var. Her taraf yeşil, ormanlar deyim yerindeyse balta gimemiş. Dombay'a ulaşıyoruz, otele yerleşip dolaşmaya çıkıyoruz. Doğal güzelliğin hepsi bir arada satıcıların bir bölümü Karaçay. Karaçayların Türkçe konuştuklarını anlıyoruz. Akşamüstü yağmur başlıyor ve hava soğuyor, odalarımıza çekilip elektrik sobalarıyla ısınıyoruz.

Sabah hava çok güzel kahvaltımızı kendimiz hazırlıyoruz. Haçın(hıçın)ları beğenerek yiyoruz. Dışarı çıkıyoruz, dağların tepesine karların olduğu bölgeye gitmek istiyoruz. Kapalı teleferikle ilk bölümü çıkıyoruz. Dağlardan yerleşim yerinin görünüşü oldukça güzel ancak birkaç binanın çevre güzelliğine zarar verdiğini görüyoruz. İlkışer kişilik açık teleferiklerle bir kademe daha yukarı çıkıyoruz. Yolda yağmurla birlikte soğuk başlıyor. Açık teleferikten inince hemen kafeye giriyoruz, sıcak bir çay oldukça iyi geliyor. Yağmurluk alıp dışarı çıkıyoruz. Karşıda karlı dağdan süzülen suları, çevremizdeki ormanları beğeniyle izliyoruz. Daha yukarı çıkmaktan vazgeçip aşağıya iniyoruz ve güneş. Aynı günde yılın dört mevsimini yaşamış oluyoruz. Tekrar Maykop'a dönüyoruz. Bundan sonra yolumuz kıyı boyu Şapsığ.

Sabah saat 06.00'da trenle rehberimiz Mehmet Bereko eşliğinde Lazerevski'ye (Çerkesce adı 'Pşışuape') gidiyoruz. Müzeye gidiyoruz, minyatür Çerkes köyünü, el sanatlarını, silahları görüyoruz. Sonra şehir turu ve deniz. Plaj kalabalık ve çok miktarda turist var. Lazerevski'den şehiriçi arabalarıyla Çerkes köyü olan Thağepş'e gidiyoruz. Arabada Çerkesce konuşmaları duymak hoşumuza gidiyor. Köyü geziyoruz. Köyde müze var. Müze müdürünün anlattığına göre; Stalin döneminde köyden birisinin asılsız ihbar üzerine 160 kişi Kazakistan'a sürgüne gönderilir, ikinci dünya savaşı çıkınca bu kez sürgüne gidenler cepheye gönderilir. Geriye gelebilenlerden Yusuf adlı kişinin gayretleri sonucu, masum oldukları kanıtlanır ve sürgün kurbanları anısına köye bir anıt dikilir. Daha sonra şelaleye gidiyoruz, dağların içinden, ormanların arasından gelen sular, küçük havuzlar oluşturmuş, gençler dayanamayıp suya atlıyor. Temiz kar suları içinde yürüyoruz. Akşam Çerkes yemekleri yiyoruz.

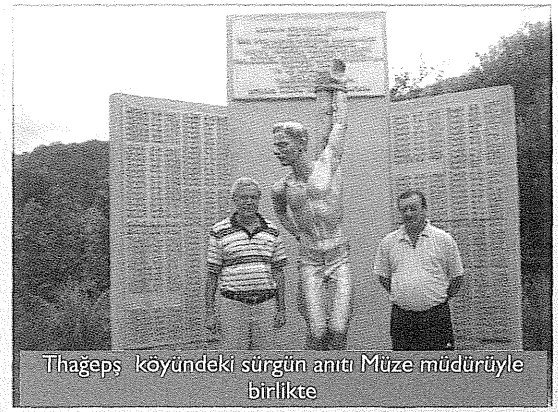
Sabah Kiçmay'a gitmek için şehiriçi minibüsüne biniyoruz. Apartlara yerleşip dinleniyoruz. Rehberimiz Mehmet, şelaleye gitmemiz için acele ediyor. Cemse diye tabir ettiğimiz arkası açık askeri araçlarla nehrin içinden suları yarararak gidiyoruz, yolculuk hepimizin özellikle çocukların çok hoşuna gidiyor. Şelalenin 32 kattan oluştuğunu öğreniyoruz. Tahta merdivenlerden, ormanların arasından akan suları şelalenin oluşturduğu göletleri izliyoruz. Ziyaretçi sayısı çok fazla, küçük göletler yüzme havuzu gibi, bol bol fotoğraf çekiliyoruz. Akşam gösteriye gidiyoruz. Çerkes yemeklerini yiyor ve Çerkes oyunları zevkle izliyoruz.

Ve son günümüz. Soçi'ye gidiyoruz. Soçi 2012 olimpiyatlarına hazırlanıyor. Güzel bir şehir. Aşırı sıcak yeterince dolaşmamıza engel oluyor. Trene binip Maykop'a gidiyoruz. Bizle hergün haberleşen sevgili Yıldırım-Nadir Yağan çifti bizi karşıyor. Eşyalarımızı minübüse yükleyip Dışeps'e gidiyoruz. Nihat Bidenuq da geliyor. Herkesle vedalaşıp Krasnodar'a doğru yola çıkıyoruz. Rehberimiz Mehmet bizi havaalanında son noktaya kadar uğurluyor.

Uçakla, İstanbul'a doğru giderken zevkli ve mutlu geçen bir 10 günü geride bırakıyoruz.

Gezi gurubumuz Yıldırım-Nadir Yağan çiftiyle Maykop'ta park gezisinde

Thağepş köyündeki sürgün anıtı Müze müdürüyle birlikte

JEMHEĞASE/ ÇEMHEĞAS

■ MURAT PAPŞU

Geleneksel toplumların çoğunda olduğu gibi Çerkeslerde de evlilik ve aile kurumunun gelenekleri ataerkil yaşam biçiminin izlerini taşıyor. Erkek aile reisidir, geleneksel iş bölümünde de kadına ev işleri düşer. Kabardeylerin jemheğase, Batı Çerkeslerinin çemheğas dediği gelenek de bu yapıya uygun olarak eskiden en yaygın geleneklerden biriydi ve daha çok ileri gelen ailelerde uygulanıyordu.

Bu geleneğe göre, genç kız evlendirildikten hemen sonra anne babası yeni ailesine ve görevlerine alışması için ona bir yardımcı gönderirlerdi. Genellikle yoksul akrabalarından seçilen bu kişiye jemheğase/çemheğas denirdi. Araştırmacılar etimolojisini üç kelimeye dayandırıyor: jem/çemi - inek, hame/hime - yabancı, el, başkası(nın), ğase(n) - eğitmek, alıştırmak; yani jemheğase/çemheğas "başkasının (elin) ineğini eğiten" anlamına geliyor. İneklerin sağılması, odun taşınması, ocağın yakılması ve su getirilmesi gibi ağır ev işleri onun görevleri arasındaydı. Damadın evinde kalma süresi genç nisenin (gelinin) yeni hayatına uyum sağlama hızına bağlıydı ve ortalama bir yıldır. Genç gelin himevuneye ('el evi'ne) alışmaya ve görevlerini başarıyla yerine getirmeye başlayınca jemheğase/çemheğas eve dönme isteğini bildirirdi. Genç gelinin eğitiminde gösterdiği hizmetler için ona hediyeler hazırlanırdı. Bu hediyeler giyecek, yatak takımları, bir yıllık tahıl veya diğer ürünler olurdu ve bir de büyükbaş hayvan, genellikle de inek verilirdi. Hediyeler jemheğase / çemheğasın kendi seçimine göre de verilebilirdi. Bu şekilde, yeni akrabaların hürmeti ve küçük 'servetiyle' jemheğase/çemheğas evine dönerdi.

Çerkes ulusal elbisesi Kafkasya'da standart form ve stil

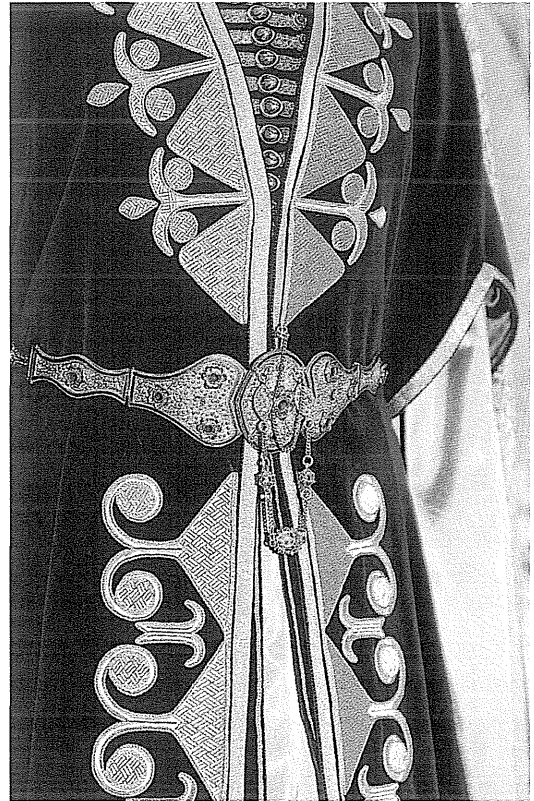
NAFİSET SHKHALAKHO

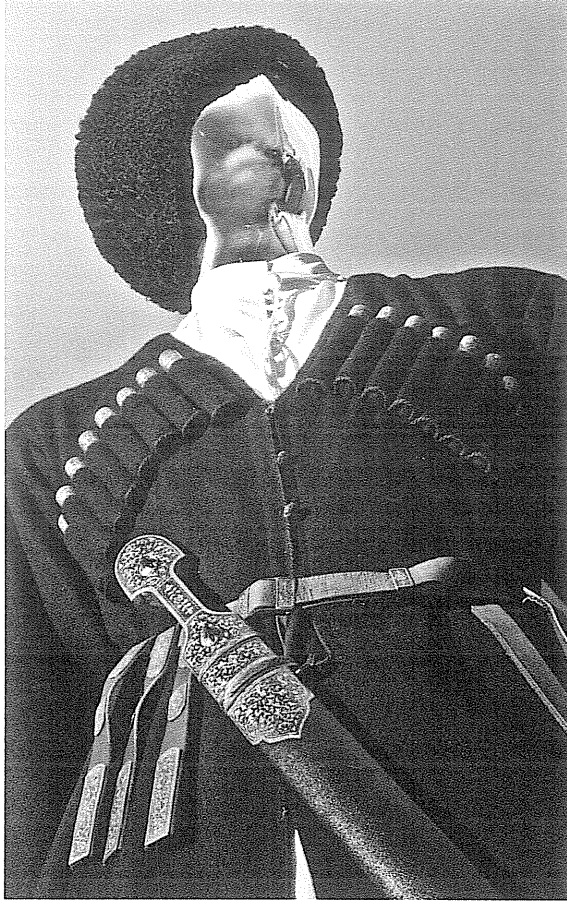
ADİGEY / MAYKOP

“Elbise insanın sadece görüntüsünü tamamlayan bir unsur değildir, onun imajını, karakterini ve ağırlığını yansıtır. Ve ulusal kıyafetler sadece bir elbise değildir. O halkı hakkında konuşur, halkının hayat algısı ve evrensel insanlık anlayışı hakkında, bilgi verir.”

Kuzey Kafkasya'da insanlar çok çeşitli formları olan elbiseler giyer, bu elbiseler renklerle ve çeşitli takılarla süslenmiş olurdu. Elbisenin detaylarından giyen kişiyi ve hangi halka ait olduğunu belirleyebilirsiniz. Adıgelerin esas erkek kıyafetleri Çerkeska idi. Rönesans döneminde ortaya çıkmıştır. "Çerkeska" adı Adıgelere takılan "Çerkes" adından türetilmiştir. XIX yüzyılda Rusya'da kostüm olarak kullanılmıştır. Adıge dilinde adı, kumaşının yapıldığı "yün"= "tsy" sesiyle söylenir. Çerkeska evde dokunmuş kumaştan dikilirdi. Bu kumaş parlak olmazdı, özel olarak seçilen bir ya da iki renkten oluşurdu veya üçüncü bir renk eklenirdi. Kumaşlar çoğunlukla doğal yün renklerinde kahverengi, siyah, gri, nadiren koyu kırmızı, kızıl kahverengi renklerinde olurdu.

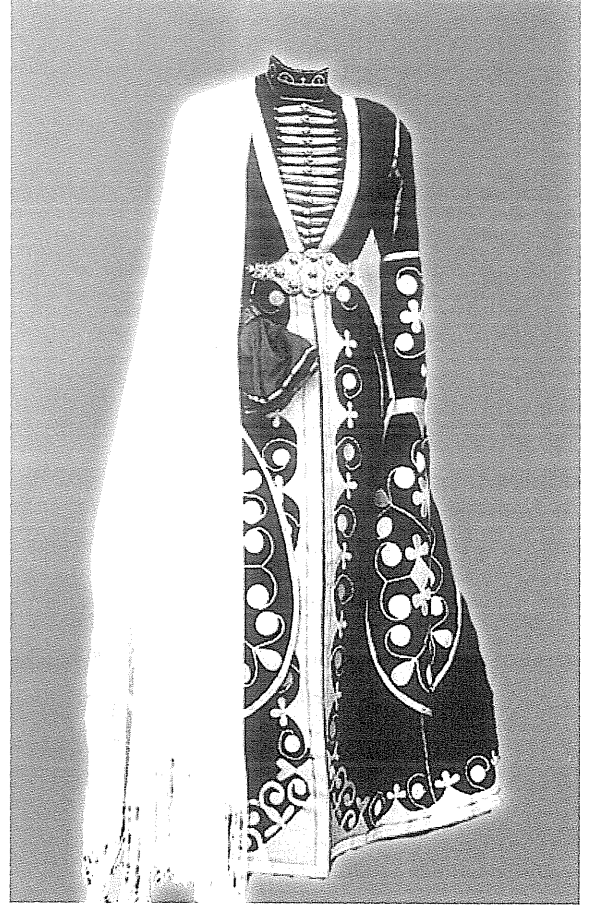
Adıgeler kostümlerini büyük bir özenle, kullanım amacına tam uygun, gösterişli, ancak gereksiz ayrıntılarla aşınılığa kaçmadan dikerlerdi. İlk defa Çerkesler 10-12 yaş veya üzerindeki gençlere bu kostümü dikmişlerdir. Bu kıyafeti giymek çocukluktan yetişkinliğe geçişin bir işaretiydi. Çerkeska, bedenin üst kısmında omuzdan bele kadar vücuda oturur, belden aşağıya etekleri özel

bir kesimle inerdi. Çerkeska'nın iyi dikilmiş olması, vücudu bir eldiven gibi sarması itibarlı bir kimliği gösterirdi. Bir Çerkes için kostüm, insan figürünün mükemmel görüntüsünü yansıtır. Bir Çerkes vücudunun ideal orantılarda olması, sırtüstü yatıyorken yetişkin bir kedinin onun bel altından geçebiliyor olması şeklinde tarif edilirdi. Elbisenin şekli, geniş omuzları, çekik bir karnı ile atletik vücudu belirginleştirir, asaleti vurgulardı.

Çerkesler yalnız yaşlılıklarında veya kendi köyünde olduklarında eski kıyafetlerini giyerdi. Boy, renk ve aksesuarlara, gömleklere özel bir önem verildi. Bu detaylara bakarak sahibi hakkında çok şey anlaşılırdı. Onu giymenin katı kuralları vardır. Giyim, bir anlamda bir sosyal düzenleyicidir. Örneğin, beyaz gömlek çok nadirdir, asiller tarafından giyilebilir. Ayrıca Çerkeska'nın giyim tarzı da çok önemliydi. Kıyafet düğmelenmiş olarak giyilir, bel kısmını üzerinde bir kamanın, bazen kılıç ve tabancanın asılı olduğu ince bir deri kemer bağlanır. Elbisenin en göz alıcı parçası göğüs kısmı olurdu. Bu bölüm içinde silahların barut ve memilerinin

olduğu kapsül şeklindeki fişekliklerin sokulu olduğu dikey cep bölmelerinden oluşurdu.

Zamanla, Çerkeska Kafkasya'nın en popüler kostümü oldu. XIX yüzyılın 40'lı yıllarında bu giyim Kafkasya'da askeri Kazak birliklerinin resmi elbisesi olarak kabul edilmiştir. Terek, Kuban ve Don Kazakları Çerkes kostümü yanında, Çerkes atlarını, at sürme stillerini ve silah kuşanma şekillerini tamamen benimsemişlerdir. Çerkeska bir giysi olmanın ötesinde, güçlü, onurlu ve cesur savaşçı imajı olmuştur. Savaşçı için en önemli şey kendi ismiydi ve ismi uğruna ölmek için de hazırды. Rus Çarları arasında, Çerkeska'yı Çar II. Nicholas giymiştir.

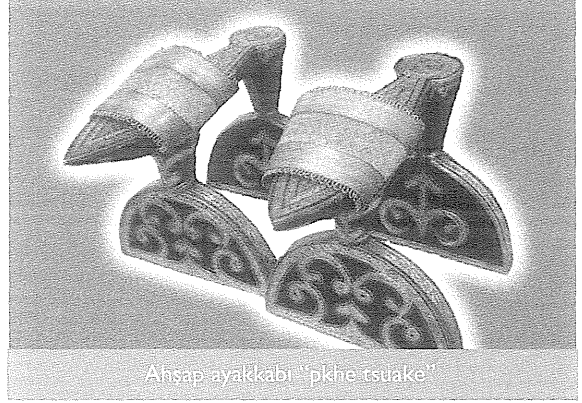
Kadın kıyafetleri ise zarif hatlarıyla ve detaylarıyla farklı Çerkes güzelliğini yansıtır.

Çerkesler her zaman ince uzun beden yapıları ve ince belli olarak bilinmektedir. Kızların bedenlerinin narinliğini geleneksel kadın giysileri "Say" tanıtmıştır. Kıyafet uzun kesimli elbise üzerine bir gömlek ya da kısa bir kaftandan oluşuyordu. Elbi-

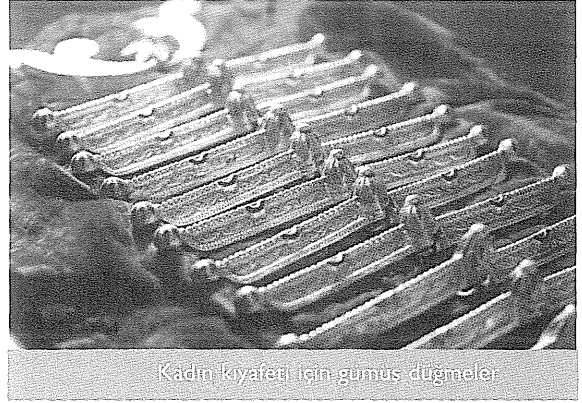
seler genel olarak kadife, ipek ya da kalın kumaşlardan dikilir. Elbisenin ön kısmı boydan boya tek kesimden yapılır. "Say" her zaman altın nakış deseni ile süslenir, elbise üzerine geleneksel süslerle bezenmiş gümüş ya da altın kemer takılırdı.

Kadın kıyafetlerinin en ilginç parçası ahşap ayakkabı "pkhe tsuake" idi. Üst sınıf kadınların giydiği bu benzersiz ayakkabının yüksekliği 12 cm'ye ulaştı. Ayakkabılar kadife kaplı, fildişi, gümüş ve altın takılar ile bezeli olurdu. İşin tuhafı, bu en eski Çerkes kadın ayakkabısı, XIX. yüzyıla kadar kullanıldı. Bu tasarım ayakkabılar sayesinde genç kızlar görsel olarak dik ve gergin duruşla, küçük adımlarla yürür, yavaş ve asil tavırlarla görgü ve zarafetini yansıtır. Aynı zamanda bu tavırlar genç kızın kararlılık ve kendine güven duygusunu ifade ederdi. Tahta ayakkabılar düğün giysisi olarak gelin kıyafetlerinin vazgeçilmez parçası oldu. Giysilerin her parçası giyim amacından fazla anlam taşımıştır.

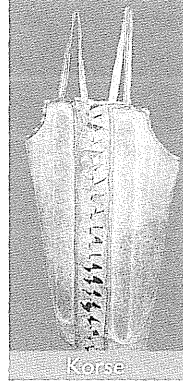
Elbise insanın sadece görüntüsünü tamamlayan bir unsur değil, onun imajını, karakterini ve ağırlığını yansıtır. Ve ulusal kıyafetler sadece bir elbise değildir. O halkı hakkında konuşur, halkının hayat algısı ve evrensel insanlık anlayışı hakkında, bilgi verir.

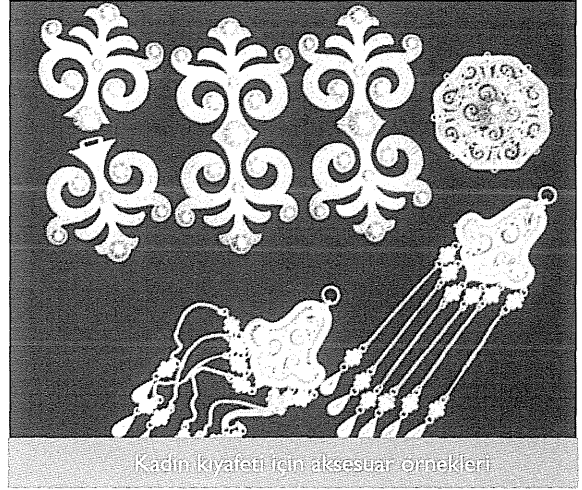
Ahşap ayakkabı "pkhe tsuake"

Kadın kıyafeti için gümüş düğmeler

Korse

Kadın kıyafeti için aksesuar örnekleri

NAFİSET SHKHALAKHO, Adıgey Cumhuriyeti'nde yaşayan genç kızımızdır. Kendisi Türkiye'ye defalarca gelmiş, Adıgey Televizyonu için programlar yapmış olup şu anda Kültür Bakanlığında çalışan Sayın Svetlana Shkhalokho'nun kızıdır. Nafiset, Maykop'ta Sosyal ve Bilgi Teknolojileri Teknik Okulu'nu (34 No.lu Lise) Okul 2. si olarak bitirdikten sonra Maykop Devlet Teknoloji Üniversitesi'nde "Sosyal, Kültürel Hizmetler ve Turizm" konusunda eğitim almıştır. Eğitimi süresince çeşitli olimpiyatlar ve öğrenci projelerinde yer almıştır. Orta Doğu ve Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki turizm konusunda çalışmalar yapmıştır. 2010 yılından beri Adıgey Milli Müzesi'nde, yayın bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Nafiset aynı zamanda akredite olmuş profesyonel gazeteci olarak, Adıgey Kültür Bakanlığının resmi portalı www.rosultura.ru için makaleler yazmaktadır. Nafiset'in makalelerini bundan sonra tercüme edilmiş olarak NART dergimizde bulacaksınız.

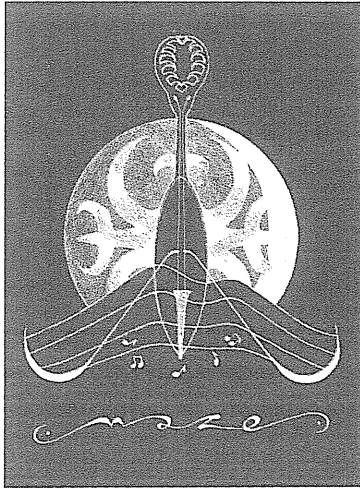

Maze: "Biz, Uzunyayla'nın kısa bir özetiyiz"

Çerkes müziklerini en otantik haliyle icra eden gruplarımızdan biri olan Kayseri'deki "Maze" müzik grubu bu sayımızda konuğumuz oldu. Özellikle internet ortamında yayınlanan videoları ile besteleriyle, şarkılarıyla gönlümüzde yer eden, başarı basamaklarını emin adımlarla tırmanan bu genç, yürekli arkadaşlarla sizler için bir söyleşi yaptık.

Diaspora da Çerkes Müziği anlayışımıza yeni bir anlam katacak olan "Maze" Grup üyeleriyle yaptığımız bu güzel söyleşiyi bilgilerinize sunuyoruz...

■ FİLİZ KAPLAN

"Maze"nin kuruluş öyküsünü dinleyebilir miyiz sizden?

"Maze" grubu 1999 yılının sonunda kuruldu. O yıllarda Kayseri Kafkas Derneği büyük bir atılım içindeydi. Dernek başkanı Sayın Mehmet Şıklaröğlü'nün önderliğinde kültürel faaliyetlere hız verilmişti. Nalçık'ten Dumanış Avladın eğitmen olarak çağırılmış, "Aşamez" ekibi kurulmuştu. Biz de ekibin müziklerini yapıyorduk. Bu çalışmalarda müzik ekibi olarak kalmayıp ayrı bir grup olma kararı aldık. Aramızda yaptığımız değerlendirmelerin ardından grup için "Maze" adını uygun gördük ve "Wored" söyleme yeteneği olan arkadaşlarımızı da gruba davet ettik. Böylece ilk adımları attık. Bu süreçte en büyük destekçilerimiz yine Dumanış Avladın, Mehmet Şıklaröğlü ve Ferit Domaniç'ti. Zaman içinde "Maze" grubu dernekteki yerini aldı. Hem

"Aşemez" grubuna eşlik ediyor hem de kendi müziğimizi yapıyorduk. İşte "Maze" böyle doğdu. O yıllarda şu arkadaşlarımızın gruba emeği geçti. Karabe Mustafa, Baykaldı Sefa, Arıpşe Hakan, Kaşh Soner, Lıguaje Ümit, Hajgüsar Janberk, Pşşixhuej Rafet, Kodzogo Metin, Boletogo Hasan, Boletogo Hüseyin, Dıjınaje Uğur, Dzeğaş Cem, Jinjage Behiye. Daha sonraki yıllarda grubumuza katkıda bulunan arkadaşlarımız da oldu ve bu şekilde grubumuz aynı anlayışla yoluna devam etti. Günümüzde ilk gruptan sadece Ju Kayhan ve Liy Göker kaldı. Yani nereden bakarsak 11 yıllık bir grup oldu "Maze".

Grup üyelerini çaldıkları müzik aletleri ve en belirgin özellikleriyle tanıtmamız mümkün mü?

Bu çok zor bir soru ama elimizden geldiğince tanıtmaya çalışalım. Grubun en eski üyesi Ju Kayhan. Kendisi Halitbeyören (Gunaşey) köyünden bir Abaza. En önemli kişilik özelliği olarak müziğimize tutkusu göze çarpar. Bu konuda oldukça hırslı ve meraklıdır. Diğer üyemiz Liy Göker'de Aşağı Potuklu (Yısmelkit) köyünden yine bir Abaza. O da aynı şekilde müziğe tutkudur. En belirgin özelliği de her türlü müzik aletini kısa bir sürede çalabilmesidir. Otantik müzik çalgılarını ustalıkla çalar. Diğer bir üyemiz Bjih'al' Onur. Yeniyasıpınar (Janıkoy) köyünden bir Kabardey olan arkadaşımız grubun genç üyelerindendir. Onunda değişik müzik aletlerini ustalıkla çalma yeteneği vardır. Şu günlerde Apeşşine ile gruba renk katıyor. Ayrıca kendisi iyi bir ekip oyuncudur. Nalçık deneyimi vardır. Diğer bir üyemiz Ju Sebahattin de Halitbeyören (Gunaşey) köyünden. Ju Kayhan'la akraba olurlar. Ju Sebahattin'in en önemli kişilik özelliği de iyi bir müzik bilgisine ve arşivine meraklı olmasıdır. Birçok eski parçayı ilk o öğrenir ve o çalar. Ayrıca iyi bir organizatördür. Şaq Hakan da genç üyelerimizden. Kendisi Büyük Kabaktepe (Tambiyhable) köyüne mensup Kabardey'dir. Grubun solistidir. İyi bir sesi vardır. "Wored" meraklısıdır. Eski kayıtları dinler ve kısa sürede söyler. O da iyi bir arşive sahiptir ve iyi bir ekip oyuncudur. Müzik aletlerine de uzak değildir. Diğer üyemiz Bif Kadir de Methiye (Mudarey) köyünde Kabardey. Kendisi grubumuzun neşe kaynağıdır. Aynı zamanda Hakan'a eşlik (Deju) eder. Diğer üyemiz Tsigum Yunus ise Örenşehir (Gundetey) köyünden bir Kabardey'dir. O da söyleme yeteneğine

sahiptir. "Wored" lere eşlik eder. Jane Yasin aslında Nalçık'e üniversite eğitimi için giden bir elemanımız. Kendisi Tersakan (Lakhable) köyünden bir Hatıkuey. Yasin de müziğe yetenekli bir arkadaşımızdır. Çalıp söyler aynı zamanda iyi de oynar. Kendisine "Maze" nin Nalçık temsilcisi diyebiliriz.

Grupta müzik aleti kullanma ve söyleme dağılımı nasıl oluyor?

Ju Kayhan (Akordiyon)
Liy Göker (Akordiyon - Şık'epşine)
Ju Sebahattin (Akordiyon)
Bjih'al' Onur (Apeşşine - Bas Gitar)
Şaq Hakan (Deju)
Tsigum Yunus (Deju - Kamil)
Bif Kadir (Deju)
Jane Yasin (Akordeon - Phaçıç)

Peki grup olarak hedefiniz nedir?

Her müzisyenin hedefi neyse bizim hedefimiz de o; ancak sadece kendi toplumumuza hitap ettiğimiz için sınırimız onlardan daha dar. Takdir edersiniz ki hepimiz küçüklükten beri kendi müziğimizle yetiştik. Diğer müzikler o kadar etkilemedi bizi. Nitekim çalmayı öğrendiğimiz müzik aletleriyle çıkardığımız ilk notalar ya bir "Kafe" ya da bir "Şeşen" ya da "Ğıbbe"ydi. Nasıl başladıysak öyle gidiyor. Bu noktada hedefimizi hiç düşünmedik desek de yeridir. Ancak bu işi niçin yaptığımızı düşündüğümüzde kültürümüzün güzelliklerini toplumla buluşturmak istediğimizi söyleyebiliriz. Seslendirdiğimiz parçaları neticede herkes biliyor. Şu veya bu düğünde duymuştur mutlaka. Biz de o güzel ezgileri grup olarak onlara yansıtıyoruz. Grup olarak bunu yapmamız önemli çünkü bilirsiniz müzik kültürümüz sadece düğünlerde ön plana

çıklar ve tek bir pşınawo yeterlidir bu iş için. Bizse düğün dışında evde otururken, iş yaparken, araç kullanırken kulaklıkla dolaşırken dinleyebilecekleri müziklerimizi yapıyoruz. Eskiden kısa dalga radyoda parazitli bir şekilde pşine sesi duyup heyecanlananları unutmadık. Biz, sosyal yaşamın içine kültürümüze ait müzikleri katmak istiyoruz desek asıl hedefimizi söylemiş oluruz sanırım. Neticede buna benzer uğraşlar kültürümüzü yaşatmayı da hedefler diye düşünüyoruz.

Maze kendi içinde nasıl bir arkadaşlığa sahiptir. Nasıl anlaşırınsınız?

Öncelikle "Maze" Uzunaylı Çerkes grubudur. Hepimiz Uzunayla'da yetiştik ve hâlâ oraya derinden bağlıyız. Geleneklerimize göre her Çerkes genci öncelikle sülalesinin sonra da toplumunun temsilcisidir. Biz bunun bilincindeyiz. Kendi içimizde iyi, samimi ve güzel bir arkadaşlığımız var. Grupta tüm "Xabze" kurallarına uygun davranış sergilenir. Hepimiz elimizden geldiğince kültürümüzün bize kazandırdığı sosyal yaşam terbiyesiyle hareket ederiz. Aramızdaki samimiyete rağmen grup elemanları asla birbirlerine saygısızlık yapmazlar. Büyükler büyüklüğünü, küçükler de küçüklüğünü bilir. O nedenle aramızda hiç kırgınlık yaşanmaz. Tartışmamız gereken konularda herkes düşüncesini söyler, her karar tartışılır ve ortak düşünce üretilir. Ortak alınan kararlara grubun her elamanı uyar. Kimse ayrı hareket etmez. Gündelik yaşantımızda bile birçok şeyi birlikte yaparız. Yani bir müzik grubu olmanın dışında da iyi arkadaşlığa sahip bir grubuz.

Çalışmalarınızı nasıl sürdürüyorsunuz?

Grup olarak belli bir çalışma mekânımız yok. Genellikle hafta içi bir iki gün Kayseri'de kimin evi müsaitse orada toplanıyoruz. Hafta sonları da

fırsat bulabilirsek bazen Uzunayla'ya gidiyoruz. Yani haftanın en az üç günü birlikteyiz. Hep sohbet ediyor, hem ruhumuzu dinlendiriyor hem de çalışıyoruz. Ayrıca davetli olduğumuz düğünlere de genellikle birlikte gittiğimiz için orası da çalışma alanı olabiliyor.

Grup olarak hangi müzisyenleri örnek alıyorsunuz?

Bu konuda tutucu değilim ama en büyük örneğimiz Sayın Kuşha Doğan. Onun sayesinde müziğimizin bu seviyelere taşındığını hiçbirimiz inkâr edemeyiz. Onun seslendirdiği bestelerle müzik zevkimiz ortaya çıktı diyebiliriz. Sonraki yıllarda tanıdığımız her sanatçıdan ilham aldık tabii ki. Bunun yanında internet sayesinde birçok kapı açıldı için sürekli gözlem halindeyiz.

Seslendirdiğiniz besteleri nasıl seçiyorsunuz, size ait besteler var mı?

Gerek Uzunayla gerekse Kafkasya, müzik kaynağı olarak engin bir deniz gibi. Elde edebildiğimiz her türlü kaydı dinliyor, öğreniyor, seslendirmeye çalışıyoruz. Bu sayede kendi arşivimizi oluşturuyoruz.

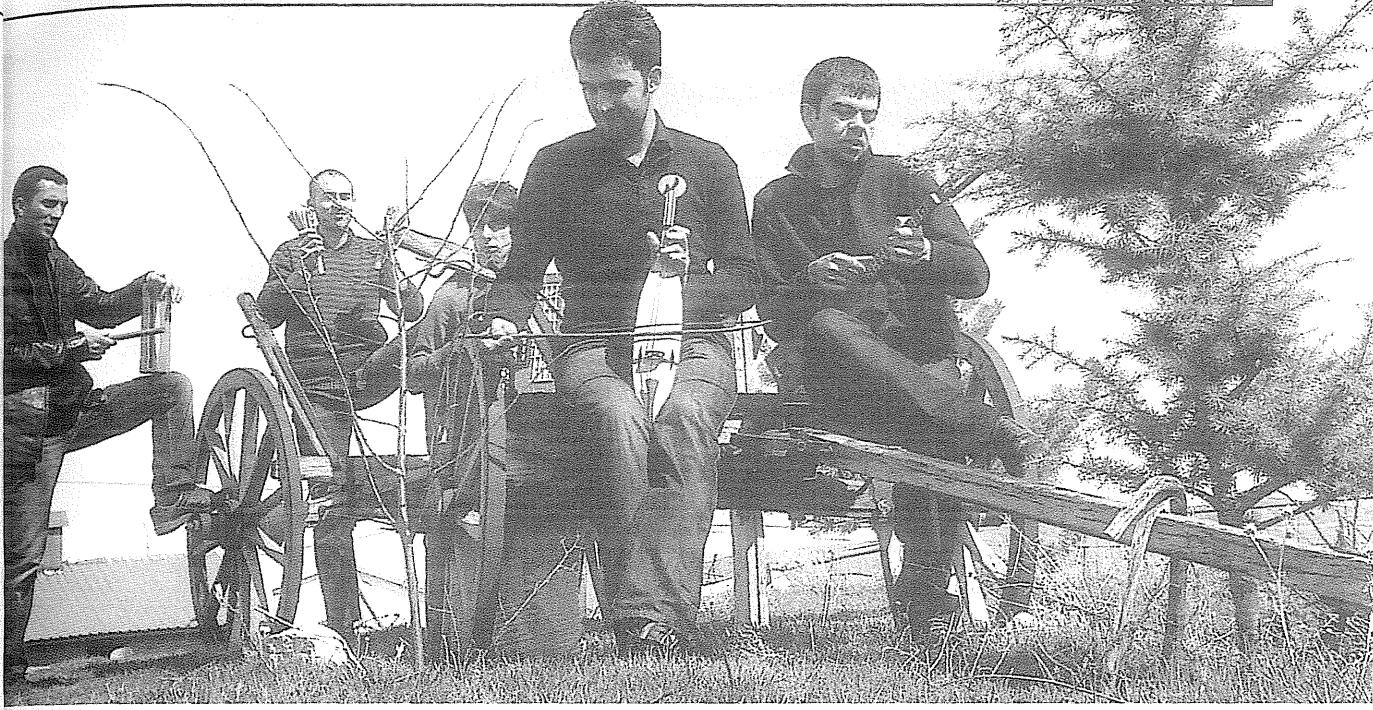
Seslendirdiğimiz parçaların asıl kaynağı halkımız. Bu büyük kültür hem Kafkasya hem de Uzunayla insanı çok eser üretmiş. Ayrıca Ürdün, İsrail ve Suriye'deki Çerkeslerin çalışmalarını da takip ediyoruz. Elimizden geldiği kadıyla duyduğumuz, öğrendiğimiz her güzel parçayı repertuarımıza katmaya özen gösteriyoruz. Kendi bestelerimiz de var ama henüz olgunlaştıramadığımızı düşündüğümüz için pek dışarıya çılmıyoruz. Kendi aramızda çalıp geliştirmeye çabalıyoruz. Şu anda dışarıya iki parça yansıttık. Biri "Dört Pşınawo" adını taşıyor. Bu parçayı Ju Kayhan besteledi. Diğeri ise "Liy Kafe" Liy Göker besteledi.

Yaptığınız müziğe nasıl tepkiler alıyorsunuz?

Halkımızdan bugüne kadar daima güzel tepkiler aldık. İyi bir dinleyici kitlemizin olduğunu biliyoruz. En azından birçok yerde çaldığımız parçaların dinlendiğini duyabiliyoruz. Katıldığımız gecelerde özel izleyicilerimizin olduğunu görmek mutlu ediyor bizi.

Çerkes toplumunun kültürel zenginliğini düşüncecek olursak, hedef kitle olarak sizin için hangi yaş grubu ön planda?

Biz grup olarak toplumumuzdaki her kitleyi hedefliyoruz. Yaşı seksenlere dayanmış bir büyüğü-

müzdten tutun da henüz yürüme çağındaki çocuklarımıza kadar her bireyin değeri var bizim gözümüzde. Eski woredleri doğru kaynaklardan öğrenerek yaşı ilerlemiş büyüklerimize -yakişan tabirle- "nostalji" yaşıatıyoruz. Bizden daha genç olanlara da hem müzik kültürümüz hem de davranışlarımızla örnek olmaya çalışıyoruz. Sanatçı topluma yeni ufuklar açmalıdır ama bunu yaparken kendi bildiği gibi değil kültürün gerektirdiği prensiplerle yapmalıdır. Biz herkesi hedefliyoruz. Anlayışımız budur...

Çevrenizde size hangi gözle bakıyorlar? Hak ettiğiniz değeri aldığınıza inanıyor musunuz?

Sosyal yaşamı biz iki boyutta yaşıyoruz. Eğer bulunduğumuz bir ortamda elimizde müzik aleti varsa ve biz harika sesler üretiyorsak herkes bizi çok seviyor. O anda herkes bizden memnun. Ama gelin görün ki başka bir ortamda bizden bahsediliyorsa bazen küçük ve değersiz görülüyor. "İşi gücü çalıp oynamak" gibi sıfatlar yakıştınıyor. Mesela bir kızla arkadaşlık yapıp evlenmeye yetlendiğinizde kızın ailesi sizi işsiz güçsüz sayıyor. Hani "davulcuya kız verilmez." misali. Oysa biz sanatçımız. Bizim yeteneğimiz de bu. Üstelik geçimimizi sağladığımız başka işlerimiz de var. Herkes gibi çalışıyor, herkes gibi maaş alıyoruz ama kimse bizi bu yönümüzle tanımıyor. Bizi düğün çalgıcısı olarak görüyorlar. Bu ikilemi yaşayan kaç pşinawo çalmayı bıraktı tahmin edemezsiniz. Hepsisi de çok yetenekli insanlardı ama maalesef toplumun bu yanlış anlayışı nedeniyle müzik alet çalmamaya

yemin ettiler. Bu durum da kültürümüz için büyük bir kayıptır. İşte biz bu anlayışı da değiştirmeye çalışıyoruz. Biz kültürümüzün sanatçılarıyız ve bu yeteneklerimizi normal bir bireyin yapamadığını da düşünürsek "nitelikli" insanlarız. diyebiliriz kendimiz için. Bunu kimse büyüklük taslamak olarak algılamasın. Bunu özellikle yüksek sesle söylüyoruz. Biz falanca büyük sülaleden falanca bireyin yaptığı her şeyi yaparız ama o falanca birey bizim yaptığımız işi yapamaz. Kız anneleri, bir işi olan, sabah işe gidip akşam kahvede okey oynayarak vakit öldüren gençleri normal görüyor ama bizim gibi sabah işe gidip akşama kadar işinde ciddiyetle çalışan, akşam da kahveye gitmek yerine müzik çalışması yapan veya bir düğünün yapılmasını sağlayan gençleri basit görüyorlar. Unutulan gerçek bu. Bunu herkese anlatmak zorundayız.

Sosyal yaşamınızda nelere önem veriyor, nelere dikkat ediyorsunuz?

Sosyal yaşamımızda basit ve duygusal davranışlar sergilememeye özellikle dikkat ediyoruz. Toplum karşısına müzikle çıktığımız için bu misyonun hakkını vermeye çalışıyoruz. Kendimizi müzik konusunda asla yeterli görmüyoruz. Her şeyi notasıyla, sözüyle kaynağından araştırıp öğrenmeye gayret sarf ediyoruz. Amacımız halka doğru örnekler sunmak, kültürü yaşatmaksa önce onunla bütünleşmeliyiz. Bu büyük kültürün içinde faydalı bir şeyler üretebilmenin başka yolu yoktur. Biz her şeye önem veriyoruz.

Müziğimizin çizgisi sizce nasıl olmalıdır. Geleneksel çizgisini korumalı mı yoksa evrensel çizgilere de yönelmeli midir?

Bizim müziğimiz öyle ülke gündemini meşgul eden veya başka toplumlar tarafından ilgi gören bir müzik değil. Dolayısıyla hitap ettiğimiz kesim kısıtlı bir kesim. "Wored", "Kafe", "Şeşen", "Wuic" sadece Çerkes toplumu tarafından biliniyor ve dinleniyor. Bunu aşabilir miyiz şu an için bunu bilemiyoruz. Biz her toplum gibi kendi müziğimizi çok seviyoruz ama onun büyülü tınısını bizim halkımızdan başka algılayan yok gibi. Kendi içinde geleneksel değerlere derinden bağlı bir müziğimiz var. Üstelik işlevi de çok büyük; ama belirttiğimiz gibi diğer toplumlar bunu öyle algılamıyor. Geçmişten günümüze müziğimiz gelişti mi, diye sorarsanız aslında eski yorumlara göre daha zengin bir seslendirmemiz var. Çağdaş müzik aletlerini otantik aletlerle birleştirip geleneksel yapıyı zedelemekten farklı yorumlar üretebiliyoruz ama bu sizin sorduğunuz anlamdaki evrenselliğe ulaşabilmemiz için yeterli değil. Bazı evrensel ritimli denemeler yapılmış ama yeterince ilgi görmediği için geliştirilememiş. Özellikle Ürdün ve Kafkasya'da bunu daha rahat deneyebiliyorlar. Oysa biz burada özellikle Kaysen'de daha tutucu bir çevrede yaşadığımız için müziğimizi pop tarzına dönüştürmeyi pek düşünmüyoruz. Grup olarak otantik tarzı daha çok seviyoruz. Yani eskiyle yeni arasında bağlantı kurulsun istiyoruz. Belki gelecekte yetişen nesillerimiz bizim seslendirdiğimiz parçaları yeni

yorumlarla evrensel çizgilere taşımayı düşünebilirler ama bu da çok zor bir eylem olur kanısındayız. Onu zaman gösterecektir.

Uzunyayla'daki Çerkes müziğinin geleceğini nasıl görüyorsunuz? Yok oluşla karşı karşıya mı kaldı?

Belli makamlar dışında söz yani güfte konusunda eksik kaldığımız için bu soruya evet, diyebiliriz. Çünkü Uzunyayla'da Kabardeyce, Abazaca, Hatıkueyce, Abzehçe gibi birbirinden farklı dillerimiz var. Danslarda ritmik ortaklığı çok rahat yakalıyoruz ama söz araya girince ortaklık kayboluyor. Mesela Abazaca bir besteyi Kabardeyce anlayamıyor.

Geçmişten gelen sözlü bestelerde Kabardeyce özellikle "Gıbze" türünde oldukça üretkendi. "Gıbze" acının ve çaresizliğin bestesiydi. Söz ağırlıklıydı; ama şimdi kimse "Gıbze" oluşturmuyor. Çünkü insanlar çaresiz değil artık. Acıları umursayan, duygusal insan kalmadı. Öte yandan Abazaca'da "Apsuva" kolu hem sözlü hem de sözsüz bestelerde daha üretkendir. Ancak Türkiye'deki Apsuvalar Düzce yöresinde yani bizden uzaklar. Üstelik Uzunyayla'daki Abazaca'yla farklı bir diyalektik kullanıyorlar. O nedenle anlaşmada sorun yaşıyor. Uzunyayla'daki "Aşuva-Aşkaruva" kolu ise sözlü bestelerde tükenmiştir maalesef. Abazalar da genellikle Kabardeyce bildikleri için kendi dillerini çocuklarına öğretmiyorlar. Hele ki gençlerimizin dil bitmediğini düşünürsek adım adım sözlü müzik kültürünün yok olduğunu görüyor-

sunuz. Biz de grup olarak Uzunyayla'daki birliği düşünerek sözsüz bestelere yöneliyoruz o da müziğimizin edebi boyutunu öldürüyor. Yazı dilinde yaşanan kargaşa da buna eklenince yapacak pek bir şey kalmıyor diyebiliriz.

"Maze" son zamanlarda bir hareketlilik yaşıyor. Sık sık görüyorsunuz sizi özellikle internet ortamında. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Evet, şu günlerde özellikle internet ortamında bir hareketlilik içindeyiz gibi. Çağın getirdiği teknolojik kolaylıklar sayesinde ekranlardan daha kolay ulaşabiliyoruz halkımıza. Yoğun istekler doğrultusunda bir sayfa oluşturduk. Zaman içinde gençlerimizi bir araya getirebilmek için farklı çalışmalar da yapmayı düşünüyoruz. Mesela tiyatro oyunumuz bile var o sayfalarda. Aslında internet dışında da hareketliyiz ama bu etkinliklerimiz çoğunlukla halkımıza yansımıyor olabilir. Kayseri'deki etkinliklerimiz dışında bazen diğer illerde yapılan festival, ödül töreni gibi etkinliklere de davet ediliyor ve gidip katkıda bulunuyoruz. Yakın tarihe kadar Kayseri Kafkas Demeği'ndeki çalışmalarımıza da devam ediyorduk ancak artık demekle bir bağımlığımız kalmadı. Yeni yetişen gençlerin önünü açmak için dernek faaliyetlerini askıya aldık. Şimdilerde daha geniş bir repertuarla güzel bir albüm yapma gayretindeyiz. Yeni parçalar öğreniyor onlarla ilgili araştırmalar yapıyoruz. Ayrıca edindiğimiz deneyimle biz de besteler yapmaya çalışıyoruz. Kısacası elimizden geldiği kadar kültürümüze yeni güzellikler katmaya çalışıyoruz.

Bu çalışmalarını yaparken size maddi anlamda kimler destek oluyor. Sponsorunuz var mı? Kuruluşlar veya halktan birileri size maddi açıdan katkıda bulunuyor mu?

Bu soruya kültürümüzle ilgilenen herkesin vereceği cevap aynıdır kanımızca. "Bir şey istemek" zordur. İşin özü, o kadar çok kişi, o kadar çok şey istiyor ki halkımızdan, o nedenle biz bir şeyler isteme taraftarı değiliz. Uzunyayla halkını iyi biliriz; çünkü bizler de köyde yetiştik. Geçmişte birileri, yardım toplamak amacıyla harman sonunda köye geldikleri zaman; dedelerimiz, babalarımız, sürüden iki üç koyun seçip verirlerdi. Buğday yığınının iki çuval doldurup verirlerdi. Yani ellerinden geleni yaparlardı. Ancak aradan geçen yıllarda bu tür yardımları alanlar, ortaya hiçbir şey koymadıkları için halkın gözünden düştüler. Herkes farklı bir

amaca yöneldi. Halk kandırıldığını anladı veya kandırıldığını zannetti. Belki yardım toplayanlar yaptıkları şeyleri halka ispatlayamadılar onu bilemeyiz ama oldu işte bir şeyler. Topluma hizmet amacı diye bir şey kalmadı. Bazı kurumlar, sosyal amaç kimliğini yitirip bireysel hevesleri tatmin kurumuna dönüştü. Halk bunu gördü ve vazgeçti destekten. Şimdilerde halkımız dini amaçlar dışındaki faaliyetlere destek vermeye maalesef yanaşmıyor. Biz de dini amaç gütmeyeğimize göre kimden ne isteyeceğiz? Maddi durumu iyi olan kişiler de aynı şekilde artık yoruldu. Bir büyüğümüzün dediği gibi "Bugüne kadar kapıma gelenlere yaptığım yardımları kumbaraya atsaydım fabrika kurardım." Basit işler için bol bol laf üretip kapıları aşındırdılar ve yardımsever insanları bezdirdiler. Maalesef biz bu konuda şanssız bir nesiliz. Herkesin tükendiği bir dönemde yaşadığımız için kimseden bir şey isteyemiyoruz. Bizim yaptığımız şey, özünde bir gönül işidir. Kimse bize borçlu değil. Eğer birileri düşünüp de kendi gönüllerinden koptuğu için destek verirse bilemeyiz ama bizim isteme gibi bir yaklaşımımız olmadı. Her şeyi kendi imkânlarımızla götürebildiğimiz yere kadar yapmayı düşünüyoruz. Yalnız şunu da eklemek istiyoruz ki son birkaç yıldır iki büyüğümüzün yakın desteğini görüyoruz. Bu kişiler Mole Bedri ve Ağaçe Zeki ağabeylerimiz. Ağaçe Zeki, birçok parçamızı klipleştirerek internet ortamına sürdü. Yaklaşık bir yıldır bizimle ilgili her organizasyonda gruba destek veriyor. Bir nevi bizim gönüllü menejerimiz gibi çalışıyor. Mole Bedri ağabeyimiz de hem deneyimi hem de kültürel birikimiyle bize destek veriyor. Ayrıca bize manevi destek veren birçok büyüğümüz, birçok arkadaşımız da var. Kendilerine buradan teşekkür ediyoruz.

Derneklere bakış açınız nedir? Neden belli bir çatı altında sürdürmediniz çalışmalarınızı?

Dernekler aslında topluma faydalı olmayı hedeflemeli. Maalesef ülkemizde bu anlayış henüz olgunlaşmadığı için dolayısıyla toplumumuza ait dernekler de pek sağlıklı işlemiyor. Mesela Kayseri'de bile farklı anlayışa sahip birkaç derneğimiz var. Belki başlangıçta bir demek vardı ama zaman içinde birbiriyle anlaşamayan insanlar farklı dernekler kurdular ve farklı amaçlara yöneldiler. Kültürünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan bir halkın bizce bu lükse hiç ihtiyacı yok; ama demek ki insanların bir beklentisi var ki farklı farklı dernekler açıyorlar. Onların yüzünden kültürünü öğrenmek, kültürel etkinliklere katılmak isteyen birçok genç ikilem yaşıyor. Her dernek farklı şeyleri amaçladığı için de gitseniz bir türlü gitmeseniz bir türlü. Buna birilerinin çözüm üretmesi lazım. Şehirde insanlar çok kalabalık ama birliktelik yok. Bu duruma çözüm bulunur mu bilemeyiz. Eğer çözüm bulunmazsa hepimiz kültürümüzü elimize alıp caddelerde yok olup gideceğiz.

Son yıllarda internet ortamında yapılan organizasyonlarla Çerkes gençlerinde de bir hareketlilik göze çarpıyor, ancak sizi bu tür eylemlerin içinde göremiyoruz. Bunun nedeni nedir?

Son yıllarda gençlerimizde bir eylem hastalığı başladı nedense. Belli gruplar var. Bir de yaşı ilerlemiş olmasına karşın eylemlerle bir şeyler yapabilme çabasına sahip yetişkinlerimiz var. Biz bunları uzaktan izlemeyi tercih ediyoruz. Zaten istesek de takip etme şansımız yok çünkü çok hızlı hareket ediyorlar. Biz bu tür eylemlere uzağız. Özellikle siyaset veya başka amaçlar doğrultusunda yüksek sesle bir şeyler istemek bizim anlayışımızda yok. Birilerinden bir şeyler istemekle kültürümüzün yaşatılacağına inanmıyoruz. Kültür, biz istersek yaşar. Basit bir örnek verelim. O eylemleri düşünmek, tasarlamak, duyurmak, bir araya gelmek için harcanan zaman, emek ve para birçok insanımızın geçim derdine çare olabilir. Geçim derdi azalan her birey bu topluma güler yüz katar. Güler yüzlü bireyler artarsa ortak değerler artar. Ortak değerler artarsa kültür yaşar. Aynı kültürün ışığında birliktelik sağlayan toplumlar buldukları yerde söz sahibi olurlar. Bundan ötesi yok. Biz yıllardır şunu görüyoruz. Kültürü halk üretir, halk yaşatır. Bireyler ondan sadece faydalanır...

Biz kültürü kullanarak kendimize yer etmek isteyen insanlardan değiliz. Biz kültür adamıyız. Eylemlerle işimiz olmaz. Bizim en büyük eylemimiz yaptığımız iştir zaten.

Kayseri dışından size ulaşmak isteyen kişiler kiminle irtibata geçmelidir?

Günümüzde iletişim kolaylaştığı için sosyal paylaşım sitelerinden kişilere ulaşmak mümkün. Bu konulardaki sorumlular Ju Kayhan ve Lij Göker'dir. Ayrıca facebook'ta resmi bir sayfamız da var. "Maze Müzik Grubu" Bu sayfaya atılan mesajlar bize doğrudan ulaşır.

Son olarak genç psinawolara neler söylemek istersiniz?

Bizden önce bu işi yapanların olduğu gibi bizden sonra da yetenekli gençler mutlaka olacaktır. Öncelikle bu gençlerin müziği çok iyi bilmeleri ve sosyal yaşamla iç içe olmaları gerekir. Bizden sonra gelen gençlere söyleyeceğimiz en önemli şey, işin magazin tarafına kaçmamalarıdır. Eğer gündelik yaşamın magazin yönüyle yola çıkar ve o büyüdü akışa kendilerini kaptırırlarsa müzik yaşamları çok kısa olur. Günün birinde kendilerini boşlukta bulabilirler. Bir insanın sesi güzel olabilir, bir müzik aleti çalma yeteneği de olabilir ama bunlar bir kültürü temsil etmek için yeterli değildir, olmamalıdır da. Hele ki bizim kültürümüzde başka şeyler daha önemlidir. İki üç parça çalmakla psinawo olunmuyor maalesef. Öyle müzikler var ki tam olarak yorumlayabilmek için yıllarca çalışmak gerekir. Ayrıca bu işi severek yapabilmek için prensipli olmak gerekir. Sosyal yaşama katılmak, kendini kabul ettirmek en önemlisi de geçimini sağlayacak bir iş, bir meslek sahibi olmak gerekir. Önce halkla bütünleşip kültürümüzün inceliklerini bizzat yerinde öğrensinler, sonra eğitimlerini tamamlayıp meslek sahibi olsunlar ondan sonra istedikleri gibi müzik yapsınlar. Bu yol en doğru yoldur. Bunu yapamazlarsa işleri şansa kalır ve çok zor bir süreç yaşarlar. Yine de her şeyin başı, niyet, bilgi ve düzenli çalışma. Doğru şeyler yaparlarsa mutlaka başarılı olurlar.

Bundan sonraki çalışmalarınızda, bugünkünü çok daha fazla aşmış, başarılarınızın devam ettiği bir konumda görmek istiyoruz sizleri. Başarılarınızın daim olmasını dileriz.

BASK ATASÖZLERİ

■ ÇETAV NART ATALAY

"Hiçbir şey başlamamışken, dağlar şekillenmeden önce de Bask'lar Basktı."

Basklılar, bir çok şekilde tanımlanmıştır: Asi, isyancı, Atlantik kıyısında yaşayanlar, vatan haini, dağlarda yaşayan ve dans eden küçük bir halk. Ama onlar kendi kimliklerini tanımlarken vatanlarının geneline hükmeden dağlar kadar kesin bir şekilde "Bizler" diyorlar. "Bizler, hiçbir şey yokken de buradaydık. Hiçbir şey başlamamışken, dağlar şekillenmeden önce de Basklar buradaydı ve Bask'tı." Pek çok eski milletin varoluş destanları bu ifadelerle başlar. Avrupa'nın en eski yerleşik halklarından olan Basklar, toplumsal yapılarına ve yaşayışlarına uygun özdeyişler vücuda getirmişlerdir.

Aşağıda bazı Baskça atasözler, kalıplar ve kelimeleri bulacaksınız. Basklar ve Bask kültürü üzerine çok şey yazılıp çizildi. Bir çok bilim adamı Gürcü, Abhaz, Türk kültürü ve etno-sosyolojisine eklendirmek istedi. Belki bir bağlantı vardır bırakalım bu bağlantıyı bilim adamları kursun. Ama bizler için Basklar, denizin öteki kıyısındaki komşumuz, kardeşimiz olsun. Kültürüyle varolsun.

Aberats izatea baino, izen ona hobe "İyi bir ismin yerini doldurabilecek hiçbir şey yoktur."

Adiskide onekin, orduak labor. "İyi Arkadaş hayatı güzelleştirir."

Adiskidegabeko bizitza, auzogabeko heriotza. "Arkadaşsız bir hayat, ölüdür"

Aditu nahi ez duenak, ez du esan behar "Duyamak istemeyeceğini başkasına söyletme"

Aditzaile onari, hitz gutxi "İyi dinleyici için birkaç kelime yeter."

Agindua zorra, esan ohi da "Söz her zaman söylenen borç gibidir."

Aita biltzaileari, seme hondatzaile "Cimri babanın israfkar oğlu olur."

Aldi luzeak, guztia ahaztu "Zaman her şeyi unutturur."

Alfer egon eta alfer-lana egin, biak berdin "Tembel olmak, yararsız işlerle uğraşmakla aynıdır."

Alferkeria, askoren ondamendia "Tembellik insanı doğru yoldan ayırır."

Alferrak, beti lanez beterik "Tembel insan her zaman meşguldür."

Alferrendako lanik ez, eta astirik ez "Tembel insanın işi yoksa, zamanı da yoktur"

Alferrentzat jana eta langilearentzat lana, ez da inoiz faltako "Çalışkan insanın işi, tembel insanın yediği tükenmez.."

Alferrik da, ura joan eta gero, presa egitea "Su bittikten sonra acele etmek fayda getirmez."

Amari egindako zorrak ez dira inoiz ordaintzen "Annelik hakkı geri ödenmez"

Amen: Zu hor eta ni hemen "Şükürsüz yer olmasın"

Ardi galdua atzeman daiteke, aldi galdua berriz ez "Kayıp koyunu telafi edebilirsin ama zamanı yerine koyamazsın."

Ardiak beeka egonik, ez du jaten belarrik "Meleyen koyun ot yemez."

Arian, arian, zehetzen da burnia "Çalışan, demir gibidir."

Arranoak lumak behar, txepetxak ere bai "Kartal da Çalığışu da babaya ihtiyaç duyar."

Arrotz-herri, otso-herri "Yabancı topraklarda kurt vardır."

Asko daki zaharrak, erakutsi beharrak "Yaşlı insan gösterecek çok şey bilir."

Asko dakin/k/zu, bizitzen baldin badakin/k/zu "Nasıl yaşayacağını biliyorsan çok şey biliyorsun demektir."

Asto askok, lasto asko "Eşeği çok olanın, otu da çoktur."

Aurrera begiraten ez duena, atzean dago "İleriye bakamayan geridedir."

Azeri zaharrak ile zaharra uzten du, aztura zaharrik ez "Yaşlı tilki kürkünü değiştirir de alışkanlıklarını değiştirmez."

Azeria solas ematen zaukanean ari, gogo emak heure oiloari "Tilkiyle masaya oturduğunda gözün tavuğunda olsun."

Begietatik urrutü, bihotzetik urrutü "Gözden uzak olan gönülden de uzaktır."

Beltz guztiak ez dira ikatz "Her siyah nesne kömür değildir."

Berbak handiak, ezkurak txikiak "Büyük sözlerin ardında küçük şeyler yatar."

Bere etxe pobrea, erregearena baino hobea "Senin olan baraka senin olmayan altın evden iyidir."

Berri gaiztoa bera zaldi "Kötü haber atlıdır."

Besteren ama ona, noberea askoz hobea "Başkalannın anneleri, kendi annen kadar iyi olamaz."

Bi etxetako txakurra, goseak jan "İki evin tek köpeği açlıktan ölür."

Bihotzean dagoena, mihira irten "Dil, kalptekini söyler."

Burdina berotan jo behar da "Demir sıcakken dövülür."

Bururik ez duenak, hankak ibili behar "Kafası yoksa da kaçmak için bacakaları var."

Bururik ez duenak, txapel-beharrik ez "Kafası olmayana şapka gerekmez."

Dakien guztia ez derrala, ahala oro jan ez dezala "Bildikinden fazlasını söyleme, yiyebileceğinden fazla yeme"

Dantzatu nahi ez dana, ez doala dantzara "Dans etmeyeceksen dansa gitme."

Denbora badoa eta gu harekin "Zaman durmaz"

Dirua, mutilik hoberena eta nagusirik txarrena "Para kölelerin en iyisi, efendilerin en zalimidir."

Diruak malkarrak zelaizen "Parayla engeller aşılır."

Edozein txoriri, eder bere habia "Her kuş kendini güzel bulur."

Edozeinek, edanondoan, dio bere iritzia "İçtikten sonra herkes söz söyler"

Egi guztiak ez dira on esateko "Bazı gerçekeleri söylememek gerekir."

Egia, askoren erregarria "Gerçek acı verir."

Egia da latz eta garratz "Gerçek sevimsizdir."

Egiak esan eta adiskideak gal "Her zaman gerçeği söyleyenin dostu azalır."

Egizu beti on, ez jakinarren non "Takdir edilmesen de doğru bildiğini yap."

Eguzki bera, on ala gaiztoentzat "İyinin de kötünün de üstünde aynı güneş parlar."

Esana da erraz eta egina garratz "Konuşmak kolaydır anlamak ise zor."

Esana esan, emana eman "söylenmiş olanla verilen değişmez."

Ez gehiegi hitz egin, ez ba da nahi huts egin "Hata yapmak istemiyorsan çok konuşma"

Garaipena, neke askoren ondorena "Başarı çok çalışmanın meyvasıdır."

Geroa, alferraren leloa "Sonra: tembelliğin ifadesidir."

Gezurak hankak motzak ditu "Yalanın ayakları kısadır."

Gilen, bihar hilen, etzi ehortziren, etzidamu ahantziren "Bir gün ölüp, ertesi gün gömüleceğiz. İki gün sonra kimse hatırlamayacak."

Guztia gura izatea, guztia galtzea "Fazlasını istersen, kaybetmeyi bileceksin."

Guztien gogora egitea, da gauza nekea "Herkesin yüzünü güldüremezsin."

Hobe da txori bat eskuan, eta ez bost ezkurran "Eldeki 1 kuş, daldaki 5 kuştan iyidir."

Hordikeria, gizatasunaren lotsaria "Alkol insanlığın felaketidir."

Igaroa, igaro "Geçmiş geçmiştir."

Ihaurk egin dezakeana ez utzi besteri egiten "Kendine yaptığını, başkasına yaptıрма."

Jakiteak ez du ogirik jaten "Bilgi ekmek gibi yenmez."

Jakiteko hartzen, ikas ezazu ematen "Almak için, vermeyi bilmek gerekir."

Jaten duten santuekin, ez dago fidatzerik "Azizlerle bir sofraya otursan dahi güvenme."

Katurik ez dagoen etxean, saguak dantzana "Kedinin olmadığı yerde, fareler dans eder."

Lan baratza, lan aratza "Yavaş yapılan iş en iyisidir."

Lanik errazena, agintzea "En kolay iş emretmektir."

Mendiak mendia behar ez du, baina gizonak gizona bai "Dağ dağa ihtiyaç duymasa da, insan insansız olmaz."

Nagusi eroa baino, gogorra hobe "Acımasız patron, delisinden iyidir."

Nahi bada jan, egin behar da lan "Yemek istiyorsan, çalışacaksın"

Nahi dukana hiretzat, besterentzat "Kendin için ne istiyorsan, başkalarına da iste."

Nahigabeko ezkontzea, neke eta kaltea "İstenmeyen evlilik bela ve çalkantı getirir."

Nola bizi, hala hil "Nasıl yaşarsan, öyle ölürsün."

Nola soinu, hala dantza "Her müziğin kendi dansı vardır."

Otsoak otsoari gaitzik ez, eta lapurrak lapurrari laztan "Kurt kurdu ısırılmaz, hırsız hırsıza güzel bakmaz."
Sabelak egitean gur-gur, barteko afariak agur "Kamın kurulduğunda akşam yemeği sindirilmiş demektir."
Su gaberik, ez da kerik "Ateşsiz duman olmaz"
Senide urruna baino, auzo hurra hobe "Yakın komşu uzaktaki akrabadan iyidir."
Sugabeko etxea, gorputza odolgabea "Ateşsiz ev, kansız vücuda benzer."
Tantaka-tantaka upela bete "Küçük damlalarla kap dolar "
Tresnak jabea dirudi "Alet edavat, ustasında güzeldir."
Txakur zaunkaria, gutxitan ozkaria "Havlayan köpek az ısırır."
Txalupan nagusi asko daudenean, arrantza gutxi "Kaptanı çok teknede bereket olmaz." (Kaptanı çok olan tekne çok balıkla geri dönmeyiz)
Txapel batekin bi buru ezin estali "Bir şapka ile iki baş örtülmez."
Txintxarri mihigabea, sasian usteldu "Tokmaksız çan, çalıda çürür"
Umearen zentzuna, etxean entzuna "Çocuk evde öğrendiğini bilir."
Ur beroaz erre txakurra, epelaren beldur da "Kaynar suda yanan köpek, ılık sudan korkar"
Ur handietan, arrain handiak "Büyük sularda bol büyük balık olur"
Urak dakarrena, urak darama "Suyun getirdiğini su götürür"
Urde goseak, ezkurra amets "Aç domuz mısır hayal eder."
Urri, baina ongi "Küçük ama iyi"
Urrun helduko da, baratz doalarik, geratu gabe doana "Dumadan gidersen yavaş olsan bile çok yol alırsın."
Urrunago, gezurak handiago "Yalan uzakta büyür"
Urruneko eltzea urrez, hara orduko lurrez "Uzaktaki altın, kaba yaklaştığında çürük kile dönüşür."
Urte euritsu, urte ogitsu "Bol yağmur bol ekmek demektir."
Ustea ez da jakitea "Bilmekle inanmak aynı şey değildir."
Utseginaz, utsegiteak zuzentzen dira "Hatalardan ders almak gerekir. "
Utzi ezan/ku/zu ona hobeagatik "İyi mükemmel için terk edilir."
Zahar eroa, gazte zoroa baino txarrago "Delinin yaşlısı, delinin gencinden kötüdür.
Zahar-ele, zuhur-ele "Yaşlı kişinin sözlerinde akıl çoktur."

Zaharrari azkar joateko eta hurrari geldi egoteko esatea, berdin da "Yaşlıya acele et demek, çocuğa dur demek gibidir.
Zakur handiak, zaunka handia "Büyük köpek çok havlar."
Zenbat buru, hainbat aburu "Ne kadar çok kafa varsa o kadar çok düşünce olur.
Zer egingo dugu? Hil arte bizi "Ölüne kadar yaşamak dışında ne gelir elinden? "
Zer ikusi, hura ikasi "Ne görürsen on u öğrenirsin."
Zor zaharra, izen txarra "Eski borçlar ismini lekeler."
Zor zaharra, zor txarra "Eski borç kötüdür."
Zorra, lorra "Borç acı verir"
Zuharrari ez eska gari "Buğday ağaçta yetişmez."
Zura berago, harra barrenago "Yumuşak ağaçtan büyük kurt çıkar." (En toleranslı insanların bile iyi niyetini suistimal edenler için kullanılır.)
Zuri guztiak ez dira irin "Her gördüğün beyaz un değildir."

Baskça Temel Kelimeler

Bai = Evet **Ez** = Hayır
Kaixo! (İspanya'da), **Agur!** (Fransa'da)) = Merhaba
Agur! (İspanya'da), **Adio!** (Fransa'da) = Hoşçakal
Ikusi arte = Görüşürüz, **Egun on** = Günaydın
Eskerrik asko! = Teşekkür ederim
Arratsalde on = İyi akşamlar, **Gabon** = İyi geceler
Mesedez = Lütfen, **Barkatu** = Affedersiniz
Eup! = Yolda giden birini selamlamak için kullanılır. (Telaffuzu apa veya aupa)
Kaixo aspaldiko! = Kaixo, ,ile aynı olmakla beraber uzun yıllar boyunca anlamını katar. **Ez horregatik** = Bir şey değil, **Ez dut ulertzen** = Anlamıyorum.
Ez dakit euskaraz = Baskça konuşmam.
Ba al dakizu ingelesez? = İngilizce biliyor musun?
Neska polita = Sen güzel bir kızsın.
Zein da zure izena? = İsminiz?
Pozten nau zu ezagutzeak = Seni tanıdığımı memnun oldum. **Ongi etorri!** = Hoşgeldin, **Egun on denoi** = Herkese günaydın! **Berdin / Hala zuri ere** = senin için de dilerim. (Kaixo veya Egun on dendiikten sonra)
Jakina! Noski! = Kesinlikle! Tamam!
Nongoa zara? = Nerelisin?, **Non dago...?** = Neresi...?
Badakizu euskaraz? = Baskça biliyor musun?
Bai ote? = Gerçekten mi? Olabilir mi?
Bizi gara!! = Yaşıyoruz!, **Bagarela!!** = Biz de! (Bizi Gara'nın cevabı)
Topa! = Şerefel!, **Geldi!**= Dur!, **Lasai**= Sakin ol
Ez dut nahi = İstemiyorum.

HABATIR

(Derin Acılar Dilsizdir)

TSEY YILMAZ DÖNMEZ*

Gün batımının en son ışık huzmeleri de dağların ardında kaybolmuş, gündüzün firari yıldızları karanlığa yakalanmış, gökyüzünde parlamaya başlamıştı. Gülahmet köy okulunun önündeki eski bir kütük üzerinde oturmuş sohbet eden arkadaşlarından ayrılıp evlerinin yolunu tuttu. Mısırlar yetismeye başlayalı her gece olduğu gibi bu gecede tarlaya gidip sabaha kadar domuz bekleyecekti. Eve girdiğinde annesi Hawuneşxo'da (aile bireylerinin ortak kullandığı oda) akşam namazının kazasına durmuştu. Annesini hiç rahatsız etmeden Pıt'a (mutfak) girdi. Gece tarlada yemek üzere heybesine yarım somun ekmek ve biraz tereyağı koydu. Bu arada annesi selam verip namazını bitirdi. "Tarlaya mı gidiyorsun oğlum? ne olur dikkatli ol" dedi. Gülahmet duvarda asılı olan tek kırma tüfeği ve fişek armasını da aldı yanına ve evden çıkarken annesine "Her gece tarlaya giderken bunu söylüyorsun anacığım, sen hiç merak etme, ben kocaman adam oldum" dedi. Kadıncağzın ana yüreği biricik yavrusunun böyle her gece orman kenarındaki bir tarlada tek başına sabahlara kadar kalmasına bir türlü razı olmuyor, onun için çok endişeleniyordu. Çünkü o daha 12 yaşında bir çocuktü, ama elinden de bir şey gelmiyordu. Ektikleri tarlalara göz kulak olacak kocası ve oğlundan başka erkek yoktu evde. Hasat zamanı yaklaşmıştı, bu yüzden kocası köye çok uzakta olan İvak denen vadideki ayçiçeği tarlasına, oğlu ise köye yakın olan mısır tarlasına gidip sabahlara kadar domuz bekliyordu.

Mihalyich

Adıgelerin dediği gibi fakirin ümidi hep sonbahar/hasat zamanındaydı. (Thamiçem yigüger bijhararı) Köylüleri ektikleri ürünü zayıt vermeden hasat zamanına yetiştirmek için gündüzleri kuşlardan, geceleri domuzlardan koruyorlardı. Bu yüzden tarlalara kuşlar için samandan yapılmış insana benzer korkuluk dikiyorlar, geceleri ise domuzları sesle kaçırmak için teneke çanlar asıyorlardı. Gülahmet'in gideceği mısır tarlası köye 4-5 kilometre mesafede orman kenarında, hafif bir yamaçtaydı. Tarlanın her tarafını rahatlıkla görebileceği bir yerde yağmurdan korunmak için ağaç dallarından yapılmış küçük bir wuxumape (barınak) vardı.

* tsey_yilmazdonmez@hotmail.com

Küçük çocuk hazırlıklarını tamamlayıp mısır tarlasına geldiğinde köyden yatısı ezanın sesi geliyordu. O gece insanın içini serinleten hafif bir rüzgar esiyor, tarlanın içindeki teneke çanların sesi gece kuşlarının ormanın derinliklerinden gelen seslerine karşılık, ateş böcekleri de etraftaki otların dibinde parıl parıl parlıyordu. Gülahmet her gece barınak önünde büyük bir ateş yakıyor, ateşe gözlerini dikip kendi dünyasına dalıp gidiyordu. En çok kiminle evleneceğini düşünüyordu. Bu merakını gidemek için hep bir uğur böceğini parmağının üzerine koyuyor, böcek parmak ucundan uçana kadar "ta'çe keşçest, ta'çe keşçest" (ne taraftan evleneceğim, ne taraftan evleneceğim) diye tekrarlıyordu. Fakat uğur böceği her defasında farklı yönlere uçtuğundan yinede bu merakını bir türlü gideremiyordu. Hayalinde bazen çok usta bir at binicisi olup bayrak yarışlarının hepsini kazanıyor, yarışlarda kazandığı bayrakları köy meydanına şerefle dikiyordu. Bazen de çok ünlü bir pehlivan olup er meydanlarında peşrev çekiyordu. Hayal ve umutlarla geçiriyordu orman kenarındaki gecelerini. Çocuk olmak ne güzel bir şeydi, umut ettiği, düşlediği her şey hiçbir engel tanımadan sorgusuz sualsiz gerçekleşiyordu hemen hayalinde.

Gece epey ilerlemiş domuzların tarlalara dalma vaktine yaklaşmıştı. Gülahmet önünde yanan ateşin közlerini alevlerden uzak bir tarafa topladı, ekmeğinden iki dilim keserek közlerin üzerine koydu. Ekmekler kızarıncaya üzerine tereyağı sürüp büyük bir zevkle yemeye başlamıştı ki tarlanın ortasında bir hisirtme sesi gelmeye başladı. Birkaç dakika sonra ses daha güçlü bir şekilde kendine doğru yaklaşıyordu. Hemen tüfeğini sesin geldiği yöne doğru doğrulttu, tetiğe basmadan önce babasının tembilediği gibi "Get ar, Get ar" (kim o, kim o) diye seslendi, fakat hiçbir cevap gelmedi. Artık kendine yaklaşan bir karaltıyı seçmeye başladı karanlıktan. Tekrar büyük bir heyecanla son kez "Get ar" (kim ooo) diye avazı çıktığı kadar bağırdı. Tam tetiğe basacağı anda "Heyttt" diye bir ses geldi. Sesin sahibi köyün en yaşlısı Habatır'dı. İhtiyar çocuğun yüzüne bile bakmadan geldiği gibi kaybolup gitti karanlıkta. Gülahmet az daha vurmak üzere olduğu Habatır'ın bu hareketine hiç şaşırmadı. Çünkü o hep aykırı davranan bir insandı. İyi ki de babasının nasihatini dinlemişti, yoksa Habatır'ı çoktan vumuşturdu. Heyecanı dindikten sonra yine ateşe gözlerini dikip bu tuhaf adamı düşünmeye başladı. Aslında köyde yaşlıları arasında tek okumuş insan oydu, öğretmen (öğretmen) olduğu söyleniyordu. Ninesinden onun çok iyi ata bindiğini, hatta eskiden her yıl ramazan bayramlarında yapılan dörtnala giden bir atı en kısa mesafede durdurma yarışlarını hep onun kazandığını duymuştu. Böyle bir insanın bu hallere düşmesi çok garipti. Habatır sert mizaçlı, ağzını bıçak açmaz,

çok sessiz, herkeslerden farklı bir insandı. Köyde onun her şeye nazar değdirdiğine, cinlerle konuştuğuna ve büyücü olduğuna inanılırdı. Bu yüzden özellikle çocuklar ve kadınlar ondan çok korkar, kimse onunla muhatap olmazdı. Köyde kurumaya yüz tutmuş Wojnibej denen küçük bir gölet vardı. Habatır yaz aylarında her gün istisnasız hava karanca bu gölet'in kenarındaki çayırda gece çok geç saatlere kadar tek başına oturur, sonra kalkar o da herkes gibi tarlasına gider domuzları beklerdi. Wojnibej köyün alt kısmında içme suyunun çekildiği 30-40 metre derinliğindeki su kuyusunun yanındaydı. Akşamları bu kuyuya köyün bütün kızları su çekmek için geldiğinden öne çok kalabalık olurdu. Bunu fırsat bilen delikanlılar tabii hep oradaydı. Burada inanılmaz muhabbetler olur, gençler zevkle vakit geçirirlerdi. Bazen de kızlar kuyunun etrafındaki çayıra oturur su çekme sırası kendilerine gelene kadar abaneköş(1) oynarlardı. Habatır işte bu su taşıma işleri bittikten sonra buraya her akşam gelir gece yarılarında kadar tek başına hiç konuşmadan otururdu. Gece Wojnibej'den gelen kurbağa sesleri köyün en uzak evinden dahi duyulurdu. Neden burada bu kadar oturuyor, burada oturmaktan ne anlıyor kimse bilmiyordu. Ancak onun burada cinleri ile irtibata geçtiği, gece geç saatlere kadar onlarla konuşup sohbet ettiği sanılıyordu.

Vakit gece yarısını çoktan geçmiş hava iyice serinlemişti. Yakup'un Yaylası'ndaki çobanlar koyunları otlatmak için ağıldan çıkartmaya başlamışlardı. Harekete geçen çoban köpeklerinin havlamaları seslerini duyunca Habatır'ı düşünmekten sıyrıldı. Gülahmet. Uykunun dayanılmaz cazibesine bir iki saat daha direnmek için bütün gücüyle karşı koyuyordu. Avucuna matarasından biraz su döküp yüzüne sürdü, gözlerini ovuşturdu. Yine tam bu sırada "Vus, vus, vuss" diye bir ses duymaya başladı. Tekrar can kulağı ile dinledi karanlıktan gelen sesi "Vus, vus, hı Semay, hı Semay" diyen birinin sesi geliyordu. Çocuk gecenin bu saatinde uzaklardan gelen sesin ne olduğunu anlayamıyordu. Biraz korkmaya başladı ama bunu da kendine yakıştırmadığı için hemen cesaretini toplayarak tüfeğini yanına alıp sesin geldiği yöne sessiz sessiz gitmeye başladı. Dört beş tarla geçtikten sonra Tekkepsine denen derenin eteğine kadar geldi. Önündeki pelit ağaçlarının arasındaki patika yoldan çıktığında Habatır'ın büyük bir ateş etrafında kendi kendine dans ettiğini gördü. Gözlerine inanamıyordu, ihtiyar ateş etrafında büyük bir coşku ile dans ediyor, "Vus, vus, vuss" diye dejuğ yapıyor, havadaki sağ eli yaptığı dejuğ ile uyumlu olarak yukarı aşağı iniyor, sol eli belinin hizasında sabit duruyor, ayaklarını yere sağlam ve sert adımlarla her basışında yerden toz kaldırıyor. Bazen de "hı Semay, hı Semay, yeg'guğ, yeg'goç, yeg'gooçç"

(Haydi Semay, haydi Semay, özen göster, yandan dolan) diyordu. Gülahmet ürkmüş bir vaziyette hayretler içinde hiç hareket etmeden ihtiyarı izliyordu. "Gerçekten de bu adam cinlerle dans ediyor" diye içinden geçirmeye başladığında daha fazla korkmaya başladı. İhtiyar inanılmaz bir enerji ile ateş etrafında yaşına göre olağan üstü çevik ve sert hareketlerle dans ediyordu ki, geriye ani bir dönüş yaptığında karşısındaki donup kalmış çocuk ile göz göze geldi. Havadaki sağ elini hemen indirerek dans etmeye son verdi ve "Te wukiçğ wo" (Nerden çıktın sen) diye bağırdı. Çocuk hala hareketsiz bir şekilde ne diyeceğini bilmeden eli tüfeğin tetiğinde ayakta bekliyordu. İhtiyar yerine gidip oturdu. Cebinden bütün tabakasını çıkarıp ağzına bir sigara koydu ve önündeki ateşten ucu yanık bir odun alıp sigarasını yaktı. Birkaç kere derin derin sigarasını içine çekti ve sert bir ses tonuyla "Gel otur" dedi çocuğa. Gülahmet çok korktuğu için kaçıp gitmeyi geçirdi içinden ama ihtiyar onun bu düşüncesini anladı ve daha yumuşak bir sesle "Gel oğlum, korkma otur yanıma" dedi. Çocuk tedirgin bir halde ihtiyarın dediğini yaptı ve tüfeğini kucığına alıp ihtiyarın yanına oturdu. İhtiyar sigarasını hala derin derin çekiyor, ağzından çıkan sigara dumanı sararmış bıyıklarının arasından rüzgarın yönüne doğru karışıp gidiyordu karanlığa. Çocuğun yüzüne bakmadan başını önüne doğru kaldırıp ormanın derinliklerine doğru bakarak "Evladım bu gece gördüklerinin nedenini sana anlatacağım, ancak sana anlatacaklarımı ben yaşarken kimseye anlatmayacağına söz vemeni istiyorum" dedi. Küçük çocuk o kadar korkmuştu ki o anda Habatır ne derse her şeye evet demeye çoktan razıydı. "Söz, söz, thamade, kimseye anlatmam" dedi telaşla. İhtiyar;

"Köyde benim hakkında söylenenlerin hepsinin farkındayım. Bunun için kimseyi suçlamıyorum. Çünkü benim davranışlarım normal değil. Ancak sen bu gece gördüklerini köyde anlattırsan hakkımda söylenenlere birde deli olduğumu ekleyecekler. Bir gün öldüğümde de böyle anılmak istemiyorum. Onun için sımını sana anlatacağım. Ama dediğim gibi, ölüm kapımın eşliğinde hazır bekliyor, ben öldükten sonra istediğine anlatabilirsin" dedi.

Habatır ateşe bir iki kütük daha attı, büyük közlerin arasından havaya süzülen alevler zaman zaman ihtiyarın yüzünü aydınlatıyordu. Derin bir nefes aldı ve anlatmaya başladı hikayesini.

"Hacı İdris'in kızı Semay ile çocukluğumuz Wojnıbej'in (küçük göletin) etrafında geçti. Beraber büyüdük, ben ondan bir yaş büyüktüm. Evlerimiz Wojnıbej'in iki yakasında bir birine bakıyordu. Şimdi o evler yok artık. 1929 Yılındaki depremde yıkıldılar, o depremden sonra köy biraz daha yukarı şimdiki

yerine taşındı. Biraz aklımız ermeye başlayıp büyüyünce bir birimizi sevdiğimizi anladık. Önce kendi kabuğunu, sonra da toprağı yapıp aydınlığa kavuşan ceviz fidanı gibi zaman geçtikçe sevgimizde bizimle beraber büyüyordu. Ben delikanlı, o da genç bir kız olduğu yıllarda her doğan güne büyük bir umutla uyanıyorduk ikimizde. Bir annin bir çiçekten diğerine kanatlanırken hissettiği coşku gibi kanımız kaynıyordu o günlerde. Gündüzleri bir şekilde hep görüşüyorduk ama biz ne konuşmaya ne de görüşmeye doyu-yorduk. Bu yüzden herkeslerin uykuyla öldürdüğü zamanlarda biz geceleri de konuşmanın yolunu bulmuştuk. Wojnıbej'deki kurbağa seslerinden en kalın olanı ben, en ince sesli olanı da Semay omuştu. Evlerimizin pencereleri birbirine baktığından ikimizde o pencerelerin dibindeki makatlarda (sedir) yatı-yorduk. Ben içimden geçenleri Wojnıbej'deki kurbağanın sesiyle ona iletliyordum, o da kendi kurbağasının sesi ile bana. Her sabah ilk karşılaştığımızda "Bu gece ne duydun Wojnıbej'den ?" diye sorardım. O da "Habatır diyor ki...." diye anlatmaya başlardı içinden geçen sevgi dolu düşüncelerini. Sonra o bana "Sen ne duydun bakalım ?" derdi. Bende bütün gece onu düşünerek kurduğum hayallerin hepsini anlatırdım. Wojnıbej'deki kurbağalar geceleri dumak dinlenmek bilmeden sabaha kadar sadece bizi konuşuyorlardı. Ama o konuşmaları ikimizden başka kimsenin anlaması imkansızdı. Günlerimiz büyük bir mutluluk içinde böyle geçiyordu. Gelmişimiz, geçmişimiz, geleceğimiz, her şeyimiz sadece birbirimize olan sevgimizdi. Yıllar su gibi akıp ikimizde evlenecek çağa geldiğimizde bazı geceler herkesler uykudayken gizli gizli Wojnıbej'in kenarında buluşmaya başladık. Bunun için bir parola geliştirdik. Gece herkes uyuduktan sonra idareyi (eski bir yağ lambası) alıp perdeye yaklaşıyor iki elimizi köpek başı gibi birleştirip pencereye gölge vurduruyorduk. Başparmaklarımız köpeğin kulakları, serçe parmaklarımız ağzı gibi yansıyor perdeden. Başparmaklarımızı (köpeğin kulaklarını) üç kez açıp kapat-tığımızda "İyi Geceler", serçe parmaklarımızı (köpeğin ağzını) sürekli açıp kapattığımızı ise "Seni çok özledim, Wojnıbej'e gel" demektir. Wojnıbej'deki gece buluşmalarımızda bir birimize iyice sokulup bir duyan olasin diye hiç konuşmazdık, sadece kalp atışlarımızı ve kurbağaları dinlerdik. Semay'ın kurbağa seslerini dinlerken kısık kısık "Hı cı mır ser" (İşte bu benim), "Hı cı mırı won" (İşte bu da sensin) diyen sesi hala kulaklarımda çınlıyor."

Yüreğinin en derinlerinde yıllardır sakladığı hikayesini anlatırken Habatır'ın gözleri buğulanmaya başlamıştı. Çocuk hiç konuşmuyor can kulağıyla ihtiyarı dinliyordu. İhtiyar "Hava iyice serinledi, ateşe yaklaş evlat" dedi ve anlatmaya devam etti.

"Semay'la aşkımızı doludizgin yaşarken 1939 yılının Eylül ayında hükümetin adamları köye geldi. Köydeki gençlerden bir tanesini seçip eğitimci (öğretmen) yapacaklardı. Köyde o yıllarda okuma yazma bilen hemen hemen hiç yoktu. Olacak ya o kadar gencin içinden beni seçtiler, ailem de ben de buna çok memnun olmuştuk. Erzincan Köy Enstitüsünde 8 ay eğitimci kursu gördükten sonra hükümet tarafından köyümde eğitimci yapmak üzere görevlendirildim. 1940 yılının Haziran ayında okulumu bitirip köyüme dönerken uzun burunlu magürüs otobüsle 10 saat süren yolculuğum boyunca hep Semay'ı göreceğim anı hayal edip durdum. Artık iyi bir işim ve maaşım olmuştu. Hemen Semay'ı istetip kavuşacaktım ona. Otobüs Erbaa'ya yetiştiğinde hemen elimdeki tahta valizimle vurdum kendimi köyün yoluna. Bir an önce köye varıp Semay'ı görmek için o kadar acele ediyordum ki terden sırlıklam olmuştum. İki buçuk saat süren bir yürüyüşten sonra köye yetiştiğimde, Semay'ın babası Hacı İdris oğlu Şükrü ile bahçelerinin çitlerini tamir ediyorlardı. Elimi başıma doğru kaldırıp uzaktan selam verdim. Hacı İdris bana doğru bakıp oğluna bir şeyler söyledi ama uzakta olduğum için ne dediğini anlayamadım. Uzaktan geldiğimi gören anacığımın o anki sevincini tarif etmeye kelime dağarcığım yetmez. Ailem büyük bir coşku ile karşıladı beni. Amcalarım, dayılarım, bütün akrabalarımız akın etti evimize. Karşılama faslı akşamüzeri biter bitmez hemen su kuyunsa koştum. Semay'da herkesten erken geldi kuyu başına. Köy ortasında birbirimize sarılmamak için kendimizi zor tutuyorduk, uzun uzun baktık, gülüştük, konuştuk. Köyün diğer kızları da su çekmeye gelmeye başladığında "Bu gece Wojnibej'i iyi dinle sana çok önemli bir şey söyleyecek" dedim. "Ne olur beni çatlatma şimdi söyle" dediyse de o anda niyetimi ona söylemedim. O gün orada yaşadığım mutluluğu bin kere ölsem ve yine bin kere dirilsem unutmam mümkün değil."

Konuşurken sesinin titrediğini fark eden ihtiyar birkaç dakika hiç konuşmadı, başını iyice öne eğerek yutkundandı, bir iki kez öksürür gibi yapıp sesini temizlemeye çalıştı.

"O gece pencere kenarında ikimizde sabahladık. Büyük bir mutlulukla kurbağaların sesini sabaha kadar dinledik. Ertesi gün Semay'ı görür görmez "Ne duydun bu gece Wojnibej'den?" diye sordum. Biraz mahcup, biraz utangaç bir halde "Bilmem" dedi. Ben "Habâtir'in canına yetmiş etmiş artık, seninle evlenmek istiyormuş duymadın mı?" dedim. O da "Ben bu sesi her gece duyuyorum Habâtir" dedi. Ona çok yakında büyüklerimi gönderip isteceğimi söyledim. O günlerde köyde parmakla gösteriliyordum, herkes bana çok yoğun bir ilgi

gösteriyor, beni şımartıyorlardı. Birkaç gün sonra düşüncemi anneme anlattım. Anacığım "Ah yavrum Semay çok güzel, çok terbiyeli bir kız bana sorarsan dünyada ondan başkasını sana layık görmem ama onlar Pşil'i (köle sınıfı) bunu baban, amcaların asla kabul etmezler" dedi. Ama anacığım ne yaptı etti büyüklerimizi razı etti. Amcalarım Semay'ı istemeye Hacı İdris'e gittiler ama o Semay'ı bana vermedi."

O ana kadar hiç konuşmayan Gülahmet kızgınlığını belli eden bir ses tonuyla "Neden vermedi ki?" diye sordu. İhtiyar önündeki közü bir sopa ile karıştırıp ateşi alevlendirdi ve "Bir şapka yüzünden" dedi. Çocuk ihtiyarın ne demek istediğini anlayamadı, ihtiyara anlamsız anlamsız baktı. Habâtir çocuğun şaşkınlığını anladı.

"Evet bir şapka yüzünden çok garip değil mi? Okulu bitirip köye döndüğün gün Hacı İdris hani oğlu ile birlikte çit tamir ederken selam verip geçmiştim ya, o zaman başımda şapka yoktu. Benim için o gün oğluna "Bu köye şapkasız giren Şewcen'lerin oğlu değil mi? Bir de okumaya gitti, adam olacağı yerde Adıgeliği unutup gelmiş deyyus. Köyde hiç şapkasız dolaşılır mı?" demiş. Dünür giden amcalarıma da "Ben köye şapkasız giren, Adıgeliği unutmamış birine kızımı vermem" demiş. Hacı İdris'ler Pşil'i olduğu için zaten amcalarım da gönülsüz istemişlerdi Semay'ı. Onun bu davranışını bizinkiler çok büyük bir onur meselesi yaptılar. Büyüklerimiz bana da "Bir Pşil'inin ayağına kadar bizi gönderip şerefimizi beş paralık ettin, bundan sonra bu kızın peşini bırakmazsan seni evlatlıktan reddederiz" dediler. Bizim Adıgelerde "Büyük sözü yarı tanı söz züdü" bende büyüklerimin dediğini çaresiz kabul ettim. Semay ile o günden sonra hiç konuşmadım, ondan hep kaçtım, ona hiçbir açıklama dahi yapmadım. O da benim bu davranışlarımı gurur meselesi yaptı. Ben böyle davrandıkça bana olan nefreti içinde dağlar gibi büyüyordu. Bizim Semay'ı istediğimiz tarihten bir ay sonra yukarı köyün ileri gelenlerinden Veli Ağa Semay'ı oğlu Haydar'a istedi. Hacı İdris ile Veli Ağa iyi ahbaptılar. Veli Ağa şehre inip-çıkarken Hacı İdris'te dinlenme molası verir, bir birleri ile alış veriş yaparlardı. Semay için yukarı köylüler Hacı İdris'e hatırı sayılır başlık parası verdiler. Semay'da o günlerde bana kızgın olduğu için o kızgınlıkla bu izdivaç'a hiç ses çıkarmadı. Birkaç hafta sonra da gelin olup gitti. O güne kadar bizim köy dahil civardaki Adıge köylerinden hiçbir kız yabancılara gelin gitmemişti. Hacı İdris o sene Semay için aldığı başlık parası ile hacca gitti, hacılığı da bu şekilde oldu. Başımda şapka olmadan köye girdiğim için Adıgeliği unuttuğumu söyleyen o uğursuz, kızını Adıge olmayanlara hiç tereddüt etmeden verdi. Onun Adıgeliği bu kadardı işte."

İhtiyar ses çıkarmadan kendini dinleyen çocuğa yüzünü hiç dönmüyordu, çünkü gözlerinden süzülen yaşları çocuğun görmesini istemiyordu. Kolunu gözlerine doğru sürterek gözyaşlarını ceketinin koluna sildi. Gülahmet'in çocuk kalbinde ihtiyara karşı acıma duygusuyla karışık bir sevgi yumağı oluşmaya başladı. Artık ondan ne korkuyor, ne de çekiniyordu. O an onun için bir şeyler yapmak istedi, ihtiyarın koluna uzanarak ona dokundu. "Thamade acıktıysan benim barmakta ekmekle tereyağı var hemen getireyim" dedi. İhtiyar "Sağ ol, ben aç değilim" dedi. Çocuk hikayenin devamını merak ediyordu. "Sonra ne oldu, Semay'ı hiç görmedin mi?" diye sordu. İhtiyar tütün tabakasını çıkarıp bir sigara daha yaktı ve devam etti anlatmaya.

"Zavallı Semay gittikten bir sene sonra akli dengesini kaybetti. Veli Ağalar bu gelin delirdi diye Semay'ı Hacı İdris'in evine geri getirip bıraktılar. Zavallı yüreğindeki kahır yetmezmiş gibi gelin gittiği milletin adetlerine de hiç alışamadı. Onların yaşam tarzları çok farklıydı; biz camiye gideriz, onlar cem evine, biz mızıka çalarız, onlar saz, yemekleri, giyinişleri ne bileyim adetleri bizden çok farklıydı. Bir Adıge köyünde yetişmiş bir kızın bunlara alışması imkansızdı. Semay köye geri geldiğinde gerçekten delirmişti. Sürekli geziyor, boş boş konuşuyor, kimseyi de tanııyordu. Durmadan tarlalardan beyaz taşları toplayıp getirip her birini teker teker Wojnıbej'e fırlatıyordu. Beni dahi tanııyordu. Sadece göz göze geldiğimizde gözlerimin içine derin derin bakıyor, "Wojnıbej'ir ziğegüş" (Wojnıbeji/Küçük Göleti kurutacağım) diyordu. Sonraları Semay geceleri de evden çıkıp ormanlarda başıboş gezmeye başladı. Hacı İdris onu dışarı çıkmasını diye geceleri odasına kilitlemeye başladı. Bir kış gecesi nasıl olmuşsa evden çıkıp gitti. Hava çok soğuk, her tarafta bir metreye yakın kar vardı. Günlerce aradılar ama bulamadılar. Ben de çok aradım. Etraftaki bütün ormanları ve dereleri gezdim ama bulamadım. Evden ayrıldığı günün 27'nci günü Sivas tarafında bulunduğu haberi geldi Köye. Zavallının soğuktan elleri ayakları donmuş. Hastanede ayaklarını ve ellerini kesmişler ama yaşatamamışlar. Hacı İdris Sivas'a gitti. Semay'ın cesedini çok masraf olur diye geri getirmede, orda bir yere gömdürttü."

İhtiyar artık gözyaşlarını küçük çocuktan saklayamıyordu. Çektiği acıyı her hareketi ile öyle ifade ediyordu ki sanki önünde yanan ateş yüreğinde yanmıyordu. Anlatmayı kesti, boş gözlerle etrafa bakınmaya başladı. Çocuğun artık içi her geçen dakika daha da ısınıyordu Habatır'a. İhtiyar kendisine acıyan gözlerle bakan çocuğun başını bir iki kez yukarı aşağı okşadıktan sonra anlatmaya devam etti. "Hacı İdris uğursuzu hiç değilse Semay'ın cesedini köye

getirseydi. Bende mezarına gider her gün ondan af dilerdim. Şimdi yapabildiğim tek şey her gece Wojnıbej'e gidip kurbağaların sesini dinlemek. Orada her gece Semay'a beni affetmesi için yalvarıyorum. Bazen sesini duyar gibi oluyorum. "Senin olduğun yerde sensiz yaşamaktansa, senin olmadığı yerde senin hayalinle yaşamak benim için daha onurludur" diyor bana. Çok pişmanım evlat, artık çok geç, benim gibi bir insan ağrımazsa hiç bilir miydi yüreğinin yerini. Hayatımın en büyük hatasını başkalarını memnun etmek için yaptım. Ben Semay'ın sevgisine ihanet ettim."

Habatır'ın içinde fırtınalar kopuyordu o an. Kendisini dinleyen çocuğun sevgi dolu kalbinden başka sığınacağı hiçbir yer yoktu. İçinde yıllanan zehri akıtıyordu o gece. Anlatmaya deva etti.

"Çok eski bir Adıge efsanesi vardır. Savaşa giden bir delikanlı arkadaşı ile birlikte sevgilisinin köyüne uğrayıp genç kıza vedalaşır. Tam avludan ayrılırken genç kız sevdiği adamın arkadaşına "Ne olur sana yalvarıyorum sevgilime göz kulak ol, onu bana nefessiz geri getirme" diye yalvarır. Çünkü genç kız çok iyi biliyordu ki Adıgeler asla yaralıları ve ölülerini savaş meydanında bırakmaz, ne pahasına olursa olsun mutlaka ölü veya yaralı geri getirirlerdi. Delikanlı arkadaşının sevgilisine "Merak etme, ben yaşadığım sürece onu sana nefessiz geri getirmeyeceğime söz veriyorum" diyerek genç kızın yanan yüreğine bir avuç serin dağ suyu serpti. İki delikanlı birbirlerini kollayarak düşman askerlerinin arasına şimşek gibi dalıp azgın bir sel suyunun önüne gelen her şeyi silip süpürdüğü gibi düşman birliklerini bir baştan bir başa yararak savaşıyorlardı. Savaşın en kızıştığı anda delikanlılardan biri arkadaşını gözden kaybetti. Delikanlı olanca gücü ile hem kılıç sallıyor hem de gözden kaybolan arkadaşını arıyordu ki onun kanlar içinde yere serilmiş cesedini düşman savunma hattının gerisinde gördü. Üstün bir gayretle tekrar düşman birliklerinin arasına daldı, düşman askerlerini tırpanla ot biçer gibi biçerek arkadaşının cesedini savaş meydanının dışına çıkarmayı başardı. Savaş Adıge savaşçıların zaferiyle sonuçlanmıştı ama her taraf yaralı ve cesetlerle doluydu. Genç savaşçı arkadaşının sevgilisine söz vermişti "Onu sana nefessiz asla geri getirmeyeceğim" diye. Yerde kanlar içinde yatan arkadaşının gözü yaşlı bir bekleyeni vardı ama kendisinin yoktu. Ne yapacağını uzun uzun düşündü ve bir çare buldu. Gidip dere kenarından bir kamış kesip kamışın iki ucunu sivirtti, arkadaşının ve kendisinin göğsüne denk gelen yerdeki elbiseleri kaması ile kesip attı. Önce kendisi atına normal bir şekilde bindi, diğer savaşçıların yardımı ile arkadaşının cesedini de yüzü kendisine dönük bir şekilde atına bindirdi. Elbiseleri keserek

açtığı göğüslerini kalpleri aynı hizaya gelecek şekilde ayarladı. İki ucunu sivrilttiği kamışı arkadaşının kalbi ile kendi kalbine denk gelecek şekilde aralarına yerleştirip aniden bütün gücü ile arkadaşını kendisine doğru çekti ve kamış iki kalp arasında köprü oluşturdu. Delikanlı kendi kalbinden arkadaşının kalbine nefes verdi. Efsane buya ölü arkadaşı yavaş yavaş gözlerini aralayıp nefes almaya başladı ve bu şekilde atını sürdürdü genç kızın köyüne doğru. Savaşa gönderdiği sevgilisini büyük bir endişe içinde bekleyen kız avlularına giren atlıyı görünce çok şaşırıldı. İki savaştığı bir atın üzerinde yüzleri birbirlerine dönük şekilde birbirlerine sarılmışlardı. Delikanlı genç kıza "Sana verdiğim sözü unutmamam, bak sevgilin nefes alıyor" dedi ve attan düştükleri anda oracıkta iki savaştığı can verdi. Biz işte aşka bu kadar saygılı asil bir milletin çocuklarıyız. O delikanlı arkadaşının aşkına duyduğu saygı nedeniyle gözünü kırpmadan canını vermeyi göze aldı, ama ben öyle alçak bir adamım ki kendi sevgime dahi sahip çıkamadım. Peşinden gidecek cesaretin varsa bütün hayaller gerçek olur derler ama ben bu cesareti gösteremedim."

"Semay öldükten sonra başta kendim olmak üzere her şeye, herkese küstüm. Eğitmenliği de bıraktım. Ailem çok ısrar etmesine rağmen hiç evlenmedim. Kendimi vicdanımın karanlıklarına ve çıkmazlarına mahkûm ettim. Geceleri yatağıma yatıp gözlerimi kapadığım anda ardında toz duman, alıp başını pişmanlıklara dörtlüye koşan bir yıllık atı oluyor yüreğim. Arkamda kalan uzun, çok uzun yıllar önce yaptığım hatalarla hesaplaşıyorum. Düşündükçe ve kendimle yalnız kaldıkça kirlettiğim sevgimizi gözyaşlarımla yıkamak istiyorum. Taze bir asma yaprağının üzerine düşen yağmur damlaları gibi akıp gidiyor gözyaşlarım hiç iz bırakmadan. Benim içinde acıyla, ihanetle inşa edilmiş bir dünyam var. Yalnız olduğum zaman o dünya bana açıktır. Orada Semay'ın hayali benimledir. Orada konuşulmaz, susulur, çünkü derin acılar dilsizdir. Geride o kadar çok söndürülmemiş yangınlar bıraktım ki, o yangınlar şimdi beni hep hayatın tenhalarna atıyor. Herkeslerden kaçışım ve suskunluğum bundandır." dedi.

Habatır'ın içi biraz rahatlamıştı sanki hayatında ilk defa biri ile paylaşmıştı 70 yıllık hüznünü. Gülahmet ise dinlediği hikaye karşısında büyülenmiş, sessizce

oturuyordu ateşin başında. İçinden köyde Habatır hakkında söylenenleri düşünüyordu hep. Aklına takılan son şeyi soramadan da edemedi "Thamade bu gece neden ateşin etrafında dans ediyordun?" dedi. Habatır'ın yüzünde hafif bir tebessüm belirdi. İhtiyar,

"Bu gece yine Semay'ı düşünürken, onunla hiç dans etmediğimizi fark ettim. Bu dans etmeyi bilmediğimizden değildi, aslında ikimizde çok iyi dans ederdik. Ben Hajgetuğ(2), Semay Yıslamey dansını çok muazzam oynardı. Ama o zamanlarda köyde Werg (asil sınıfı) ve Pşil'li (köle sınıfı) ayrımı çok yapılırdı. Werg'ler düğünlerine Pşil'ileri sokmazlardı. Pşil'ilerin düğünlerine de Werg'ler katılmazlardı. Bu yüzden Semay'la hiçbir düğünde karşılaşmadık. O zamanlar bizim gibi nice Adıge gençleri bu Werg-Pşil'li meselesinin çok zararını gördü. Yeni nesil daha bilinçli, şimdi her şey çok daha güzel ne Werg kaldı ne de Pşil'i. Sağlığında Semay ile dans edemedim, bende bu gece onun hayali ile dans ederek bu mutluluğu ölmeden önce bir kez olsun yaşamak istedim." dedi.

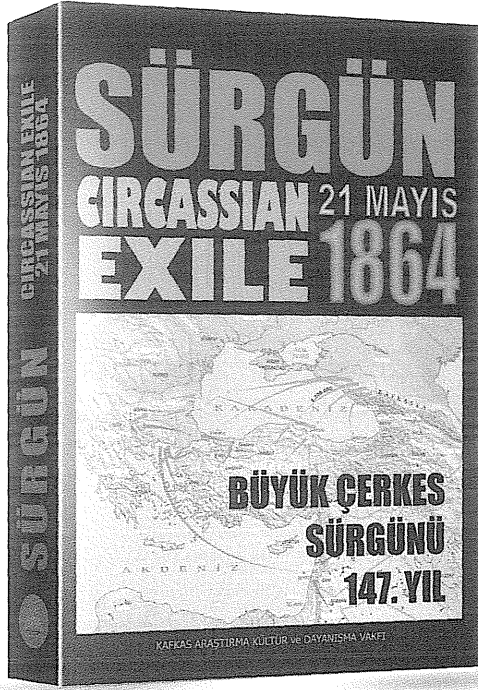
Habatır sönmeye başlamış közlerin üzerine bir odun parçası ile toprak iterek ateşi emniyete aldı ve çocuğun gözlerinin içine bakarak ona ilk ve son nasihatini verdi.

"Evladım senin yaşındaki bir çocuk için hayat; uçsuz bucaksız bir serüven ve eğlence harmanıdır. Benim yaşıma gelmiş biri için göz açık kapayana kadar geçip gitmiş bir an-ı seyyaledir. Sen sen ol asla bilerek hayatta pişman olacağın hiçbir şeyi yapma. Her insan kendi yaptıklarının amansız tutsağıdır. Pişmanlığın içini kemirmeye başlayınca dünyada sığınacak hiçbir yer bulamazsın. Sonra benim gibi hangi gecenin kovuğuna sığınırım diye aranır durursun. Bir gün harlı bir ateş yanmaya başlayınca kalbinde bırak yanabildiği kadar yansın. Çünkü aşk yanmaktır. O ateşi söndürmeye hiçbir denizin suyu yetmez. Gece güne vardı artık bu saatten sonra domuz gelmez. Kalk gidelim." dedi.

Habatır her geçen gün ömrünün sonuna yaklaştığını biliyordu. Yüreği bir mülteci gibi kendisine sığınan yalnızlığa kapısını sonuna kadar açmış 70 yıllık bir hüznü eviydi. O bundan sonra sadece toprağa yürümenin ve toprakta bir tohum olup Semay ile yeni baharlara uyanma özlemini yaşıyordu artık.

(1) Abaneköş: Yere ückerli olarak yan yana oyulmuş küçük çukurlara belirli sayılarda taşların yerleştirilmesi ve bu taşların sistematik bir şekilde dağıtılarak rakip oyuncuların taşlarını kazanmak için oynan bir oyundur.

(2) Hajgetuğ: Bir çeşit dans türüdür. (Bu dansta bir delikanlının sağında ve solunda birer kız bulunur. Karşılarında bulunan tek delikanlıya doğru dans ederek gidip gelirler. Karşıdaki tek delikanlı kızların kendi tarafına geçmelerini işaret ve hareketleriyle ister. Bir hayli nazdan sonra kızlar karşılarındaki tek delikanlının tarafına geçer. Kızları karşılarındaki delikanlıya kaptıran delikanlı da diğer delikanlı gibi kızları tekrar kendi tarafına geçirmek için aynı hareketleri yapar.)

Sürgün

Çerkeslerin anavatanı Kuzey Kafkasya'dan Osmanlı topraklarına sürülmelerinin incelendiği "Sürgün: 21 Mayıs 1864" kitabı Kafkas Bilimsel Araştırmalar Merkezi ve Yayıncılık İşletmeleri tarafından Türkçe ve İngilizce olarak yayınlandı. "Sürgün: 21 Mayıs 1864" adlı kitapta, yerli ve yabancı 12 bilim adamı ve tarihçinin büyük sürgüne ilişkin araştırması yer alıyor.

KAFDAV Yayıncılık İşletmeleri Başkanı araştırmacı ve yazar Muhittin Ünal tarafından hazırlanan kitapta şu makaleler yer alıyor: Prof. Dr. Kemal Karpat, "Çerkes Sürgün ve Soykırımını Görmezden Gelen Tarihçilere ve Diaspora Çerkeslerine", Prof. Dr. Abdullah Saydam, "Kafkas Muhacirleri", Dr. Nazan Çiçek, "Talihsiz Çerkeslere İngiliz Peksimeti : İngiliz Arşiv Belgelerinde Büyük Çerkes Göçü (1864-1965)", Doç. Cahit Aslan, "1864 Trajedisi", Antero Leitzinger, "Çerkes Soykırımı", Stephen D. Shenfield,

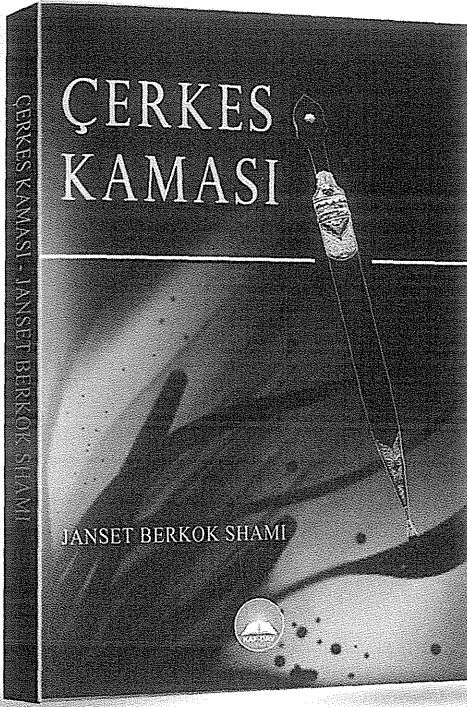
"Çerkesler-Unutulmuş Bir Soykırım mı?", Irma Kreiten, "Egzotik, Jeopolitik ve Cehalet : Post-Kolonyal Bir Çerkes Tarihi Arayışı", Paul B. Henze, "Tarihte Çerkesler", Doç. Walter Richmond, "Çerkesler'in Yenilgisi ve Sürgünü", Irma Kreiten, "Kuzey Batı Kafkasya'nın Dize Getirilmesi", Doç. Dr. Ayşe Pul, "Trabzon ve Samsun Limanları Üzerinden Kafkasya Muhacirlerinin İskanı (1860-1864)", Sufian Zhemukhov, "Çerkes Dünyası: yeni Meydan Okumalara Yanıt"

- "İNSANLIK TARİHİNİN BÜYÜK KATLIAMI" -

Ünlü tarihçi Prof. Dr. Kemal Karpat, kitapta yer alan makalesinde, Çerkes ve diğer Kafkas haklarının 1862-64 yıllarında öldürülmeleri ve anayurtlarından sökülüp atılmalarının insanlık tarihinin en büyük katliamlarından biri olduğunu söylüyor. Prof. Dr. Karpat, "Zulme uğrayan milletlerin konu edilen tarihçiler ve yazarlar Kafkas halklarının azabını nedense duymamış gibi hareket ederek, dünyaya bildirmemişlerdir. Bu konuda yazılan birkaç kitap roman hikaye ve hatırat genellikle Kafkas Kökenli kimseler tarafından yayınlanmış fakat fazla yankı uyandırmamıştır" diyor.

Kafkas halklarının, Çerkesler başta olmak üzere bugün dünyanın her tarafına yayıldığını ve Çerkeslerin buldukları ülkelerde başarı sağladıklarını ifade eden Prof. Dr. Karpat, makalesinde şu görüşlere yer veriyor: "Benim görüşüme göre, Kafkas haklarının her şeyden evvel davalarının ne olduğunu açık şekilde tayin ve tarif etmeleri gerekmektedir. Benim kanıma göre ana hedef Kafkaslarda halen Rus idaresinde bulunan çeşitli gruplar arasında birlik yaratmaktır. Bu birlik her dil ve etnik bölgenin kültürünü, kimliğini koruyarak güçlendirmeyi amaç edinmelidir. Temel din ve kültür konuşlarında birlik fakat dil, etnik konularda farklara hürmet gerek. Farklılık içinde birlik düşüncesi önde gelmelidir. Diaspora ile ana ülke arasında görüş birliği esastır. Fakat diaspora hiçbir zaman kendi görüşünü anavatanda yaşayan soydaşlarına kabul ettirmeye kalkışmamalıdır. Bence öncelik bekleyen konu anavatanda yaşayan halkı ekonomik ve kültürel kalkınmasını gerçekleştirmektir. Kafkas halkları bugün sınırları belli olan otonomiye sahip bölgelerde yaşadıkları bilinmektedir. Otonomiye güçlendirmek ve diğer otonom bölgelerle işbirliğini genişletmek ana amaçlardan olmalıdır. Bu konularda da diasporada yaşayan Kafkaslarla yerli halk arasında görüş birliğine ihtiyaç vardır. Bu arada diasporada yaşayan Kafkaslılar arasında işbirliğin güçlenmesi gerekmektedir. Bir yerde bir ana merkez kurulmalıdır. Bu konularda söylenecek daha çok söz vardır.

KAFDAV Yayınları / Ankara 2011

Çerkes Kaması

■ HAKAN EKEN

Janset Berkok Shami

Çeviri: Janset Genel / Janset Berkok Shami

Janset Berkok Shami, General İsmail Berkok'un kızı. Kökleri Kafkasya'dan gelen, Türkiye'de filizlenen, İngiltere ve Ürdün'de devam eden renkli yaşamında, yeteneklerinin ve isteklerinin peşine düşmekten yılmamış, hikaye ve roman alanında kendini uluslararası edebiyat arenasında göstermeyi başarmış; şiir, resim ve kukla sanatlarında da başarılı eserler üretebilmiş bir kadın Çerkes sanatçısı.

Akademik kariyerini, radyo ve TV programcılığını, tabii ki emektar anneliğini de hesaba kattığımızda, insanın, şahsına saygı duymanın ötesinde ne yapacağını düşünmesi gerekiyor. Herhalde yapılabilecek en güzel şey, eserlerinden birisini alıp dikkatle okumaya başlamak.

İngilizce eğitim alması ve genç yaşta itibaren yurtdışında yaşamaya başlaması üzerine, yazım dili olarak İngilizce'ye dönmek zorunda kalan J.B.Shami'nin öykülerinden bazıları, Türkçeye çevirilerek Varlık ve Aksoy yayınları tarafından bastırılmıştı.

KAFDAV tarafından yayınlanan "Çerkes Kaması" Türkçe yayınlanan en son kitabı. Çerkes Kaması adlı kısa romanı ile, Tarih Yetimi, Evlilik Sözleşmesi, Sepetteki Adam ve Milyonlarca Kelebek adlı dört öyküsünü içeriyor.

Çerkes Kaması, Çerkes bir ressamla kalbinde bir Çerkes kamasıyla ölü bulunmuş bir gazeteci arasındaki esrarengiz ilişki üzerine kurulu. Uzun bir tren yolculuğu sırasında, bazı gazete kupürleri, bir hatıra defteri ve birkaç ihtiyarın anıları eşliğinde yavaş yavaş aydınlığa çıkıyor yaşananlar. Yolculuk boyunca Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, resmi ideolojinin tanımladığından farklı olan bir kimliği bir toplumun, idealleri ve yetenekleri olan bir birey özelinde yaşadıklarını, gerilimli bir biyografi örgüsü içinde anlatıyor.

Tarih Yetimi, Milyonlarca Kelebek ve Evlilik Sözleşmesi adlı öyküler, Çerkes bireylerin gündelik yaşamlarında özellikle de evlilik ve aile kurumunda ortaya çıkan kimlik, kültür ve aidiyetlerine ilişkin sorunları, çatışmaları içeriyor.

Sepetteki Adam ise, sürgünle birlikte yokolmaya başlayan tarihin, kültürün ve geleneklerin dramatik öyküsünü önümüze getiriyor. Efsanelerle örülü bir masal tadındaki anlatı, zamanla sessizliğe bürünerek kaybolan dillerin çaresizliği ile biterken, okuyucuyu belki birşeyleri tersine çevirebilmek için ayağa kalkmaya ikna edecektir.

KAFDAV Yayınları / Ankara 2011

KAYSERİ
02.07.2011

Anadilde Tiyatro Gösterisi

Uzunyayla Kültür ve Dayanışma Derneği'nde üç yıl boyunca drama yöntemiyle, anadilde okuma yazma öğrenen çocuklarında rol aldığı "Adıge Haşes" isimli oyun, izleyicisi ile buluştu.

İlgiyle izlenen oyun, anadilini sonradan öğrenen çocukların yetişkinlerle aynı sahnede, Adıgece bir oyunda buluşması anlamında önemliydi. Oyun öncesinde, Pse Drama Grubu'nun sunduğu wored, şiir, şiirsel dialog (W'se Zepsal'e) ve tekerlemeler ise izleyenlerin alkışlarıyla kesildi.

SAMSUN
02.07.2011

Samsun Derneği Kafkas Gecesi Düzenledi

Samsun Kafkas Derneği Geleneksel Kafkas Gecesi'ni her zamanki gibi Temmuz ayında gerçekleştirdi. 2 Temmuz Cumartesi gecesi gerçekleştirilen etkinliğe kalabalık bir hemşeri topluluğu katıldı.

Sunuculuğunu Setenay Cengiz Baloğlu'nun yaptığı gecede Ankara'daki Çerkes Derneği dans ekibi Elbruz ve Samsun Kafkas Derneği Nart minikler dans ekibi, Suriye'li küçük sanatçı Tambi Cimok ve bu yıl açılan mahalli dans kursuna katılan kursiyerlerde ilk kez bir topluluk karşısında sahne aldılar.

ANKARA
20.09.2008

Geleneksel Doğu Akdeniz Bölge Dernekleri Toplantısı Göksun'da yapıldı

"Geleneksel Doğu Akdeniz Bölge Demekleri Toplantısı" Göksun Çerkes Kültür Derneği'nin ev sahipliğinde yapıldı. Bölge dernekleri başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve gençlerin katılımıyla sıcak bir ortamda gerçekleşen toplantıda ilk olarak bölge demeklerinin yaz etkinlikleri görüşüldü.

Toplantıda şu maddelere yer verildi:

- 22 Temmuz'da Göksun Çerkes Kültür Derneği'nin ev sahipliğinde gerçekleşecek olan "Doğu Akdeniz Dernekleri Kültür Festivali" konusunda bilgiler verildi.

- Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye yaz kampı için gelecek öğrenciler için hazırlanan program görüşüldü.

- Üniversitelerini tanıtmak üzere Kabardey Balkar ve Adıgey Cumhuriyeti'nden gelen akademisyen heyetin çalışmaları ve tanıtımları toplantı katılımcılarına anlatıldı.

- Kasım ayında yapılacak KAFFED Olağan Genel Kurulu'na hazırlık konusu görüşüldü.

Toplantının dilek ve temenniler bölümünde tüm katılımcılar şimdiye kadar yapılanlar, yapılamayanlar ve önümüzdeki dönem neler yapılması gerektiği konusunda fikirlerini beyan ettiler.

Bir sonraki toplantının eylül ayında Kahramanmaraş Derneği'nin ev sahipliğinde yapılmasına karar verildi.

Servet Nejat Altay

NALÇIK
10.07.2011

Perit Derneği, Yaz Kampı Gençlerini Misafir Etti

Türkiye ve Ürdün'den yaz kampı için Kabardey'e gelmiş olan gençler, 10 Temmuz Pazar günü Perit Derneği'ni ziyaret ettiler. Türkiye'den 24, Ürdün'den ise 22 çocuk ve gencin katıldığı yaz kampının KBC Gençlik ve STK'lardan sorumlu bakanlık yetkilisi Nane Lera eşlik etti.

Sunuculuğunu Nalçık'teki öğrencilerimizden Thambılmış İlker'in üstlendiği Perit Derneği'nde kamp katılımcıları için bir program düzenlendi. Programda Demek başkanı Şenibe Beycan, Türkiye grubunun sorumlusu Şovcen Cevdet ve Ürdün grubunun sorumlusu Janberk Zahir gençlere yönelik kısa birer konuşma yaptılar. Daha sonra şarkılarıyla; Neğoy Anzor, Hağur Neyana ve Berbeç Alihan -İslam kardeşler ile Pşine Müzik Grubu programa renk kattılar.

DÜZCE
11.07.2011

2011 Düzce Kafkas Kültür Festivali'nin Açılışı Yapıldı

Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nin organize ettiği festival Düzce çevresindeki Kafkas demeklerinin ve demek misafirlerinin yoğun katılımı ile Düzce Anıt Park'da açıldı. KAFFED adına festivalin açılış konuşmasını Handan Demiröz yaptı.

Demiröz konuşmasında; "Bizler, büyük devletlerin Kafkasya'ya hakim olma mücadelesinin ve savaşların, Çarlık Rusyası tarafından uygulanan sürgünün dünyanın dört bir yanına dağıttığı halkların çocuklarıyız. Bizler, 147 yıldır, önce Osmanlı imparatorluğu'nun daha sonra da onun devamı olan Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları olarak bu topraklarda yaşıyoruz. Bizler hem iyi günde, hem kötü günde bu coğrafyanın kaderine ortak olduk; bu ülkenin her kanışında terimiz, kanımız ve gözyaşımız var" dedi.

Demiröz konuşmasının devamında; anadilin önemine vurgu yaparak Türkiye'nin değiştiğini ve bu değişimde katkıda bulunmak istediklerini demokratik, çağdaş, insan hak ve özgürlüklerine saygılı anayasanın Çerkeslerinde talep ettiğini belirterek, Çerkes kimliğinin ifade edilmesindeki tüm engellerin kaldırılmasına inancın tam olduğunu söyledi. Kafkasya'nın yerli halkları olarak çifte vatandaşlık hakkının tanınmasını ve Abhazya'ya ulaşım konusundaki engellerin kaldırılmasına değinen Demiröz, Abhazya ve G.Osetya'nın Türkiye tarafından tanınmasını talep ettiklerini söyledikten sonra Düzce Çerkes Festivali'nin her yıl geleneksel olarak devam etmesi temennisinde bulunarak konuşmasını bitirdi.

ANKARA
5.07.2011

KAFİAD Yönetim Kurulunda Görev Değişikliği Yapıldı

KAFİAD (Kafkas İş Adamları Demeği) Başkanı Erol Özel, işlerinin yoğunluğu ve özellikle yurtdışı seyahatlerinin artması nedeni ile yönetim kurulu üyeliğinden ayrılmıştır.

KAFİAD Yönetim Kurulu görev dağılımı yandaki şekilde yeniden oluşturulmuştur.

Genel Başkan: Yusuf Kamil Taymaz,
Genel Bşk.Yrd. Hakan Beşerler,
Genel Sekreter: Kerem Özdemir,
Genel Sayman: Fatih Turhan,
Üye: Seçkin Atan

GÖNEN
16.07.2011

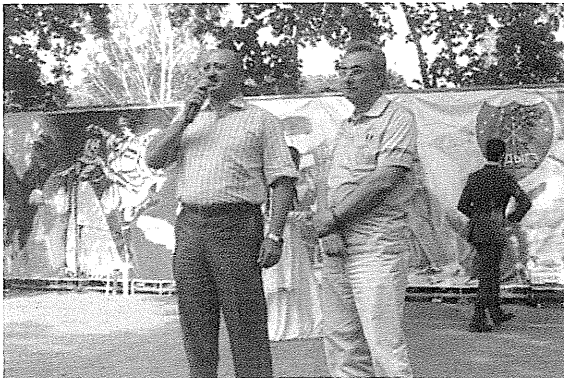
Güney Marmara Çerkes Şöleni Gönen'de Gerçekleştirildi

Gönen Kafkas Kültür Demeği'nin ev sahipliğinde Gönen Dereköy'de Güney Marmara Kafkas Derneklerinin katkılarıyla organize edilen "Güney Marmara Çerkes Şöleni" binlerce kişinin katılımıyla gerçekleştirildi.

Çerkes şölenine Kafkas Demekleri Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi Şamil Jane, Güney Marmara demek başkanları ve yöneticileri, çok sayıda bürokrat, siyasetçi ve sivil toplum örgütü temsilcileri katılırken, Adıgey'den film yapımcısı ve yönetmen Nağaptle Askerbiy, şölenin onur konuğuydu. Askerbiy'in 'Çerkesya, Adıge Khabze, Gurbetteki Çerkesya'

filmleri tanıtıldı. Şölende Şamil Jane bir konuşma yaptı. Jane konuşmasında; Çerkeslerin anadil eğitimi, kendi soyadlarını kullanma gibi demokratik taleplerini dile getirdi.

Çerkes şöleni birlik ve beraberliğin, dayanışma duygusunun en üst seviyede yaşandığı ve Balıkesir Şhabraz, Bandırma Thojiy, Buesa Blane dans ekipleri ile müzisyenleri, Suriyeli Tambiy Djemuk, Adıgeyli sanatçı Aydemir Elderov'un unutulmaz konseri ile büyük bir coşkuyla kutlandı. Şölen, programa renk katan dernek ekiplerine takdim edilen plaket töreniyle sona erdi.

K.MARAS
22.07.2011

Nalçık'ten Gelen Öğrenciler Kahramanmaraş'taydı

Kabardey Balkar Cumhuriyeti Bakanlık Şube Müdürü Lera Nanova rehberliğinde Nalçık'ten yaz kampı için Türkiye'ye gelen öğrenciler, Kahramanmaraş Kafkas Kültür Derneği'nin misafiri oldular.

Misafir öğrenciler, onları evlerinde ağırlayan gençler ve aileleri, kısa süreli de olsa sevinç ve coşkuyla birlikliğin tadını çıkarttı.

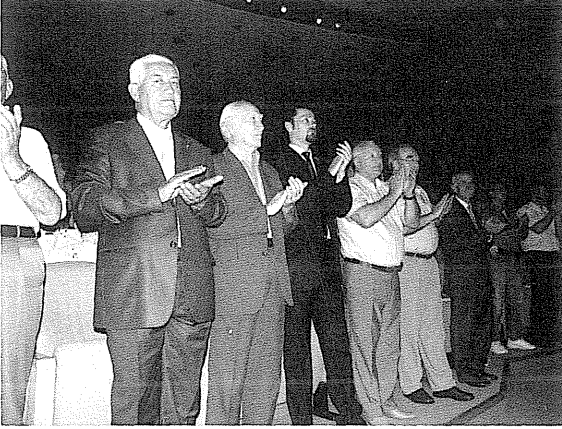
Misafir öğrencilerin ana dillerini akıcı ve doğru kullanmaları, sıcak samimi tavırları herkesin ilgisini çekti. Misafirleri ağırlayan gençlerden birkaçı :“Biz anadilimizin önemini yeni kavradık. İnanın kardeş-

lerimizle anadilimizle yeteri kadar akıcı konuşmadığımız için kahrolduk. Bundan sonra ilk işimiz anadilimizi gereği gibi öğrenmek olacaktır. Bu konuda ailelerimizin ve derneğimizin de daha duyarlı olacağına inanıyoruz. Önümüzdeki yıllarda ailelerimizin desteğiyle Kafkasya'ya giderek ana dilimizi layıkıyla öğrenmek bizler için zorunluluk oldu” dediler. Ailelerle birlikte şehrin coğrafi ve tarihi değere sahip yerlerini gezen, demek salonunda tenis oynayan, düğün yapan öğrenciler, tekrar buluşmak temennisi ve buruk bir heyecanla Kahramanmaraş'tan ayrıldılar.

ANKARA
4.07.2011

Adıgey Cumhuriyeti Müzik ve Halk Dansları Topluluğu İslamey Ankara'daydı

Adıgey Cumhuriyeti Müzik ve Halk Dansları Topluluğu İslamey, 24 Temmuz 2011 Pazar akşamı Çerkes Derneği'nin davetlisi olarak Ankara'da bir konser verdi.

Adıge müziğinin ve folklorunun birbirinden güzel örneklerini sergileyen topluluk Ankaralı Çerkes ve sanatseverlerin beğenisini kazandı.

Toplulukla birlikte davetli olarak Türkiye'de bulunan Adıgey Cumhuriyeti Kültür Bakanı Sayın Çemişo Gazi yaklaşık 600 kişinin izlediği konser öncesinde bir konuşma yaptı. Gazi konuşmasında; İslamey'in Türkiye'de gördüğü ilgiden oldukça memnun kaldıklarını söyledi. Anavatanda ve diasporada yaşayan Çerkeslerin güçlü bağlarla birbirine bağlanması gerektiğinin altını çizen Gazi, Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkilerin tarihte hiç olmadığı kadar iyi olduğu bir dönemden geçtiğini söyledi. Gazi, Çerkeslerin bu tarihi dönemden mutlaka faydalanmaları gerektiğini sözlerine ekledi.

İslamey konser gelirinin bir kısmı, Adıgey Cumhuriyeti'nde geçtiğimiz aylarda yaşanan sel felaketinden zarar gören afetzedelerin yaralarının sarılmasına katkıda bulunmak üzere başlatılan kampanyaya aktarıldı.

GÖKSUN
22.07.2011

Doğu Akdeniz Çerkes Kültür Festivali Göksun'da Yapıldı

Göksun Çerkes Kültür Derneği'nin ev sahipliğinde Yantepe köyünde 22 Temmuz 2011 tarihinde gerçekleştirilen festivale 7 bin civarında Adıge katıldı. Dostluk ve mutluluğun bir arada yaşandığı program, Rahmi Tuna'nın konferansı ve Adıgey'den Nağaptle Askerbiy'in belgesel sunumu ile başladı. 23 Temmuz Cumartesi günü ise milletvekilleri, bölge dernek başkanları ve çok sayıda bürokratin katılımıyla festival alanı konuklara açıldı.

Sunuculuğunu İshak Akbay'ın yaptığı etkinlikte Gökşun Çerkes Kültür Derneği Başkanı Bedri Tokuç, KAFFED Yön. Kur. Üyesi Şamil Jane etkinliğin anlamına dair konuşma yaptılar. Konuşmaların ardından Kabardey Balkar Cumhuriyeti ses sanatçıları Zarema Tagir, Askar Kudey, Adana Derneği Kafkas Halk Dansları Grubu (Sozreşh), İskenderun Derneği Müzik Grubu (Emef), Yaz kampı programı kapsamında Nalçik'ten gelen minik misafirler etkinliğe renk kattılar. Gecenin ilerleyen saatlerine kadar devam eden program mahalli düğünlerle bir sonraki yılda buluşma dilekleriyle sona erdi.

İZMİR
22.07.11

2011 Yılı İlkurşun Kuzey Kafkas Festivali Düzenlendi

İlkurşun Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nin organize ettiği İlkurşun Kuzey Kafkas Festivali 22 Temmuz'da başladı.

Etkinliğe yoğun programına rağmen derneğin davetini seve seve kabul eden Gülcan Altan verdiği konserle destekte bulundu. Adıgey Cumhuriyeti'nden

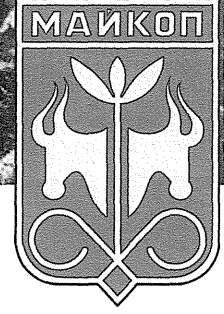
NEF Dans Grubu'nun gösterileri büyük beğeni topladı.

İlkurşun gençlerinin söyledikleri "Si Nane" şarkısı ve Çerkeslerin kardeşliğini anlatan tiyatro oyunları davetliler tarafından ayakta alkışlandı. Festival 29 Temmuz'a kadar devam etti.

NART ÇOCUK

MAYKOP'U GEZİYORUZ

■ NEĞÖY ZARA / ADIGEY
Adıgeceden çev: HAYRİ KAZBEK

Küçük arkadaşlarım! Sizlere samimi, sıcak selamlarımı sunuyorum. Akıllı uslu, sağlıklı ve mutlu olmanızı, uzun süren çocukluk yıllarınızda anne-babalarınızın güvencesinin sizinle olmasını, barış güneşinin sizin için parlamasını, hepinizin aydın ve iyi birer insan olmanızı diliyorum.

Bugün sizleri Adıgey'e, turistik bir geziye götürmek istiyorum. Ben size anlatacağım, siz de gözünüzde canlandıracaksınız. Kimbilir, bakarsınız bir misafirperver bizi buyur edebilir ve hatta nefis Adıge yemekleri sunabilir. Hazır mısınız?

Haydi öyleyse.

Adıge ülkesi Kafkasya'nın merkezinde yer alır. Yüksek dağlarımız başlarında kardan, beyaz kalpaklar taşırlar, dipleri ise gür yemyeşil ormanlarla bezlenmiştir. Dağlardan akan nehirler berrak, hızlı ve nice dolanbaçlı yollardan geçerek ovalara ulaşırlar. Bütün bunlar temiz havayı keyifle ciğerlerimize çekmemizi sağlıyor. Her zaman parlak güneş ışınları bizimle. Bereketli yağmurlar ve yumuşacık bembeyaz kar örtüsüne ovalarımız mevsiminde kavuşuyor ve bol ürünler sunuyor bize.

Güzel, zengindir Adıge toprakları. Tarlalar işleniyor, bahçeler ekiliyor, çocuklar güzel yetişiriliyor.

Adıge ülkemiz sınırları belirli yedi büyük ilçeden oluşuyor. Bakımlı, güzel, temiz ve mutlu birçok Adıge yerleşim bölgeleri var. Bir gezintiye çıksak ülkemizde göreceğimiz güzellikler az değildir, ancak bugün başkenti gezeceğiz. Peki siz biliyor musunuz o şehrin adını? Çok doğru, zekisiniz! Onun adı Miyekuape(Maykop)'dir.

Miyekuape - miye (elma), kuape (yöre-bölge), işte ismi bu anlama geliyor.

Dağların eteklerinde, leziz elmaların yetiştiği topraklar, ruhu okşayan hafif rüzgarların estiği bu güzel yer başşehre kucaklarını açmıştır. Miyekuape'miz güzel bir şehirdir, huzur dolu, barış içinde yaşayan bir kenttir. Kentin güneyinden Şaguaşe nehri akar. Nehrin hemen arkasından dağlar yükselir. Göz alabildiğine yükselen, yüreklere heyecan veren, yemyeşil gür ormanlarla kaplı bu dağlar yücelerden kenti seyrediyorlar. Kentin bir tarafında bu dağ ve ormanlar yer alırken diğer tarafında ise göz alabildiğince uzanan düzlükler yer alır.

Miyekuape'nin yolları dümdüzdür, geniştir ve güzel yapıları vardır.

Hepsinden önce size göstermek istediğim - binaların en değerlisi ve ülkemizin onuru olan,

ülke yöneticilerimizin çalıştıkları yerdir. Hakettiği gibi büyük, beyaz, tertemiz ve alımlı girişlere sahip. Ülkenin her türlü işleri burada çözümleniyor. Çocuklar, halen ülkemizin başkanlığını yapmakta olan Thakuşine Aslançeriy bir Adıge köyünde doğmuştur. Başkanımız, ülkeyi zenginleştirmek ve yaşam düzeyini yükseltmek için çalışmaktadır.

Kentte, tiyatrolar, çeşitli okullar, devlet üniversiteleri, kreşler; güzel bir cami, büyük alışveriş merkezleri, stadyum, çeşitli dinlenme yerleri, her türlü kurum ve kuruluşlar ve bahse değer birçok şeyler mevcut.

Miyekuape'de yaşayanlar olsun, misafirler (turistler) veya köylerden gelenler için seçkin dinlenme yerlerimiz var. Bunlardan üç tanesi en çok tercih edilenlerdendir. Ben önce şehir parkına götürüyüm sizi.

Parka geldiğimizde ilk göze çarpan, öbek öbek birbirlerinden ayrılmış güzel, rengarenk çiçeklerden oluşan ve adeta yeni dokunmuş bir halı gibi bizi karşılayan park girişidir. Onların güzelliği insanı kendinden geçiriyor, mutlu hissettiriyor, adeta doğanın ebedi temsilcisymişçesine.

Dinlenme yerleri, banklar, çocuk bahçeleri, restoranlar özenle düzenlenmiştir. Uzun dümdüz ağaçlar, yemyeşil giysileriyle, birbirlerinden farklı, süslü, sanki sana birşeyler anlatmak ister gibi yapraklarıyla fısıldaşır dururlar. Park yüksek bir tepede yer alır.

Şimdi parkın sınırına yaklaşıyoruz, bakışlarımız o bahsettiğim yemyeşil dağlarla karşılaşıyor. Doğamız ne kadar güzel! Dünyanın cennetindeyiz. Elle yapamayacağımız bu güzellikleri doğa bizim için yaratmış ve bize, hem gözümüze hem ruhumuza afiyetle sunuyor.

Geçen yıl insanlar için önem arzeden hediye, parka yapılan fontan'dır. Şöyle daha yakın oturalım ve izleyelim. Aman Allah'ım, ne kadar ilginç bu gördüğüm şey! Hafif bir parça çalıyor, fiskiyelerden fişkıran sular müzikle uyum içinde dansediyor, telaşsız, sakin. İşte ritmik bir Adıge müziği. Zığatlat çalıyor. Sular da yine onunla uyumlu bir şekilde hızlandı. Uçuşarak, sıçrayarak müzikle dansetmeye başlıyor. Park insanlarla dolu.

Güleç yüzlü çocuklar, keyifle oynuyorlar, hatta fiskiyeye dansedenleri bile var.

Diğer dinlenme yerleri ise, şehir meydanı (şehir merkezinde) ve alleye (batıda) dir. Oralarda da parktaki gibi süslemeler ve müzikle dans eden fiskiyeler var. İnsanlar oralarda hem dinleniyor hem de rahatlıyorlar.

Hükümet Konağı

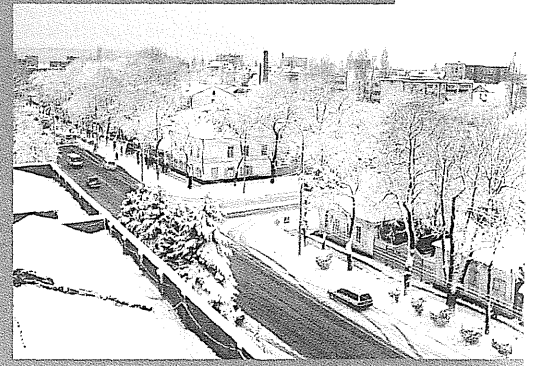
Maykop Camii ve Flarmoni Salonu

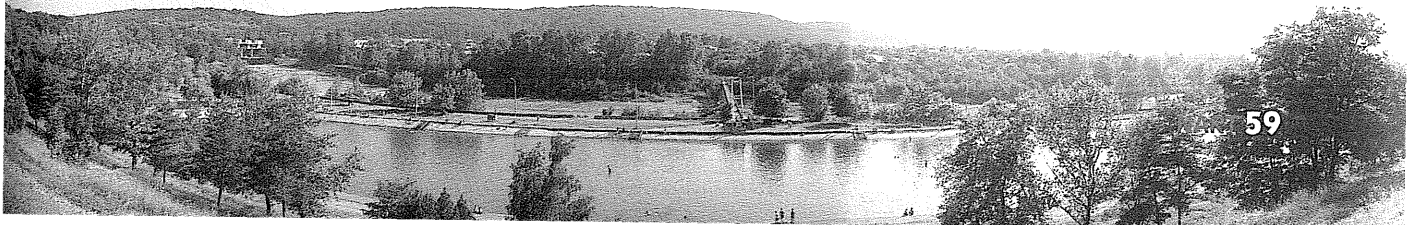
Maykop yukardan bir görünüm

Maykop'da kış

Maykop Şehir Parkı

NART ÇOCUK

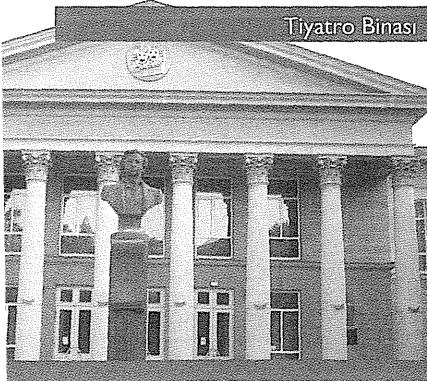
Adigei Devlet Üniversitesi / Maykop

Flarmoni Salonu

Tiyatro Binası

Dinlenmiş ve etrafa bir göz atmış durumda, parktaki gezimizi sürdürüelim.

Ülkemizin çocuk halk dansları gruplarından Miyekuape'nin ışıkları'nın binalarına bir uğrayalım.

Büyük, aydınlık ve çok odalı bir yer burası: giyinme odaları, çalışma salonu, büyük bir sahne ve çok amaçlı başka birimler. Ülkemizde tanınan, Kule Mihamet ile karşılaşıyoruz. Bizi çalışma salonuna buyur ediyor. Salon büyük, aynalarla bezenmiş. Akordiyonlardan yükselen müzikler eşliğinde kız ve erkek çocuklar dans ediyorlar.

Kızlar güzel, tüy gibi hafif, vücutlarına uygun elbiseler içinde dimdik, alımlı, gurur içinde pistte adeta kayıyorlar.

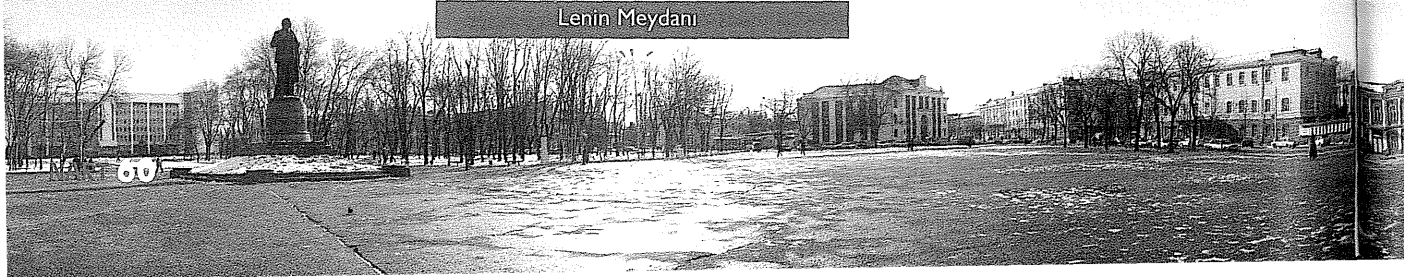
Erkekler de onlarla uyumlu, mükemmel elbiseleri içinde gururla ve her an kızlarımızı korumaya hazır oldukları gözlerinden okunarak dans ediyorlar. Ne güzel! Biz de onlarla beraber dans etmek için canatıyoruz. Sever misiniz dans etmeyi? Ben çok severim. Hele de bir müzik duyarsam kendimi tutamam, dans ederim. Belki siz görmüşsünüzdür bu gurubu. Çok çeşitli ülkelerde gösteriler yaptı. Türkiyede de bulundular. "Bu yakınlarda, - diyor Kule Mihamet, - büyük bir kutlama günümüz vardı. Halk dansları topluluğu 21 yaşında. İzlemeye çok kişi geldi, biz de elimizden geleni ardımıza koymadık".

Miyekuape'de çocuklar için farklı kurslar da var: biçki dikiş, müzik, resim, ağaç işleri ve başka birçok el sanatları kursları. Spora çok önem veriliyor. Ülkemizde, dünyaca tanınmış birçok yazarlar, şarkıcılar, güreşçiler ve aydınlarımız vardır.

Çok çeşitli anıt ve heykellerimiz de var.

Yorulduunuz mu? Bu çok doğal. Çok gezdik. Yemek vakti geldi. Miyekuape'de yaşayan Berzec Fatime bizi yemeğe davet

Lenin Meydanı

ediyor. O güzel, temiz, tertipli, dürüst, yemek yapmayı seven bir hanım.

Fatime, başka hiçbir millette olmayan Adıgelere özgü çetşips p'aste hazırlıyor bize. Yemek hazır olana kadar ben size o yemekle ilgili küçük bir hikaye anlatayım.

Adıgeler kendini bildi bileli sofraları hep hazır cömert insanlardır. Kim gelse ve ne kadar acelesi de olsa "bir lokma p'astemizi tatmadan, olur mu" diyerek ağarlamadan asla bırakmazlardı.

Şipsi p'aste de ilk ikram edilenlerdendir. Şipsi p'aste sofralarından hiç eksik olmazdı, ona çok değer verirlerdi. Onu mısır unundan yaparlar ve çok pişirirlerdi. Tahta belağe (düz kaşık) ile karıştırırlar. P'aste yi her pişirenin kendine özgü küçük sırları vardır. Herkes onu büyük bir titizlikle hazırlardı.

Ben p'aste yapımıyla ilgili küçük komik bir hikaye biliyorum. Dinlemek isterseniz anlatayım. Pekala, başlıyorum.

Adamın biri bir arkadaşını ziyarete gider. Ev sahipleri çok sevinirler, onun anlattıklarını keyifle dinlerler. Evin hanımı da p'aste yapmaya başlar. Hava çok sıcak olduğundan, iki arkadaş avluya çıkar, ağacın altına oturup sohbete dalarlar. Misafir ne zaman avludaki mutfağa doğru baksa evsahibesini p'asteyi karıştırırken görür. Böylece epey bir zaman geçer ve misafir acıktır. Ev sahibesi yanlarına geldiğinde misafir sorar: "p'astenin yanında ne sunacaksın bize?". Ev sahibesi samimiyetle cevap verir: "şu avluda koşturup duran alacalı tavuğu görüyor musun? İşte onu sunacağım". Bu anlattığım şey gösteriyor ki p'astenin yapımı çok meşakkatli çok uğraş gerektiren birşeydir. Lişipsiyi tutturabilmek de bir o kadar dikkat ve ustalık gerektiren birşeydir.

Fatime bu işte ustadır ve yapılışını bize anlattı. Fatim sofrayı kurdu. Şipsi p'asteden başka Adıge yemekleri de koydu sofraya: yumuşacık şelameler, koyaj, lilibj ve taze yoğurt. Küçük arkadaşlarım, siz ne gibi Adıge yemekleri biliyorsunuz? Fatime'ye iyi dileklerimizi sunarak oradan ayrıldık.

Şehrin geniş caddelerinde yine bir yürüyüş yapalım. Gönül dolusu güzel yerler görüyoruz bakındıkça. Dilimiz bütün bunları anlatmaya yetecek zenginliktedir. Her nerede olursak olalım, vatanımızın güzelliklerini yüreklerimizde taşıyor, örf adetlerimize değer veririz.

Bugünlük size teşekkür ediyorum. Hoşçakalın.

Sizlere değer veren Neğoy Zara.

Pazar

Maykop sokaklarından bir görünüm

Maykop sokaklarından bir görünüm...

Doğa...

TILKI İLE KURTLAR

Derleyen: KARMOKUE HAMİD

Çeviren: BAYAR ŞIRAYDER

İki kurt bir köyün kıyısında dolaşırken bir tane ölmüş tavuk bulmuşlar.

BİRİNCİ KURT: Şu şansa bak koca kurt, besili tavuk bulduk, ziyafet çekeceğiz desene!

İKİNCİ KURT: Of of şuna bak ne kadar da büyük, dünden beri midemden tek lokma geçmedi...

BİRİNCİ KURT: Dünden beri mi dedin? Şu gördüğün ben bir haftadır açım. Kazanıkuey köyünde yediğim dayak bir yana, karnım mideme yapışmış halde dolaşıyorum iki gündür. Tavuğu ben buldum, onun için ben yemeliyim.

İKİNCİ KURT: Ne kadar ayıp! Bunu nasıl ağzına yakıştırıp söyleyebiliyorsun? Büyük ola-

na böylemi yapılır! Duyanlar ne derler sonra? Adet anane bilmez derler, utanmayı bilmez bunlar derler.

BİRİNCİ KURT: Peki nasıl yapacağız?

İKİNCİ KURT: Nasılı masılı yok, yaşımıza göre paylaşırız. Böyledir adet anane.

BİRİNCİ KURT: Peki al paylaştır o zaman.

İKİNCİ KURT: Ver bakalım. Paylaştırma konusunda, benimle yarışabilecek kimse yoktur.

/Tavuğu parçalayıp dağıtmaya başlamış./

Bu senin, bu benim... Küçük olduğun için kanat senin. Ayaklarda helal olsun. Göğüs eti

büyüğün payıdır... Taşlığı da büyüğe verirler, adet böyledir - Adıgeler de böyle görmüş-tüm... Lades kısmını sen ye, budu da ben kemireyim. Hm... Şimdi oldu gibi.

BİRİNCİ KURT: /Kendi payına şöyle bir baktıktan sonra/ Olmadığına yemin ederim.

İKİNCİ KURT: Nedir olmayan?

BİRİNCİ KURT: Olmayan şey paylaşırma biçimindir.

İKİNCİ KURT: Büyük - küçük önceliğine göre paylaştırdım. Haksızlık yapmadım küçüğüm. Sana hakkını verdim.

BİRİNCİ KURT: Hiçte hakkımı vermedin! Beni aptal mı zannediyorsun!?

İKİNCİ KURT: Beni üzme küçüğüm kötü bir niyetim yok...

Bu sırada bir tilki geçerken bunları görmüş.

TİLKİ: Bu da ne? Niçin tartışıyorsunuz? Ne oldu?

BİRİNCİ KURT: Bir tane ölü tavuk bulmuş-tuk şu gördüğün; "ben paylaşacağım" diye tavuğun en güzel kısımlarını kendine bıraktı.

İKİNCİ KURT: İftira atıyor bu bana küçük tilki. İnanmıyorsan bak: Büyük - küçük önceliğine göre paylaştırmadım mı? Şu Kazanıkuey köyüne küçüklüğümden beri gider gelirim hep böyle paylaşıyorlar.

TİLKİ: İkinizde payınızı ortaya koyun ben mukayese edeyim. Başkasının hakkını yemek olur mu?

BİRİNCİ KURT: Sen çok yaşa küçük tilki. Doğru olan bu olmalı. Biz sana güveniyoruz, sen mukayese et.

İlkisi de paylarını tilkinin önüne koyarlar!

Sen ne dersin razıyız.

TİLKİ: Sen de razı mısın?

İKİNCİ KURT: Razıyım.

TİLKİ: Önündekilere bakar. Razıysanız bakın. Hmm bu tarafa biraz fazla gelmiş sanki. Her iki payı da kaldırıp ağırlığını mukayese eder. Evet fazla gelmiş... But olmazsa eşitlenir mi

acaba? der ve budu azına atar. Yine de eşitlendiğini sanmıyorum. Göğüsü de çıkarıp bir bakalım. Onu da mideye indirdikten sonra kalanı bir daha mukayese eder. Hayır yine eşitlenmedi. Taşlık fazla mı acaba? Hmm evet fazla. Onu da yer, kalana şöyle bir bakar. Ladeşte fazla. Onu da yutar. Kalan eşitlenmemiş midir? Mukayese eder. Oldu gibi... Kalan hakkınızdır, helal olsun. Şimdi eşitlendi!

BİRİNCİ KURT: Ne kaldı ki? Bir şey bırakmadın!

TİLKİ: Nasıl kalmadı? Ayaklar kalmadı mı? Sırtı kalmadı mı? Baş kısmı kalmadı mı? Adıgeler başa çok önem verir.

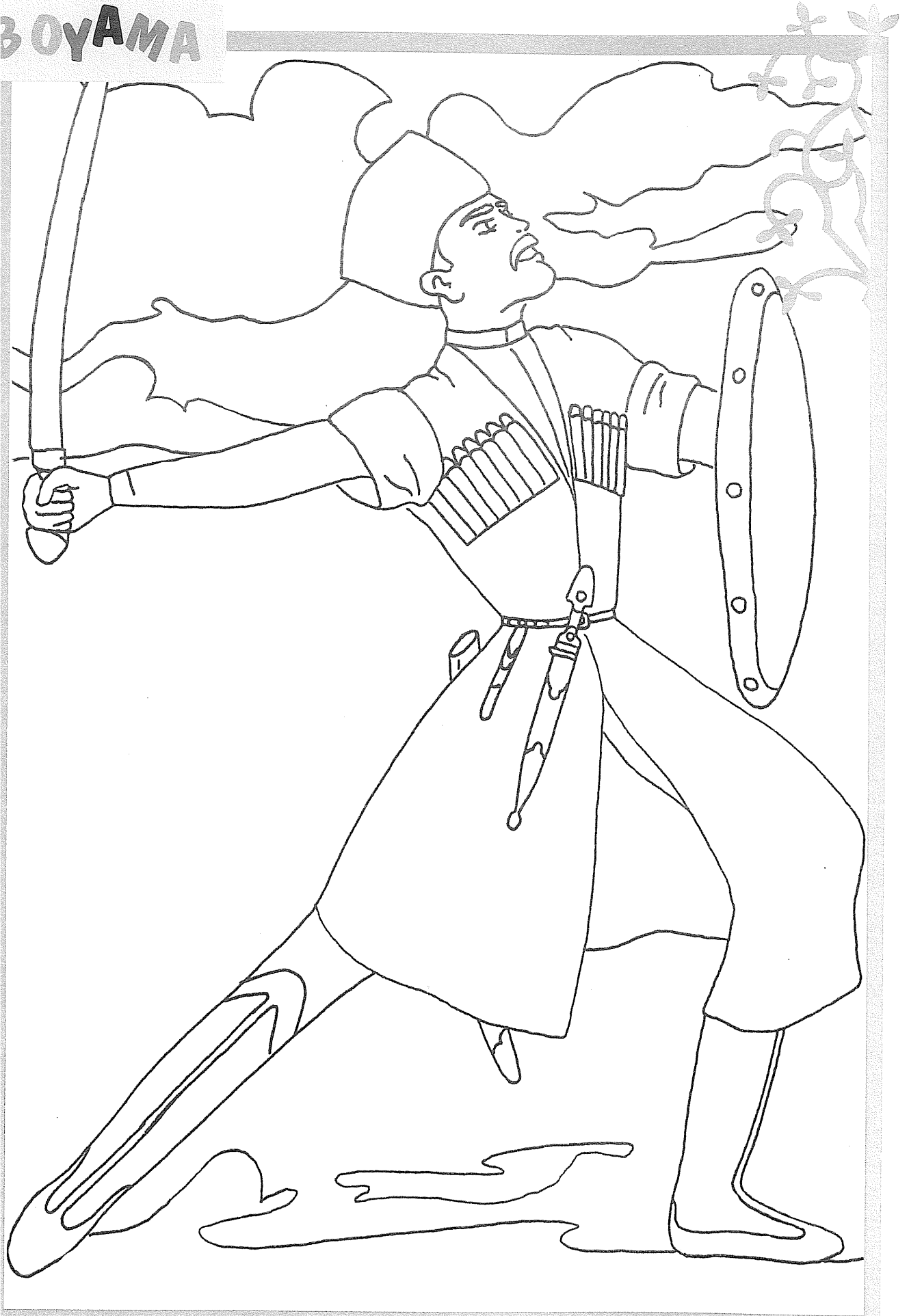
İKİNCİ KURT: Olmaz olsun senin hakemliğinin. Aldattın bizi! Tavuğumuzu yiyip aç bıraktın!

TİLKİ: Tamamen eşitledim daha ne istiyorsunuz?

BİRİNCİ KURT: İsteğimiz mi? Burnu yere sürteceğiz. Budur istediğimiz. Alçak seni.

Karnı midesine yapışmış iki kurt tilkiyi kovalarlar ■

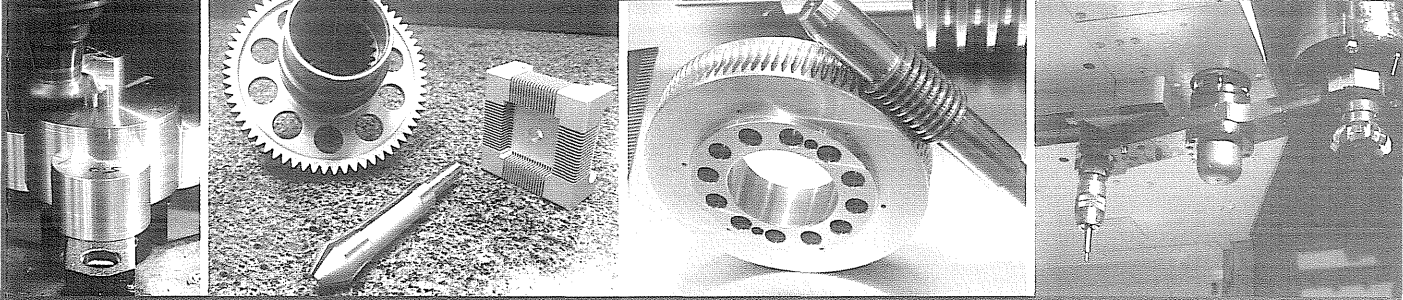

MAKİMSA

MAKİMSA MAKİNA İML. İTH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr

www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr www.makimsa.com.tr

Türkiye'nin geniş nesil büyüyen şirketi

ADR : EMİNEL SANAYİ SİTESİ 692. SOKAK NO:37 OSTİM/ANKARA.
TEL : 90-312-3956680 90-312 394 02 11 FAX : 90-312-3956046

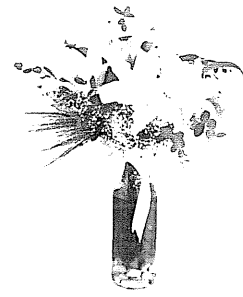
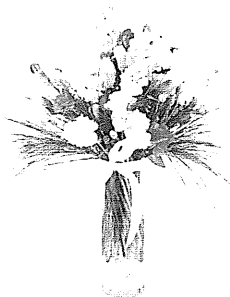
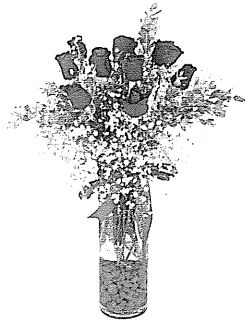
www.makimsa.com.tr

CicekSepeti.com

KAFFED'e özel, ciceksepeti.com'da tüm çiçeklerde hemşehrilerimize %10 indirim!

ciceksepeti.com'dan vereceğiniz
tüm çiçek siparişlerinde hem siz %10 indirim alın hem de
Kafkas Dernekleri Federasyonu'na katkıda bulunmuş olun...

İndirimli alışverişlerinizde kullanacağınız Avantaj Şifresi: KAFFED

ciceksepeti.com'dan gerçekleştireceğiniz alışverişlerde %10 indirimden yararlanabilmek için siparişleriniz esnasında "Avantaj Şifresi" bölümüne KAFFED yazmanız gerekmektedir.

akaryakitinizi opet'ten alın; hem siz kazanın hem de kaffed'e katkıda bulunun.

Kaffed ile OPET arasında yapılan anlaşma ile bireysel ve kurumsal müşteriler ayrı ayrı avantajlar kazanıyor.

Kaffed üyeleri, akaryakıt alışverişlerini Otobilim ile yaptıkları zaman KDV hariç ciro üzerinden %3 Paropuan kazanıyor.

Bireysel müşteriler Otobilim olarak, kurumsal müşterilerse OPET'le yapacakları anlaşma sonucu aynı zamanda Kaffed'e de katkıda bulunmuş oluyor.

Kafkas Dernekleri Federasyonu

Ayrıntılı bilgi için: 0 312 222 85 89

info@kafkasfederasyonu.org

www.kafkasfederasyonu.org

opet